

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Hudební katedra

**Jan Matěj (Blasius) Smrček (1746–1813), skladatel Hospitálského
řádu sv. Jana z Boha**

diplomová práce

Autor: **Bc. Anna Holečková**
Studijní program: N7504 / Učitelství pro střední školy
Studijní obor: 7504T259 / Učitelství pro střední školy – hudební výchova
7503T163 / Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – německý jazyk a literatura
Vedoucí práce: prof. PhDr. Stanislav Bohadlo, CSc.
Oponent práce: PhDr. Dana Soušková, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Anna Holečková

Studium: P17P0820

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy - hudební výchova, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - německý jazyk a literatura

Název diplomové práce: **Jan Matěj (Blasius) Smrček (1746 - 1813), skladatel Hospitálského řádu sv. Jana z Boha**

Název diplomové práce AJ: Jan Matěj (Blasius) Smrček (1746 - 1813), the Brothers Hospitallers of Saint John of God Composer

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce je rozšířit nemnohé biografické údaje o řádovém skladateli z Nového Města nad Metují a jeho tvorbě na základě pramenného studia především jazykově německých dokumentů.

1) DLABACZ, J. G. Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien. Prag 1815 <http://www.archive.org/stream/allgemeineshisto01dlabuoft> 2) SOBEL, J. de Deo. Geschichte und Festschrift der österr.-böhm. Ordens-Provinz der Barmherzigen Brüder. Wien 1892

Garantující pracoviště: Hudební katedra,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Stanislav Bohadlo, CSc.

Oponent: PhDr. Dana Soušková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 16.1.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne ...

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu prof. PhDr. Stanislavu Bohadlovi, CSc. za vedení diplomové práce a vstřícný přístup, Soně Topičové za transliteraci textů psaných kurentem, archivářce Milosrdných bratří Daně Suré za cenné rady a Radce Štěpařové z Městské knihovny Nového Města nad Metují za rychlé vyřízení nemalého množství meziknihovních výpůjček. Děkuji rovněž pracovníkům MZM Brno, MZA Brno, NA Praha, Muzea české hudby v Praze, Strahovské knihovny, Národní knihovny České republiky, SOA Praha, SOA Zámorsk, SOkA Hradec Králové a SOkA Náchod. Ze zahraničních institucí děkuji pracovníkům Státního archivu v Bratislavě, Slovenského národního muzea v Bratislavě, Institutu Josepha Haydna, Státního a Městského archivu v Drážďanech, Státního archivu ve Vídni a Milosrdným bratrům ve Vídni.

Anotace

HOLEČKOVÁ, Anna. *Jan Matěj (Blasius) Smrček (1746–1813), skladatel Hospitálského řádu sv. Jana z Boha*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 96 s. Diplomová práce.

Práce uvádí obecné informace a historii Hospitálského řádu sv. Jana z Boha a stručně popisuje i dějiny konventů na území dnešní České republiky. Hlavní část se zabývá skladatelem Janem Matějem Blasiem Smrčkem (1746–1813), zmiňuje jeho rodinu a přináší nová fakta k Smrčkově životě a jeho kompozicím, zjištěná především na základě archivních pramenů v německém jazyce. Práce doplňuje, případně opravuje výsledky dosavadního bádání o tomto skladateli.

Klíčová slova:

Milosrdní bratři, Hospitálský řád sv. Jana z Boha, Jan Matěj Blasius Smrček, duchovní barokní hudba

Annotation

HOLEČKOVÁ, Anna. *Jan Matěj (Blasius) Smrček (1746–1813), the Brothers Hospitallers of Saint John of God Composer*. Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 96 p. Diploma Degree Thesis.

This Master Thesis presents general information and history of the Hospital Order of St. John of God and briefly describes the history of convents in the territory of today's Czech Republic. The main part deals with the composer Jan Matěj Blasius Smrček (1746–1813), mentions his family and brings new facts about Smrček's life and his compositions, found mainly on the basis of archival sources in the German language. The Thesis complements and in some instances corrects the results of previous research on this composer.

Keywords:

Brothers of Mercy, Brothers Hospitallers of Saint John of God, Jan Matěj Blasius Smrček, church baroque music

Obsah

Úvod	9
1 Hudba vybraných katolických řádů v Čechách a na Moravě v 17. a 18. století	11
2 Obecné informace k řádu sv. Jana z Boha	13
2.1 Vznik řádu	13
2.2 Zakladatel řádu	13
2.3 Řádový znak	16
2.4 Oděv	17
2.5 Organizace a struktura	17
2.6 Kapituly a vizitace	18
2.7 Vstup do řádu	19
2.8 Denní rozvrh	20
2.9 Hudební aktivity	21
3 Řád sv. Jana z Boha v českých zemích	24
3.1 Příchod Milosrdných bratří na naše území	24
3.2 Stručné dějiny řádu v českých zemích	24
3.3 Valtice	26
3.4 Praha	28
3.5 Nové Město nad Metují	28
3.6 Prostějov	30
3.7 Kuks	31
3.8 Brno	32
3.9 Letovice	32
3.10 Vizovice	34
4 Jan Matěj Blasius Smrček	36
4.1 Rodina	36
4.1.1 Otec	36

4.1.2	Matka.....	37
4.1.3	Sourozenci.....	38
4.2	Životopis.....	39
4.2.1	Mládí.....	39
4.2.2	První roky v Hospitálském řádu ve Valticích.....	40
4.2.3	Kariérní růst v Praze.....	43
4.2.4	Strmý pád a proces.....	47
4.2.5	Poslední léta ve Vídni.....	52
4.3	Dílo.....	53
4.3.1	Heslo Smrček v RISMu.....	53
4.3.2	Stručná charakteristika díla a vybraných skladeb.....	55
4.3.3	Smrčkova hudba v 18. a 19. století.....	57
4.3.4	Smrčkova hudba dnes.....	57
	Závěr.....	60
	Seznam použité literatury a pramenů:.....	62
	Přílohy.....	66

Úvod

Členové řádu svatého Jana z Boha bývají označováni také jako Milosrdní bratři a tvoří významnou součást dějin chrámové řádové hudby v českých zemích. Skládají kromě obvyklých tří slibů čistoty, chudoby a poslušnosti také ještě čtvrtý, slib hospitality, tedy nezištné pomoci druhým. Starají se nejen o nemocné, ale i o staré, postižené nebo drogově závislé. Jak je tedy možné, že se v kruhu těchto lidí vyskytl někdo, kdo měl velmi slibnou kariéru, byl oblíbený a ostatní mu věřili, avšak po dosažení vysokých funkcí zpronevěřil řádové peníze a utekl do ciziny?

To byla otázka, která mě přivedla na téma diplomové práce, které zní Jan Matěj Blasius Smrček, skladatel řádu sv. Jana z Boha. Tento hudebník s pohnutým osudem se navíc narodil v mém rodném Novém Městě nad Metují, sice v jiném století, avšak pouze o pár dní později než já. Motivace zjistit o životě Jana Matěje víc tak byla veliká, a proto jsem se rozhodla pokusit se zodpovědět některé otázky, vyvstávající kolem jeho osoby. Jednou z nich bylo, proč nevstoupil do řádu v Novém Městě, kde bratři také působili, ale proč si vybral právě Valtice? Dále mě zajímalo jeho údajné studium u Josepha Haydna a samozřejmě důvod ke zpronevěře peněz.

V úvodní kapitole je pro uvedení do kontextu zmíněna hudba vybraných katolických řádů v 17. a 18. století. Kapitola následující přináší informace o Hospitálském řádu. Popisuje vznik řádů a krátký životopis jeho zakladatele, Jana Ciudada, později označovaného jako Jana z Boha. Dále uvádím informace o řádovém znaku a oděvu. Pro pochopení celé práce jsou důležité kapitoly o organizaci, kapitulách a volbách a také vstupu do řádu. Samozřejmostí je seznámení s běžnými činnostmi bratrů a hudebními aktivitami. Třetí kapitola se zaměřuje na řád a jeho aktivity na území dnešní České republiky. Zmiňuje místa, kde stály konventní domy a popisuje jejich vznik, dění v 17. a 18. století a v poznámkách také současnou situaci.

Stěžejní částí práce je kapitola o Smrčkovi. První část se věnuje jeho rodině, popisuje otcovu kariéru učitele a přináší důkazy o vysokém postavení rodiny Smrčkových v Novém Městě nad Metují. Dále jsou, převážně na základně archivních pramenů, uvedeny jeho životní kroky od počátečního působení v řádu, přes získání vysokých funkcí, až po proces, vedený kvůli údajné zpronevěře peněz a poslední roky života ve Vídni.

Důležité informace přináší kapitola o Smrčkových skladbách. První část analyzuje heslo Smrček v RISMu. Následuje stručná charakteristika díla a komentáře k vybraným skladbám. Poslední dvě kapitoly shrnují provozování Smrčkova díla jednak za doby jeho života, ale také ve 21. století.

V přílohové části práce je obrazový materiál k obecným informacím z řádu, fotografie záznamu z matrik, kapitulních knih řádu a ze záznamů z procesu z roku 1800. Důležitou součástí je incipitový katalog skladeb Blasia Smrčka s lokacemi partitur.

1 Hudba vybraných katolických řádů v Čechách a na Moravě v 17. a 18. století

Jezuité původně trvali na jednohlasém gregoriánském zpěvu a vícehlas a nástroje zatvrzele odmítali. Ke konci 17. století ale zjistili, že figurální hudba přiláká více lidí a začali ji pěstovat. Všichni členové řádu si prošli hudební výchovou a průměrně dvacet nadaných žáků v klášteře navštěvovalo semináře. Učitel (*Prefekt*) měl na starosti výuku jak zpěvu, tak i nástrojů, býval i laik a volený většinou na tři roky. Často to býval jeden z nejlepších seminaristů minulých let. Rektor stál v čele seminářů, avšak spíš dohlížel na administrativu a fungování, do hudebních záležitostí se nevměšoval. Po ukončení seminářů odcházeli žáci do laických povolání, nebo se stávali kněžími, kteří však mívali hudebních úkolů málo. Obsazení bylo spíše sólové, zdvojovalo se pouze při výjimečných slavnostech za výpomoci zpěváků z blízkých klášterů, přičemž nejceněnějšími z nich byli diskantisté a altisté. Jezuité hrávali i divadlo. To, že bylo hudební nadání a vzdělání u jezuitského řádu velmi ceněno dokazuje i fakt, že bylo uvedeno jako součást kvalifikace a také to, že na rozdíl od většiny řádů měli k dispozici tištěné noty.¹

Piaristé patří k dalšímu z řádů, který pečoval o hudební vzdělání. Jejich hudební semináře, především pro chudé, byly zřizovány při kolejích hlavně proto, aby zajišťovaly hudbu v řádových kostelích. Učitel (*Praeses*) dohlížel nejen na hudební předměty, ale i na celkový prospěch svých žáků. Ti, kteří kurzy absolvovali se většinou uplatnili jako učitelé, ředitelé kůru nebo i jako hudebníci v kapelách šlechty. I piaristé podporovali divadelní umění, dávali však důraz především na správnou deklamaci textu, nikoliv herecké výkony.²

Cisterciáci a premonstráti se drželi hudby nedoprovázeného gregoriánského chorálu stejně jako jezuité. Až s příchodem 17. století, jak dokazují záznamy o nákupu a instalaci varhan, se začíná rozmáhat i hudba figurální. I přesto, že Dlabáčův *Künstlerlexikon*³ uvádí nejvíce řádových hudebníků právě z řad cisterciáků, hudebních sbírek se dochovalo velmi málo. Premonstráti byli, co se týče hudebního nadání, velmi nekompromisní, neboť kdo neuměl zpívat nebo neměl hezký hlas, byl navždy propuštěn z řádu už v době noviciátu.⁴

Řád **augustiniánů**, jejichž pozdějším odchovancem je i Leoš Janáček, se vyznačuje nesmírnou pestrostí hudby. V 17. století se v pražském kostele nacházelo dokonce 45 nástrojů a jedny z největších varhan celé země. Řeholníci pěstovali hudbu chrámovou, ale i světskou, jelikož

¹ SEHNAL, Jiří a Jiří VYSLOUŽIL. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001. Vlastivěda moravská. ISBN 80-7275-021-6, s. 66–72.

² Tamtéž, s. 73–76.

³ DLABACŽ, Johan Gottfried a Franz von STERNBERG-MANDERSCHIED. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien: drei Bände in einem Band*. Hildesheim: Olms, 1998, 1 sv. ISBN 3-487-05014-5.

⁴ SEHNAL, Jiří a Jiří VYSLOUŽIL. *Dějiny hudby na Moravě*, c.d., s. 79–83.

„...již v roce 1666 vytykal vizitátor mnichům, že se v době nočního klidu scházejí v celách, kde pijí a hrají na loutny.“⁵

Chrámová hudba byla v 18. století převážně hudbou užitkovou a funkční, ale zároveň dostupná každému, a proto měla v tomto období tolik posluchačů. Provozovateli byli především novicové, studenti a učitelé nebo ředitelé kůru. Archivy však dokazují, že i řeholníci si rádi zazpívali nebo zahráli, především pro pobavení své i obecnstva, písňě světské.⁶

⁵ Tamtéž, s. 84.

⁶ Tamtéž, s. 85.

2 Obecné informace k řádu sv. Jana z Boha

2.1 Vznik řádu

Předchůdcem Hospitálského řádu svatého Jana z Boha bylo bratrstvo, založené Janem Ciudadem, který ovšem nikdy v úmyslu založit řád neměl. Po jeho smrti však začaly ve Španělsku vznikat další hospitály spravované bratry, až se jim dostalo pochvaly za ošetřování raněných v posledních letech při povstání Maurů.⁷ Svatý otec Pius V. vyjádřil v roce 1571 bratrstvu uznání vydáním bully *Salvatoris nostri* a přidělil jim status kongregace.⁸ I přesto, že bylo vyjednávání o povýšení bratrstva na náboženský řád na čas přerušeno válkou s Turky, byla v roce 1572 opět Piem V. vydána bulla *Licet ex debito*, jež bratrstvo schválila, udělila nové milosti, určila roucho a povolila skládat sliby, za předpokladu, že budou jeho členové žít podle řehole sv. Augustina.⁹ I když papež Pius V. bratrstvo na řád nepovýšil, připravil toto však pro nejbližší dobu.¹⁰ Řádem se bratrstvo stalo 1. října 1586 kdy Sixtus V. vydal bullu *Etsi pro debito*. V té době byl již řád rozšířen po Španělsku, Itálii, Portugalsku, Polsku a dalších státech dnešní Evropy, později se bratři usadili i v Indii a Mozambiku nebo ve státech Jižní a Střední Ameriky a Afriky.¹¹

2.2 Zakladatel řádu

Jan Ciudad, později známý jako Jan z Boha se narodil v Portugalsku v městečku Montemor-nuovo¹² chudým, ale poctivým rodičům dne 8. března 1495.¹³ Jednoho dne, když bylo hošíkovi osm let¹⁴ se stavil na návštěvu rodinný známý, který byl na cestě na náboženské slavnosti do Madridu. Svými historkami o světě probudil Janovu zvědavost tak, že chlapec na druhý den utekl z domova, aby věřícího následoval a mohl také zažívat různá dobrodružství.

⁷ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*. Praha: Řád Milosrdných bratří, 1934, s. 20–22.

⁸ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, II. svazek: Žebravé řády*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-084-5, s. 359.

⁹ Řeholí sv. Augustina se u nás řídí i jiné řády, například Augustiniáni, Premonstráti, Dominikáni, Maltézští rytíři nebo Voršilky.

¹⁰ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 28–32.

¹¹ PODSEDNÍK, Hubert. *250 let Milosrdných bratří v Letovicích: almanach k 250. výročí položení základního kamene ke stavbě kláštera a 251. výročí příchodu Milosrdných bratří do Letovic*. Letovice: Konvent Milosrdných bratří v Letovicích, 2001. ISBN 80-238-8951-6, s. 13–14.

¹² Městečko leží asi 100 km jihovýchodně od Lisabonu a Janův rodný dům se dodnes částečně zachoval.

¹³ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*. c. d., s. 15 uvádí rok 1495, avšak TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder: Ein Buch über Entstehen, Werden und Wirken des Ordens der Barmherzigen Brüder: Allen Menschenfreuden dargeboten*. Praha: Provincialát Milosrdných bratří, 1932, s. 9 uvádí rok 1494.

¹⁴ SOBEL, Johannes de Deo. *Dějiny a slavnostní spis rak.-české řádové provincie Milosrdných Bratří ke slavnosti ve dnech 28., 29. a 30. srpna konaného vysvěcení nemocnice mateřského domu ve Valčicích v Dol. Rakousích, Munificenci Jeho Jasnosti knížete Jana I. z Liechtenšteina a na Liechtenštejně nově vystavěné* [online]. Vídeň: Řád Milosrdných Bratří, 1892 [cit. 2020-10-2]. Dostupné z: <http://kramerius.medvik.cz/search/handle/uuid:MED00163518>, s. 13 uvádí devět let.

Janova matka, která ho od narození vedla ke zbožnosti, byla ze ztráty syna tak nešťastná, že onemocněla a krátce na to zemřela. Otec, řemeslník, se po té dvojité ztrátě uzavřel do sebe a odešel hledat útěchu do františkánského kláštera.¹⁵

Osmileté dítě nebylo schopné ujít celou cestu a zastavilo se ve městě Oropesa¹⁶ aby si odpočinulo. Tam se ho ujal bohatý statkář František Mayoral, jež vychovával Jana jako vlastního. Vštípil mu základy čtení, psaní, počtů a náboženství, za nedlouho mu svěřil starost o stádo, a nakonec z něho udělal i správce statku. Jan si oblíbil procházky v přírodě a rád si četl životopisy světců, které podnítily jeho touhu po životě v chudobě, čistotě a poslušnosti. O jeho oblíbenosti svědčí nejen to, že lidé z daleka i z blízka si k němu často chodili pro radu, ale také to, že mu statkář nabídl svoji dceru za ženu. Tuto nabídku však odmítl a roku 1521 odešel na vojnu, aby ve válce proti Františku I., králi francouzskému podpořil svého krále Karla V.¹⁷

Na vojně ale spadl z koně, zranil se, a dokonce ztratil kořist, jež měl střežit. Před smrtí oběšením ho však zachránil bohatý španělský šlechtic a Jan se opět vrátil na statek, aby pásł ovce.¹⁸ Snad touha po dobrodružství ho o pár let později táhla do války podruhé, tentokrát do Uher proti Turkům. Než však došel k bojišti, byl uzavřen mír. Na zpáteční cestě putoval přes Bavorsko, Porýní a dnešní Belgii a lodí se dopravil do španělského přístavu, odkud to nebylo daleko k neslavnějšímu poutnímu místu ve Španělsku, Santiago de Compostela a kam se také pěšky vydal, ve snaze zapomenout na hrůzné zážitky války a najít útěchu v náboženství.

Osud ho při jeho toulkách zavál i do rodného města, kde zjistil, že ani jeden z rodičů již nežije. Vydal se tedy dál, přes Gibraltar do severní Afriky, kde v letech 1535–1538 pracoval jako pomocný dělník při stavbě pevnosti a doputoval až do městečka Aymonte, kde v hospitéle ošetřoval nemocné. O tomto se později vyjádřil: „*Nemohu pochopiti, kterak na světě mohou býti lidé, kteří věnují peníze na koně, aby se s nimi mazlili, ale nepohnou se, aby přispěli ubožákům, kteří potřebují jejich pomoci.*“¹⁹

Při druhé cestě do Afriky za účelem šíření křesťanství mezi muslimy, se setkal s uprchlou rodinou portugalského šlechtice Almeydy, jejíž členy později uzdravoval a opečovával, když se rozstónali. Dělal to s takovou láskou, že sám šlechtic se mu vyznal: „*Kdyby láska měla se ztratiti,*

¹⁵ TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder: Ein Buch über Entstehen, Werden und Wirken des Ordens der Barmherzigen Brüder: Allen Menschenfreuden dargeboten*. Praha: Provincialát Milosrdných bratří, 1932, s. 10.

¹⁶ Malé město na východě Španělska při pobřeží Středozevního moře.

¹⁷ TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder: Ein Buch über Entstehen, Werden und Wirken des Ordens der Barmherzigen Brüder: Allen Menschenfreuden dargeboten*, c. d., s. 10.

¹⁸ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 357.

¹⁹ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 16.

v tobě, Jene, by se našla.“²⁰ Zanedlouho se však na příkaz zpovědníka vrátil do Španělska a aby alespoň nějak mohl šířit víru, začal prodávat svaté obrazy a zbožné knihy. O jedné z těchto cest se praví legenda, jak se sv. Jan potkal s Ježíškem, jenž mu vnukl cestu do Granady, na kterou se také vydal.

Hlubokou vnitřní proměnu prožil po vyslechnutí kázání Jana z Avily o bliženské lásce, pokoře a skromnosti a jak se dá utrpením vykoupit hřích. To na něho zapůsobilo heroickou silou a začal mlátit hlavou o zeď, trhat si vousy a bít sám sebe, až ho ostatní považovali za pomatence a zavřeli ho do blázince. Až Jan z Avily ho uklidnil a Jan poté začal působit v blázinci jako ošetřovatel.²¹

Myšlenku na žalostný stav nemocných však nemohl vypudit z hlavy, a když zjistil, že je v Granadě dům, který by si mohl pronajmout, neváhal a 8. listopadu 1539²² tak učinil a přeměnil dům na útulek pro 40 lidí, „...nemaje tušení, že v této chvíli vzniká první nemocnice řádu, který jednou bude mít tolik velkých nemocnic v celém světě!“²³ Pracoval neúnavně, sháněl pro své svěřence jídlo, šaty i peníze, a i když mu někteří lidé pomáhali, jiní se mu posmívali. Jan měl však pro pochybovače odpověď: „Vím velmi dobře, že sám ze sebe nic nezmožu, že jsem chudý, slabý a ubohý, ale všechno zmožu se svým Bohem. On je dosti mocen, aby mě silil, jest dobrý a dosti bohatý, aby uživil chudé, kteří jsou jeho dítkami. Prozřetelnost Boží jest ochranou všech, kteří ničeho nemají a v jeho milosrdenství důvěřují. Začal jsem toto dílo k jeho cti, budu v něm tímto způsobem pokračovati, dokud mně Bůh nedá poznati, že to není Jeho vůle.“²⁴

Boží vůle to nejspíše opravdu byla, protože nemocnici navštěvovalo stále více lidí a začala být brzy malá. Město Granada si však všimlo Janových záslužných činů a darovalo mu mnohem větší dům, jež on ještě rozšířil. Vytvořil samostatná oddělení pro muže a ženy a průkopnickým počinem bylo, že ukládal pacienty podle typu nemoci.²⁵ Jelikož už na práci sám dávno nestačil, přizval si pomocníky a vytvořili společně bratrstvo.

Jan, jenž byl pro svoji lásku k Bohu a nezištnou pomoc lidem nazýván Janem z Boha, zemřel 8. března 1550. Jelikož byl v té době již velmi uznávaným mužem, město mu vystrojilo honosný pohřeb a o poctu nést jeho rakev, se dokonce poprali čtyři šlechtici a pár členů řádu.

²⁰ Tamtéž, s. 19.

²¹ Tamtéž.

²² BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 19 uvádí rok 1537, také SOBEL, Johannes de Deo. *Dějiny a slavnostní spis rak.-české řádové provincie Milosrdných Bratří (...)*, c. d., s. 19 uvádí rok 1537.

²³ VAŠEK, Bedřich. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Velehrad, nakladatelství dobré knihy, 1941, s. 114.

²⁴ POZO, Luciano del. *Život sv. Jana z Boha*. Brno: Řád Milosrdných bratří, 1925, s. 95–96.

²⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 358.

Nakonec se však dohodli a v nošení se střídali.²⁶ Jan vedl svatý život, ačkoli ne v každé době stejně zaníceně. Nicméně, „nejklikatějším blouděním vodívá často Bůh své vyvolené, než je přivede na místo, kde má pro ně nachystanou velkou práci!“²⁷

V roce 1630 byl prohlášen za blahoslaveného a v roce 1690 za svatého.²⁸ Dnes je patronem Granady, nemocných, ošetřovatelů, knihkupců a tiskařů.

2.3 Řádový znak

Znakem řádu Milosrdných bratří je nakrojené granátové jablko s korunkou nahoře, ze které vystupuje kříž, jenž má nad sebou šesticípou hvězdu. Na některých zobrazeních mívá kříž kolem ramen trnovou korunu, nebo se kolem něho vine stužka.²⁹

Dříve bývalo zobrazováno jablko přirozené barvy s rudými semeny na stříbrném štítu, koruna a hvězda byly zlaté, kříž světle hnědý a trnová koruna tmavohnědá. Dnes se užívá zlatá pro kříž, korunu, hvězdu i jablko a podklad je modrý, avšak je možné vidět i velmi zjednodušené černobílé zobrazení.³⁰

Původ znaku bývá opředen legendou, kdy na cestě z Gibraltaru po okolí spatřil Jan z Boha bosé dítě, chudé a spoře oděné. Jelikož se mu ho zželelo, nabídl mu své sandály. Dítě je však odmítlo, ale nechalo se kus nést. Když se Jan po chvíli zastavil, aby si odpočinul u pramene, proměnil se hošík v Jezulátko, držíc v rukou puklé granátové jablko se zapíchnutým zlatým křížem a pravil mu: „*Jene z Boha, Granada bude tvým křížem!*“³¹

Granátové jablko je symbolem města Granady, jelikož se tam dříve hojně pěstovalo, a kde sv. Jan z Boha založil společenství a později také zemřel. V Bibli je symbolem Božské lásky a pro světské autory, kvůli své korunce, znakem vznešenosti. Množství jader představuje plnost milosrdenství, nebo také soudržnost církve a jejich rudá barva lásku, krev mučedníků a tím také život a smrt. Kříž, vyčnívající z jablka ztělesňuje obětavého ducha, vznikajícího z lásky. Láska a kříž jsou nerozlučná dvojice, a proto milovat znamená obětovat se.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ VAŠEK, Bedřich. *Dějiny křesťanské charity*, c. d., s. 114.

²⁸ NIGG, Walter. *Jan z Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-970-0, s. 35–36.

²⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 355.

³⁰ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 91.

³¹ Tamtéž.

2.4 Oděv

Špitálníci nosí dlouhý hábit po paty z vlněného hrubého sukna přepásaný koženým řemenem, se škapulířem a malou kapucí. Její okrouhlý tvar ustanovil v roce 1578 papež Řehoř XIII., z důvodu odlišení od kapucínů, majících kapuci protáhlou. Původní barva roucha byla v Itálii popelavá a ve Španělsku hnědá. Nynější černou barvu soukenného oděvu předepsala římská kongregace pro řeholníky roku 1722.³² Pod hábitem nosí bratři předepsané černé punčochy. Oděv i obuv dostávali bratři od převora a to vždy, když bylo potřeba a zažádali si.³³ Na oděvu je zakázáno cokoliv měnit a civilní oblečení může bratr obléknout z vážného důvodu po povolení provinciála a převora. Hábity noviců mají užší škapulíř a větší výstřih u krku. Bratři mají zakázáno nosit vousy a vlasy musí být ostříhané na krátko.

2.5 Organizace a struktura

V čele řádu stojí generální převor (*Prior Generalis*), který je volen generální kapitulou na období šesti let. Sídlí v Římě a s řízením mu pomáhá šest generálních definatorů, dříve tři, a generální sekretář. Celé toto uskupení lze jinak nazvat také generální kurie nebo definitorium.³⁴

Provincie, do kterých je řád rozdělen dle geografického principu, spravuje provinciál (*Prior Provincialis*). Jeho pomocníky jsou sekretář (*Secretarius Provinciae*) a provinciální definitoři (*Definitores Provinciae*). Představení provincií, tvořící interprovinciální komisi, se pro zajištění vzájemné spolupráce schází alespoň jednou za rok v Římě a vizitují svěřené konventy.

Nejvýše postavenou osobou v konventu je převor (*Prior*), který je většinou laickým bratrem, a jeho zastupitelem je podpřevor (*Subprior*). K titulu vikáře (*Vicarius*) existuje v literatuře více rozcházejících se informací, neboť se tato funkce často proměňovala. Například Bogar uvádí, že pokud vede konvent kněz, je označován za vikáře. Zároveň však uvádí, že pokud byl vedoucím vikář, konvent ještě nebyl církevně ustanoven.³⁵ Z archivů se však dovídáme, že v období 19. století byl vikář volen na dobu nepřítomnosti převora, aby se stal nejhlavnější osobou v konventu. Dnes se takto označuje bratr, zvolený počtvrté a více za převora, jelikož dle stanov může být Priorem bratr pouze třikrát. Vikář mohl působit i v provincii, tam však užíval titul generálního vikáře (*Vicarius Generalis*).³⁶ Hlavní konvent se označuje jako metropolitní, což je

³² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 355.

³³ Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA). E 48 Milosrdní bratři Vizovice 1781–1957 (dále jen E 48), kart. 3, inv. č. 68, s. 28.

³⁴ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 128.

³⁵ Tamtéž, s. 242.

³⁶ Tamtéž.

patrné i v titulu jeho převora (*Prior Conventus Metropolitanus*). Ekonomické záležitosti měl na starosti prokurátor (*Procurator*). Dalšími funkcemi ve správě jsou: hospodář (*Oeconomus*), sklepník (*Cellarius*) nebo sběratel almužen (*Collector Eleemosynae*) a o nové členy pečuje novicmistr (*Magister Novitiorum et Neoprofessorum*) společně s podnovicmistrem (*Submagister Novitiorum*). Jelikož je řád medicínským řádem, významnou roli zastupovali i chirurgové (*Chirurgiae Practicae Diplomatus*) a bratři pracující v lékárně (*Laborans, Apathecarius*).³⁷

Řád se dělí na laické bratry a kněží (*Sacerdos, Presbyter*). Ti jsou v menšině, jelikož je na každý konvent určen jeden nebo maximálně dva bratři, kteří mohou složit kněžské sliby. Cílem bratrů tedy není stát se knězem, spíše naopak, co nejdéle zůstat laikem. Kněží konají funkci spirituála nemocných (*Spiritualis Infirmorum*), udílejí svátosti a dodávají útěchu pacientům při blížící se smrti. V každém nemocničním sále byl dokonce oltář, aby pacienti nemuseli opouštět své postele. V konventech působí i obláti, což jsou členové III. řádu Milosrdných bratří.³⁸ Příslušenství k řádu značí i zkratka OH užívaná za jménem bratra, stojící pro latinský název řádu „Ordo Hospitalis“.

Struktura řádu se během let vyvíjela a měnila. Některé funkce se dnes již nepoužívají, protože buď zanikly, nebo je nahradili jiné, či nesou trochu jiný význam nebo povinnosti.

2.6 Kapituly a vizitace

Generální kapituly sloužily především k řešení organizačních a jiných problémů, či pro konání voleb. Svolávány byly zpravidla každých šest let v Římě, nejčastěji o třetí Neděli velikonoční. Mohly být však organizovány i častěji, například pokud generál zemřel anebo se vzdal svého úřadu, nebo pokud to okolnosti vyžadovaly. Konání kapituly bylo nutné ohlásit alespoň šest měsíců dopředu a účastnit se museli bývalí generálové, současný generál nebo jeho zástupce, provinciál nebo zástupce a metropolitní převorové. Poté se konala ještě samostatná kapitula, tzv. mezikapitula v každé provincii, aby o dění byli spraveni všichni bratři.³⁹

Zápis z každé konventní kapituly, která se konala nejčastěji s měsíční pravidelností, začínal obvykle modlitbou „*In Nomine Domini Nostri Jesu Christi Benedicti. Amen.*“ Poté byl udán rok, někdy i konkrétní datum, a konkrétní popis problémů, které bratři diskutovali. Pokud se hlasovalo, například o zvolení bratra do funkce, či o přijetí nových členů, byl vždy udán počet „*Capitularibus*“, čili účastníků kapituly, hlasujících. Ti měli každý jednu bílou a jednu černou

³⁷ MZA. E 45 Milosrdní bratři Brno 1717–1943, kart. č. 55, kap. III. neuspořádáno.

³⁸ SVÁTEK, Josef. *Organisace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy* [online]. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra ČSR, 1966 [cit. 2020-11-29]. Dostupné z: <http://kramerius4.nkp.cz/search/handle/uuid:6d65b200-96bf-11e6-9325-005056827e52>, s. 92.

³⁹ MZA. E 48, kart. 3, inv. č. 68, s. 46.

kuličku a jimi vyjadřovali svůj hlas pro (bílá) nebo proti (černá). Když každý odvolil, hlasy byly sečteny a výsledek zapsán do knihy.⁴⁰

Pod zápisem následovalo úsloví „*Actum ut Supra*“, používané také u úředních spisů nebo patentů, které odkazovalo na výše uvedené datum a místo vyhotovení dokumentu. Někdy se užívala i pouze zkratka a.u.s.⁴¹ Ve spodní části strany byli podepsáni členové i se svými tituly, a tak lze stanovit jejich hierarchii. Nejnižší byli bratři bez titulů, poté následovali *Subprior*, *Sacerdos*, *Presbyter*, *Sacerdos et Magister Novitiorum*, *Vicarius* a nejvýše v rámci konventu stál *Prior*.⁴²

Alespoň dvakrát měsíčně se konávala kajicná kapitula, kde bratři vyznávali svoje poklesky proti řeholi. Vyznání sdělovali pouze svému představenému a patřilo to do svátosti smíření.⁴³ Pokud se bratr nějak provinil, například měl v cele něco, co se neslučovalo se slibem chudoby, mohla mu být udělena důtka.⁴⁴

Tridentský koncil v 16. století zavázal všechny biskupy navštěvovat farnosti alespoň každé dva roky. Kánonické vizitace prováděl vždy určený představený u těch konventů, jež mu byly kurií přiděleny. Kontroloval například stav konventu a budov jemu přidělených, finance, úroveň péče o nemocné, účast na bohoslužbách a podobně. Řádový generál měl jako nejvyšší autorita v řádu pravomoc vizitovat jakýkoliv konvent v provincii, přemísťovat bratry nebo je napomínat či trestat.⁴⁵

Každá vizitace byla pro konvent velkou událostí a ukončena byla zpravidla společnou večeří a mší. Zjištěné informace vždy uchovávala kapitulní kniha i s podpisem vizitátora. Někdy byla připojena i jeho pečeť a podpis písaře (*Secretarius*), který zápis provedl.⁴⁶

2.7 Vstup do řádu

Již od nepaměti si vychovávaly konventy své novice, avšak na generální kapitule se v roce 1736 usneslo, že se toto privilegium dostane pouze vybraným řeholním domům.⁴⁷ V původní germánské provincii byl noviciát ve Vídni, poté se roku 1772 na generální kapitule v Římě

⁴⁰ Národní archiv (dále jen NA). Fond č. 41 Milosrdní bratři Praha – Staré Město 1620–1953 (dále jen MB41), poř. č. 772, sign. AI, kniha 24 – Kniha kapitul 1781–1833 (dále jen kn. 24), nefoliováno.

⁴¹ VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století: papír, písmo a písmolijectví, knihtisk a jiné grafické techniky, tiskaři, nakladatelé, knihkupci, ilustrátoři a kartografové, literární typologie, textové a výtvarné prvky knihy, knižní vazba, knižní obchod*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-312-7, s. 673.

⁴² NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

⁴³ MZA. E 48, kart. 3, inv. č. 68, s. 15.

⁴⁴ Tamtéž, s. 31.

⁴⁵ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 47.

⁴⁶ NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

⁴⁷ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 194.

rozhodlo o přeložení na devět let do Valtic. V letech 1736 až 1791 byl v Praze noviciát kanonický, tedy jednoletý a věnovaný pouze studiu, modlitbě a práci uvnitř řeholní komunity.⁴⁸ Když v roce 1920 vznikla provincie československá, byl pražský konvent povýšen na metropolitní a tam zřízen i noviciát. Ke zřízení nebo přeložení je potřeba schválení od papežského stolce a generálního představeného. Noviciát by měl být uspořádán tak, aby byl uzavřen a nejlépe i oddělen od ostatních prostor kláštera a aby měl každý novic svoji celu. To zajišťuje klid a možnost soustředění se na modlitby.

Nový uchazeč musí nejprve absolvovat zkušební dobu (postulantát), který trvá zpravidla šest měsíců až rok, kdy se ukáže, zda je způsobilý k životu v komunitě a je si jistý vstupem do řádu. Poté následuje jedno – až dvouletý noviciát, který je ukončen dočasnými sliby na jeden rok a během něhož se muži získávají vědomosti a výchovu v duchovním a řeholním životě. Tříletý scholastikát (neboli professorium), při kterém se každoročně sliby obnovují, je posledním stupněm, po jehož uplynutí následují časné sliby na tři roky. V tomto období mohou bratři získávat odborné vzdělání například v oboru medicíny, teologie, farmacie aj. slavné (doživotní) sliby mohou být složeny po uplynutí tohoto šestiletého období.⁴⁹

Kromě tří slibů života čistoty (celibátu), chudoby a poslušnosti skládají Milosrdní bratři ještě čtvrtý slib hospitality – péče o nemocné, kterými jsou myšleni i lidé slabomyslní, staří, invalidní či v dnešní době i například drogově závislí. Hlavní poslání „...*pomáhati chudým, nuzným a nemocným, přijímati je bez rozdílu stavu a víry a ošetřovati je dnem i nocí...*“⁵⁰ podporuje i řádové heslo „Per corpus ad animam,“ tedy „Tělem k duši“ a skutečnost, že každý konvent měl vlastní nemocnici a lékárnu.⁵¹

2.8 Denní rozvrh

Po brzkém vstávání se bratři sešli v chóru k ranním modlitbám. Poté následoval čas na vlastní rozjímaní a zpytování svědomí, od 6:00 se sloužila mše svatá a od 7:00 se všem podávala polévka. Nemocné si ještě před snídaní zkontroloval lékař a zjišťoval, zda je vše v pořádku. Každý člověk, který se v konventu léčil, měl přidělenou postel, malou skříňku a nádobí, vše označené číslem, by nedošlo k záměně. Neustále byl k dispozici jeden z bratří, který držel službu u nemocničních lůžek. Léky bratři roznášeli v pravidelné časy, konkrétně v 11:00, 13:00, 18:00 a 03:00. Oběd byl servírován v 10:00 ve společné hale a večeře v 17:00 tamtéž. Před večeří četl

⁴⁸ Tamtéž, 204.

⁴⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 356.

⁵⁰ SOBEL, Johannes de Deo. *Dějiny a slavnostní spis rak.-české řádové provincie Milosrdných Bratří (...)*, c.d., s. 26.

⁵¹ MZA. E 48, kart. 3, inv. č. 68, s. 2.

vždy jeden z bratří z knih. Pokud měl někdo hlad, mohl si kdykoliv požádat o zeleninu, ovoce nebo vejce, podle toho, jaké vybavení nebo zahradu konvent vlastnil, avšak vždy v souladu s dietou, pokud mu byla lékařem předepsána. Po večeři následovala modlitba doprovázená zpěvem žalmů. Pokud se nemohl některý z bratří účastnit modlitby z důvodu, že ošetřoval nemocné, nevadilo to. Pomoc potřebnému měla v řeholi stejnou váhu jako modlitba. Do postelí uléhali bratří v 21:00, aby si dopřáli zasloužený osmihodinový spánek.⁵²

V případě, že chtěli bratří opustit konvent, museli požádat o dovolení převora. Vycházet směli alespoň po dvou, po setmění vůbec. Chtěl-li nějaký bratr navštívit rodinu nebo odjet na dovolenou, potřeboval list poslušnosti od provinciála. Opustit konvent za účelem výběru almužen zakázáno nebylo, bratří s sebou však museli mít doklady.⁵³

Mezi běžné aktivity bratří patřila kromě ošetřování nemocných například četba knih, práce na ovocných a zelinářských zahradách, zvelebování konventu, procházky nebo pěstování hudby.

2.9 Hudební aktivity

Jelikož byl řád zaměřený převážně na péči o nemocné a také byl velmi chudý, v nejstarších pramenech informace o provozování hudby skoro nenajdeme. Záznam z roku 1655, o vyhoření vídeňského konventu a vedlejšího kostela, kde byly zničeny i varhany a několik chrámových skladeb je nejstarším dochovaným důkazem o existenci tohoto nástroje u Milosrdných bratří. Z toho můžeme usuzovat, že se i v ostatních prostorných chrámech při konventech mohla hudba pěstovat, i přesto, že se o ní bratří v knihách příliš nezmiňovali.⁵⁴

Hudba byla, ať už v jakékoliv míře, běžnou součástí i ostatních řádů, například benediktinů, cisterciáků, premonstrátů, františkánů, augustiniánů, jezuitů nebo minoritů. Velkým rozdílem u Milosrdných bratřů však byla migrace hudebníků. U výše jmenovaných řádů probíhaly výměny pouze v rámci českých zemí, ale jelikož území provincie Hospitálského řádu překračovalo až do 20. století české hranice, docházelo k mísení hudby české, německé a rakouské. Důležitý vliv měly i styky s významnými vídeňskými hudebníky, v 18. století například s Wolfgangem Amadeem Mozartem nebo Josephem a Michaellem Haydnovými, přičemž *„spoluúčast těchto dvou mistrů předpokládá již předem takovou hudbu, že ani oni, ačkoliv ve svém úsudku velmi přísní, se za ni nemuseli stydět.“*⁵⁵

⁵² Tamtéž, s. 20–34.

⁵³ Tamtéž, s. 12.

⁵⁴ TROLDA, Emilián. Milosrdní bratři a hudba. *Cytil* [online]. Praha: Obecná jednota cyrilská, 1938 [cit. 2020-8-18]. Dostupné z: <http://cyril.sdh.cz/nahled.php?t=&id=8521>, s. 47–48.

⁵⁵ Tamtéž, s. 47.

Pražský převor Johann Michael Schwanda (1701–1753) byl v první polovině 18. století jedním z prvních podporovatelů hudebního vzdělání. Později, když byl příliš zaměstnán vykonáváním své funkce a nemohl se bratřím věnovat sám, zřídil hudební školu „...*aby nedělní a sváteční bohoslužby mohly býti konány s větším leskem, pro povzbuzení a užitek věřících.*“⁵⁶ Od roku 1718 byla hudba nedílnou součástí všeobecného vzdělávání bratří na celém území germánské provincie. Mezi převory-hudebníky patřili například pražský Vincenc Kneer (1739–1808),⁵⁷ později Jan Theobald Held (1770–1851), jež zvětšil Alois Jirásek ve svém díle F. L. Věk, nebo kukský Benignus Roth (1729–1807).⁵⁸ Konventy tedy patřily, zejména v 18. a první polovině 19. století, k významným centrům hudebního dění.

Dle Troldy píše historik Bohumír Dlačač o znamenitosti orchestrů při pražském a vídeňském kostele a zmiňuje se o vídeňském kůru Milosrdných bratří jako o jednom z nejlepších ve městě. Chvála zněla odevšad: „*Byl sotva jiný řád, jenž by byl mohl výhradně ze svých členů sestaviti orchestr a zpěváky, Milosrdní bratři to tedy dokázali, a že tento jejich sbor se mohl dáti slyšeti usuzujeme z produkce další kantáty, ..., jelikož biskup Vokoun byl velký hudební znalec, mohl se ku provedení této kantáty zvané Monumentum gratiae et gloriae odvážiti jen hudební sbor prvořadý.*“⁵⁹

Běžným zvykem v období 18. století bylo, že talentovanějším žákům umožnil převor studovat u známých skladatelů ve významných hudebních centrech, např. ve Vídni. Jedním z prvních takto vyslaných bratří byl František Fismann (1722–1774), který studoval u Františka Ignáce Tůmy (1704–1774) a Josepha Franze Seucheho (1702–1790). Ten se stal později učitelem Wenera Hymbra [Hymber, Himbr, Hüंबर, Heymberger] (1733–1805), který působil na Kuksu, v Prostějově, Novém Měst nad Metují i ve Vídni a Abunda Mikše [Miksch, Mikysch, Mieksch, Mischek] (1734–1782). Pár vyvolených žáků mělo dokonce tu čest studovat přímo u Josepha Haydna (1732–1809). Byli to například Primitivus Němec⁶⁰ [Niemez] (1750–1806), což

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ RAUSCH, Alexander. Kneer. Vincenz (Vinzenc) OH. *Österreichisches Musiklexikon* [online], [cit. 2020-10-11] Dostupné z: [//www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_K/Kneer_Vincenz.xml](https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_K/Kneer_Vincenz.xml).

⁵⁸ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 193–194.

⁵⁹ TROLDA, Emilián. *Milosrdní bratři a hudba. Cyril*, c. d., s. 50.

⁶⁰ Primitivus Němec se proslavil nejen jako skladatel a instrumentalista, ale také jako stavitel automatofonických nástrojů. Vyráběl hrací kolovraty, židle, a především flétnové hodiny, které hrály Mozartovy a Haydnovy skladby, složené právě pro tento nástroj. Troje takové hodiny se zachovaly dodnes. In: *Český hudební slovník osob a institucí Musiklexikon* [online], [cit. 2020-9-25] Dostupné z: https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_print&tmpl=component&id=5485.

dokazuje nejen záznam v Dlabaczově *Künstlerlexikonu*⁶¹, ale i celá kapitola v knize Tvrdého⁶² anebo Blasius Smrček, kde je důkazem pouze záznam *Künstlerlexikonu*. Na základě těchto podložených vztahů tedy můžeme skladatele z Hospitálského řádu přiřadit k vídeňské škole.

Důležitým pramenem jsou hudební sbírky jednotlivých konventů. Až na tři výjimky (kukská, valtická a brněnská sbírka) se ostatní dochovaly jen částečně a některé vůbec. Z Nového Města nad Metují známe pouze 4 hudebniny, přičemž jedna z nich obsahuje více než čtyřicet anonymních skladeb, a z Prostějova nám zůstalo skladeb pouze sedmnáct. Pražská sbírka obsahuje 22 hudebniny a dva katalogy z roku 1829. Nejobsáhlejšími sbírkami jsou valtická, která obsahuje 274 hudebnin a dva katalogy, brněnská s 342 skladbami, a nejrozsáhlejší je kukská, která zahrnuje přes 900 děl. Hudební sbírky Milosrdných bratří zpracovala ve svém katalogu Michaela Freemanová.⁶³

⁶¹ DLABACŽ, Johan Gottfried a Franz von STERNBERG-MANDERSCHIED. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien: drei Bände in einem Band*. Hildesheim: Olms, 1998, 1 sv. ISBN 3-487-05014-5., s. 672.

⁶² TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder: Ein Buch über Entstehen, Werden und Wirken des Ordens der Barmherzigen Brüder: Allen Menschenfreuden dargeboten*, c. d., s. 243–252.

⁶³ FREEMANOVÁ, Michaela. *Collectio fratrum misericordiae kukussiensis*. Praha: Editio Praga, 1998. ISBN 80-7058-463-7.

3 Řád sv. Jana z Boha v českých zemích

3.1 Příchod Milosrdných bratří na naše území

V roce 1605 překročilo bratrstvo Alpy směrem na sever a usadilo se ve městě Valtice (něm. Feldsberg). Následně byly založeny nemocnice ve Vídni (1614), Štýrském Hradci (1615) a v Praze při kostele sv. Šimona a Judy (před rokem 1620). V roce 1616 tak pravděpodobně vznikly dvě nové provincie, a to germánská (někdy se udává germánsko-uherská) a polsko-litevská.⁶⁴

V roce 1694 přišli bratři i na území Slezska. Nejprve byli provizorně umístěni ve Vendryni a o šest let později přesídlilo deset Milosrdných bratří do nově postaveného domu v Těšíně.⁶⁵

Od roku 1696 působil řád v Novém Městě nad Metují, 1733 přišel první převor do nového konventu v Prostějově a deset let poté založil hrabě František Antonín Špork nadaci pro 100 chudých a nemocných, jež měli být ošetřováni Milosrdnými bratry na Kuksu.⁶⁶ Dále vznikaly konventy na území Moravy, a to konkrétně v Brně (1747), v Letovicích (1750) a nakonec ve Vizovicích (1781). Uvažovalo se i o uvedení bratří do Kyjova nebo Veselí nad Moravou, avšak to nebylo nikdy realizováno.⁶⁷

3.2 Stručné dějiny řádu v českých zemích

Po stavovském povstání a jeho porážce na Bílé hoře roku 1620 začali katoličtí Habsburkové rekatolizaci země a s přílivem nových řádů a kongregací se úměrně zvyšoval i počet klášterů. Výrazný útlum a zásah do chodu církve zapříčinilo spoluregenství Marie Terezie a jejího syna Josefa II v roce 1767,⁶⁸ pro které měla rozhodující slovo racionalita. Panovníci vydávali různé dekrety, kterými církvi přitěžovali.⁶⁹ Omezovali zakládání klášterů a přijímání noviců, věková hranice pro vstup do kláštera byla zvýšena z 21 na 24 let, zakázán byl převod nemovitostí na kláštery a za nedodržení těchto nařízení hrozily peněžité tresty.⁷⁰ Jelikož byli Josefovi trnem v oku především řády žebravé, uvedl v roce 1781 v platnost zákon, jenž ruší řády, které „...byly pro člověka úplně zbytečné, nemohly být užitečné Bohu, nestaraly se o školy, nemocné nebo

⁶⁴ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 65–66.

⁶⁵ FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8., s. 739.

⁶⁶ PODSEDNÍK, Hubert. *250 let Milosrdných bratří v Letovicích: almanach k 250. výročí položení základního kamene ke stavbě kláštera a 251. výročí příchodu Milosrdných bratří do Letovic*. c. d., s. 14.

⁶⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 368.

⁶⁸ TARABA, Luboš. *Josef II*. Praha: Epoque, 1999. ISBN 80-902129-7-2, 82.

⁶⁹ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 70.

⁷⁰ TARABA, Luboš. *Josef II*, c. d., s. 82.

*studium a sloužily pouze k rozjímání...*⁷¹ Jejich majetek a příjmy připadly státu. Éra jeho panování představovala velký zásah do církevních aktivit celé země.⁷²

Řád sv. Jana z Boha se však těšil Josefově přízni právě pro jeho obětavou péči o nemocné. Dokazuje to i fakt, že několik budov zabraných zrušeným řádům připadlo právě Milosrdným bratřím. Dokonce mramorová deska s latinským nápisem na budově zrušeného kláštera cyriáků, připadnuvší milosrdným hlásá „*Josephi II. Benignitas exstruxit amore cleri*“, tedy „*Josefa II. dobrotivost zbudovala z lásky ke kněžstvu*“.⁷³

Velký rozkvět řádu začal ve Francii v první polovině 19. století a šířil se dalšími provinciemi po celé Evropě. Milosrdných bratří přibývalo, rostl počet lůžek a budovaly se nové konventy. Domy milosrdných náležely původně do provincie germánsko-uherské. Roku 1781 se od ní oddělily bavorské domy a později, v roce 1856, i domy uherské. Vznikla tak samostatná provincie uherská a rakousko-česká pod patronátem sv. Michaela, do níž patřily nejen výše jmenované konventy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, ale také v alpských zemích, např. Vídeň, jež byla metropolitním konventem, Linec a Štýrský Hradec, jenž se brzy osamostatnil. Na území Haliče byl konvent v Žibřidovicích, od roku 1865 v Krakově a na území dnešní Itálie konvent v Goricii. Celkem tedy 15 konventů, kde mělo v roce 1882 226 řeholníků na starosti nemocné na 930 lůžkách.⁷⁴

Jelikož více než polovina konventů stála na území Koruny české a čeští bratři tvořili až sedmdesát procent, nebylo divu, že po vzniku Československé republiky vyvstala touha o zřízení samostatné české provincie. Snaha byla vyslyšena a v roce 1919 byla ustanovena Česko-slovenská provincie pod patronátem sv. Rafaela Archanděla. Prvním provinciálem byl zvolen Veremundus Tvrdý (1869–1940), převor z Valtic, a metropolitním konventem se stal konvent pražský. Provincie v počátku trpěla nedostatkem finančních prostředků. Darem ji však podpořil například rod Lichtenštejnů, bratři ze Španělska nebo dokonce z USA.⁷⁵

Spory o přiřazení se vedly v Těšíně a ve Valticích. Těšínský konvent byl poté podřízen přímo generálovi řádu a v roce 1921 polské provincii, Valtický byl oddělen od rakouské a dán do správy provincie československé.⁷⁶ V roce 1933 měla československá provincie 11 konventů v

⁷¹ TARABA, Luboš. *Josef II*, c. d., s. 126–127.

⁷² MAGENSCHAB, Hans: *Josef II., Cesta Rakouska do moderní doby*. Praha, 2008, s. 165

⁷³ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 379.

⁷⁴ TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder: Ein Buch über Entstehen, Werden und Wirken des Ordens der Barmherzigen Brüder: Allen Menschenfreuden dargeboten*, c. d., s. 116.

⁷⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 369.

⁷⁶ FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, c. d., s. 98.

nichž žilo 127 bratří obstarávajících 1229 lůžek.⁷⁷ V roce 1939 se slovenské konventy odtrhly a vytvořily samostatnou generální delegaturu.

Dvacáté století nebylo ani pro řád příliš šťastným obdobím. Provincie byla postižena jak materiálně, tak personálně během dvou světových válek a za komunistické totality. Několik bratří bylo umučeno, vězněno anebo jim bylo zakázáno vykonávat kněžskou službu.⁷⁸ V roce 1947 bylo v řádu 61 členů a provozovali 7 nemocnic 2 chudobince a 1 azyl pro epileptiky. I přesto, že byly po pádu komunismu některé budovy řádu vráceny, je většina z nich buď pronajatá nebo nevyužívaná.⁷⁹

V roce 2005 měl řád členů šest a v současné době pouze tři.⁸⁰ Mají však k dispozici přes sto spolupracovníků a spravují mateřskou školu v Brně, nemocnici ve Vizovicích, podílejí se na chodu nemocnic Milosrdných bratří v Brně a Letovicích a provozují síť lékáren. Spolupracují s Babyboxem, Anonymními alkoholiky a nadací Podané ruce pro drogově závislé. V dnešní době spadá česká delegatura pod rakouskou provincii, jež sdružuje bratry v Rakousku, Maďarsku, na Slovensku a v České republice. V tomto regionu působí na třiceti místech okolo osmdesáti Milosrdných bratří a 8000 spolupracovníků. Celosvětově působí řád v 53 zemích na pěti kontinentech a ve zhruba 450 zařízeních se každoročně postará o dvacet milionů lidí.⁸¹ Bratři v Brně dokonce nabízejí každému, kdo by si chtěl zkusit řádový život, možnost prožít několik dní v jejich komunitě.

3.3 Valtice

Nejstarším konventem a mateřským klášterem (něm. Mutterhaus) původně Germánsko-Uherské, dnes Československé provincie a celé střední Evropy je konvent valtický. Založil jej Karel I., kníže z Lichtenštejna (1569–1627), který se s činností řádu seznámil za svého diplomatického působení v Římě. Dne 10. února 1605 převzalo pár bratrů malý špitál u sv. Barbory a prvním představeným se stal lékař Jan Křtitel de Cassinetti. Chudé poměry přinutily

⁷⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 369.

⁷⁸ PODSEDNÍK, Hubert. *Milosrdní bratři: Valtice – Feldsberg 1605–2005: almanach ke 400. výročí příchodu Milosrdných bratří do Valtic*. Brno: Českomoravská provincie Hospitálského řádu sv. Jana z Boha – Milosrdných bratří, 2005. ISBN 80-239-6441-0., s. 20.

⁷⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 370–371.

⁸⁰ V nynější době má řád tři bratry, ale číselně se to liší kvůli pendlování bratří. Například v loňském roce byli ještě čtyři a příští rok možná už budou pouze dva.

⁸¹ O nás. *Milosrdní bratři* [online]. [cit. 2020-8-10] Dostupné z: <http://www.milosrdni.cz/o-nas/>

bratry bydlet jednotlivě v různých domech měšťanů, a proto není divu, že většina z nich odešla v roce 1614 do nově založeného vídeňského konventu.⁸²

K rozvoji došlo o pár let později, když do konventu přesídlilo několik dalších bratrů v čele s převorem Konstantinem Scholzem. V roce 1661 učinili konec neblahým poměrům Karel Eusebius kníže z Lichtenštejna se svojí chotí a položili základní kámen pro stavbu konventu i nemocnice a v následujících letech probíhaly rekonstrukční práce i na budově chrámu nebo kaple a konvent vzkvétal. Značnou část okrsku ve správě bratří zaujímal užitná a okrasná zahrada a ovocný sad.

Zatímco mor se jako zázrakem Valticím v roce 1713 vyhnul, a proto byla jako projev díky postavena na zahradě socha zakladatele řádu, tyfová epidemie skolila o několik let později jedenáct bratří.⁸³

Druhá polovina 18. století znamenala pro Valtice velmi dobré období. Bratři zřídili chirurgickou školu a k ní také specializovanou knihovnu, kde byly k dispozici různé sbírky, herbáře a vyučovací pomůcky a převorem se stal známý chirurg a botanik Norbert Boccius (1731–1806), jež později zastával funkci ředitele školy, a nakonec se stal provinciálem. Valtice⁸⁴ se dokonce staly na devět let místem noviciátu, právě pro svoji rozlohu a klidnou lokalizaci.⁸⁵

⁸² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 373.

⁸³ FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, c. d., s. 722.

⁸⁴ Ke konci 19. století se konventu dostalo opět podpory od rodu Liechtensteinů a nemocnice byla rozšířena a moderně vybavena. Jan II. Také finančně podpořil stavbu výkrovní kaple, pitevního sálu a na začátku dalšího století i nového vodovodu, kanalizace a zavedeno bylo ústřední topení a později i elektřina. In BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 375.

Během první světové války se z nemocnice stal lazaret a bratři dnem i nocí ošetřovali raněné z fronty. Po vzniku nového československého státu však vyvstala otázka, zda bude valtický konvent přidělen pod správu československé nebo rakouské provincie. Až po dlouhých dvou letech plných nejistot byl konvent v roce 1920 oficiálně církevně přivtělen k československé provincii. In PODSEDNÍK, Hubert. *Milosrdní bratři: Valtice – Feldsberg 1605–2005: almanach ke 400. výročí příchodu Milosrdných bratří do Valtic*, c. d., s. 45.

Po roce 1930 bylo řádové nemocnici uděleno právo veřejnosti, avšak to podmiňovalo dostavbu nové budovy s oddělením pro ženy a také izolačního pavilonu. Táhle soudní spory vznikly po zveřejnění závěti doktora Simona Slunského, který ustanovil nemocnici univerzální dědičkou a jmění tak mělo narůst o 60 000Kč a asi 160 mír polí a luk. Nakonec spor dopadl ve prospěch řádu. In MZA. E 79 Milosrdní bratři Valtice 1607–1960, kart. 54, inv. č. 86.

Těžkou ránou bylo v roce 1949 zestátnění nemocnice a později i vyhnání bratří. Naštěstí byla činnost řádu po pádu komunistického režimu znovuobjevena a za přispění dárců došlo k opravě budov, jež byly ve velmi špatném stavu. Dodnes však nebyly pro nedokončené restituční některé objekty řádu vráceny, a tak je valtický konvent sv. Augustina, z něhož byly v dobách jeho největší slávy osazovány nově zakládané domy v okolních zemích, neobsazen.

Provozovatelem nemocnice je Nemocnice Valtice s r. o., která nabízí služby léčebny dlouhodobě nemocných, sociální služby a péči ambulantních lékařů. Disponuje také vlastní lékárnou a laboratoří. In O nás. *Nemocnice Valtice* [online]. [cit. 2020-8-21] Dostupné z: <https://www.nemvalt.cz/o-nas/>

⁸⁵ PODSEDNÍK, Hubert. *Milosrdní bratři: Valtice – Feldsberg 1605–2005: almanach ke 400. výročí příchodu Milosrdných bratří do Valtic*, c. d., s. 23–35.

3.4 Praha

Budova konventu a nemocnice měla dlouhou tradici. Již ve 14. století byl založen špitál pro chudé a kostelík sv. Šimona a Judy nejdříve obývali členové Jednoty bratrské a později němečtí kalvinisté. Po bitvě na Bílé hoře byly obě budovy zkonfiskovány a předány k užívání Milosrdným bratrům.⁸⁶ Ti přeměnili špitál na nemocnici pro 22 pacientů, upravili kostel pro katolické bohoslužby a přistavěli lékárnou.⁸⁷

V 17. století probíhaly stavební práce, které významně finančně podpořil i hrabě František Antonín Špork (1667-1726), zakladatel Kukského konventu. O století později se začal konvent i s nemocnicí halit do barokního hávu a v roce 1710 se v pražském domě konala provinciální kapitula a o roce 1736 se rozhodlo zřídit po Vídni druhý noviciát právě v Praze. Důkazem pěstování chrámové hudby je stavba nové hudební kruchty a pořízení varhan z roku 1724.⁸⁸ V druhé polovině 18. století byla zřízena pitevna a praktická škola s posluchárnou pro studenty anatomie, ranhojičství a lékařství. Poloha u Vltavy však s sebou nesla úskalí v podobě častých záplav, které konvent poškodily v 18. a 19. století hned několikrát.⁸⁹

Nejvíce pražský konvent⁹⁰ a potažmo i Milosrdné bratry proslavil lékař Celestin (Franciscus) Opitz (1810–1866), který uskutečnil první operaci v narkóze na území dnešní Evropy. Významnou událost připomíná dodnes pamětní deska u vchodu nemocnice.

3.5 Nové Město nad Metují

Mezi další významné podporovatele řádu Milosrdných bratří se řadí i rod Leslieů. V tomto případě to byl konkrétně ke konci 17. století Jakub z Leslie (1667–1693),⁹¹ který údajně trpěl

⁸⁶ HELD, Jan Theobald. *Kurze Geschichte der Heilanstalt der Barmherzigen Brüder in Prag: Nebst Rueckblicken auf Entstehung, Verbreitung und Schicksale dieses Ordens ueberhaupt* [online]. Praha: Haase, 1823. sv. VIII [cit. 2020-10-9]. Dostupné z: <https://digitalniknihovna.mlp.cz/uuid:3c8582b0-e9d9-11dc-be20-000d606f5dc6>, s. 42–50.

⁸⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 376–377.

⁸⁸ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6, s. 536.

⁸⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 379–380.

⁹⁰ Ve 20. století se nemocnice přeměnila na lazaret, jako většina ostatních konventů. Zajímavostí však je, že i přesto, že byly zrekvirovány všechny zvony, pištály varhan byly ponechány na místě, neboť zde údajně hrávali Joseph Haydn a Wolfgang Amadeus Mozart. Po zkonfiskování budov komunisty sloužil kostel jako skladiště Národní galerie. Po roce 1989 byl vrácen do majetku řádu, ale z důvodu nedostatku financí nyní slouží jako nahrávací a koncertní síň Symfonickému orchestru hlavního města Prahy a bude přecházet do vlastnictví města. Nemocnice je ve správě městské části Praha I.

⁹¹ DVORÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*. 3., opravené a doplněné vydání. Nové Město nad Metují: Městská knihovna, 2015. ISBN 978-80-87743-10-2, str. 61.

výčitkami svědomí, protože panství rod nezískal čestně, ale jako odměnu za vraždu Adama Trčky z Lípy a Albrechta z Valdštejna, přál si tento skutek odčinit.⁹²

Proti jeho původnímu záměru založit církevní školu byla většina měšťanů, a tak se rozhodl, že založí klášter a jelikož „...jeho lidumilné srdce horovalo pro řád Milosrdných bratří“ vypracoval krátce před svou smrtí návrh na jeho založení.⁹³

Město dalo k dispozici bývalý chudobinec na Krajském předměstí a 12. listopadu 1692 byla založena nadace na zřízení konventu a nemocnice s deseti lůžky „...aby se dostalo patřičné pomoci a ošetření chudým řemeslnickým tovaryšům a jiným cizincům mužského pohlaví bez rozdílu náboženství, kteří cestující městem nebo panstvím onemocní.“⁹⁴ Sám Jakub z Leslie věnoval 16000 franků v hotovosti na živobytí, údržbu a péči, 4000 franků na vybudování kostelíka a lékárny a zároveň řádu přislíbil věčnou zásobu 40 sudů piva a 40 sáhů dřeva ročně.⁹⁵ Za Milosrdné bratry podepsal tuto listinu ve Štýrském Hradci její provinciál Konstantin Scholz.⁹⁶ Jelikož bylo nutné získat několik různých souhlasů, přišel Martin Hinterhofer, první vikář do Nového Města nad Metují až v roce 1696. Budovu, jež dostali bratři k užívání, obývalo ještě šest žen, které když se dozvěděly o vystěhování, „...daly se do bédování a musely téměř násilím převedeny býti.“⁹⁷ Devadesátiletého starce, který také v domě žil, si bratři ponechali ve špitále. Budova ale byla ve velmi špatném stavu, ve střeše byly díry, loretánská kaple, jež měla sloužit k bohoslužbám byla plná výkalů od zvířat a kolem zahrady bylo nutné postavit plot, jelikož tam „...krávy, koně, prasata i ovce pobíhati mohli.“⁹⁸

Ke konci 17. století koupil Martin Hinterhofer sousední dům, propojil ho s již fungujícím špitálem a proměnil na nemocnici. Ta byla vysvěcena v roce 1698. Další budovou, kterou chtěli bratři získat byla kaple sv. Máří Magdaleny a k ní přilehlý hřbitov, což se jim podařilo v roce 1718. Řád však musel děkanskému kostelu jako odškodnění zaplatit 50 franků, které ale mělo děkanství vrátit v případě, že by byl kostel řádu někdy odňat.⁹⁹ Po opravách a vyzdobení jim kostelík sloužil k bohoslužbám a na hřbitově se pohřbívali bratři i zemřelí z nemocnice až do roku 1847.¹⁰⁰

⁹² SOA Zámorsk, Fond Milosrdní bratři Nové Město nad Metují, Pamětní kniha 1907–1945, s. 171.

⁹³ SOkA Náchod, Fond Archiv města Nové Město nad Metují, český překlad kroniky Nového Města nad Metují z let 1813–1906, s. 9.

⁹⁴ VOBORNÍK, Jan. Od Jana Černčického z Kácova k Josefu Bartoňovi z Dobenína. In MORAVEC, Jaroslav, Jan VOBORNÍK a Jaroslav TLÁSKAL. *Nové Město nad Metují a jeho kraj: samostatná příloha městečka Nového Hrádku, městyse Krčína a 57 obcí politického okresu novoměstského*. Praha: Václav Horký, 1940, s. 23.

⁹⁵ SOA Zámorsk, Fond Milosrdní bratři Nové Město nad Metují, Pamětní kniha 1907–1945, s. 171.

⁹⁶ SOBEL, Johannes de Deo. *Dějiny a slavnostní spis rak.-české řádové provincie Milosrdných Bratří (...)*, c. d., s. 122.

⁹⁷ KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*. Nové Město nad Metují: J. Klos, 1922, s. 47.

⁹⁸ SOA Zámorsk, Fond Milosrdní bratři Nové Město nad Metují, Pamětní kniha 1907–1945, s. 172

⁹⁹ DVORÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*, c. d., s. 223–224.

¹⁰⁰ KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*, c. d., s. 48.

Na počátku 18. století probíhala spousta stavebních prací; výstavba kuchyně, pokoje nad kuchyní a hostinského pokoje, vykopání studny a založení klášterní zahrady. Dále byl koupen sousední dům a vybudována sýpka a v roce 1733 se začalo stavět druhé poschodí a nové křídlo směrem do zahrady.¹⁰¹ Během druhé poloviny téhož století byl, i přesto, že konvent trpěl prusko-rakouskými válkami, vybudován kostel, zasvěcený Narození Panny Marie a vybavený varhanami a třemi zvony.¹⁰² Díky přestavbě splynul původní kostelík sv. Máří Magdaleny s nově postaveným a stal se vedlejší chrámovou lodí.¹⁰³

Hudebně nadanými převory, kteří zde působili byl v letech 1748–1756 a 1764–1767 Benedictus Thum, nebo od roku 1784–1788 Wernerus Hymbr. Oba působili také na Kuksu, v Prostějově a v Praze. V letech 1788–1806 měl na starosti konvent P. Adaukt Paul, lékař a lékárník a botanik. Rozšířil nemocnici o další 4 lůžka, provedl různé stavební úpravy a rozmnožil majetek konventu. Za svou práci byl odměněn císařem Františkem I., od kterého obdržel projev nejvyšší zvláštní spokojenosti. Později působil jako převor na Kuksu. Dalším velmi činným převorem byl Odilo Wolf, proslulý sestavováním různých fyzikálních přístrojů nebo globů a provedenými očními operacemi.¹⁰⁴ Pro konvent¹⁰⁵ zakoupil velký krb, jehož teplo prostupovalo až do pokojů v prvním patře, vybilil pokoje a v zahradě nechal vystavět malý letohrádek.¹⁰⁶

3.6 Prostějov

Podnětem pro vznik konventu v Prostějově byla nemoc knížete Jana Nepomuka z Liechtensteina. Jelikož si už světští lékaři nevěděli rady, byl povolán valtický převor, kterému se podařilo mladému knížeti život zachránit. Již během léčení učinila hraběnka slib, že pokud se její syn uzdraví, „...dáme 4.000 rýnských zlatých na zbudování nového kláštera řádu sv. Jana z Boha na Moravě.“¹⁰⁷ Za danou lokalitu bylo roku 1730 zvoleno město Prostějov, jednak pro blízkost

¹⁰¹ SOA Zámorsk, Fond Milosrdní bratří Nové Město nad Metují, Pamětní kniha 1907–1945, s. 173.

¹⁰² BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 244.

¹⁰³ DVOŘÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*, c. d., s. 224.

¹⁰⁴ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 244.

¹⁰⁵ Prusko – rakouská válka v roce 1866 zasáhla celé území východních Čech, ani Nové Město nad Metují nebylo ušetřeno. I přes to, že prusí vojáci „co v chrámě ještě nebylo zničeno, to rozbili nebo vzali, zvláště cínové píšťaly varhan.“ ošetřili Milosrdní bratři celkem 683 vojáků z obou znepřátelených stran. In BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*. Praha: Řád Milosrdných bratří, 1934, s. 247–248.

V následujících letech probíhaly další úpravy a opravy a v roce 1901 byla dokončena řádová nemocnice. Ve 20. století se střídala období bídy a válek s obdobími následných oprav a rozvoje. Rok 1951 definitivně ukončil činnost Milosrdných bratří, jelikož byla budova přidělena domu mládeže a později se z ní stalo školské zařízení. V současné době je objekt ve vlastnictví Českomoravské provincie Hospitálského řádu sv. Jana z Boha – Milosrdných bratří, avšak prázdný a hledá se pro něj využití. In Nové Město nad Metují. *Milosrdní bratři* [online]. [cit. 2020-9-10] Dostupné z: <http://www.milosrdni.cz/mista/nmmn/>

¹⁰⁶ SOKA Náchod, Fond Archiv města Nové Město nad Metují, český překlad kroniky Nového Města nad Metují z let 1813–1906, s. 34.

¹⁰⁷ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 252.

sídla Liechtensteinů v Plumlově a také pro velikost města. Vybraný dům měl rozsáhlou zahradu, ale sloužil původně jako jezdecká kasárna, a tak byly nutné opravy. Od počátku přijímali v provizorních podmínkách nemocné, poté byla zřízena lékárna, dále nemocnice a konvent¹⁰⁸ a nakonec kostel, který nahradil původní kapli. V roce 1756 byly do kostela pořízeny varhany.¹⁰⁹

3.7 Kuks

S kukským areálem je nerozlučně spjata jméno hraběte Františka Antonína Šporka. Tento český šlechtic, skutečný tajný rada a také mecenáš umění se zasloužil o stavbu špitálu v Lysé nad Labem nebo v Konojedech, uvedl řád celestýnek do Choustníkova Hradiště a započal výstavbu lázeňské léčebny a konventu se špitálem v Kuksu. Objevení léčivého pramene bylo impulsem pro zahájení stavebních prací, které probíhaly v letech 1695–1724.¹¹⁰

Po Šporkově smrti byly nalezeny dvě nadační listiny z let 1696 a 1711, „*podle nichž mělo sto chudých a churavých mužů z vesnic kukského okolí býti vydržováno na jeho zámku*¹¹¹ v Kuksu“.¹¹² Ke stavbě bylo povoláno mnoho známých umělců dané doby, jako například malíř Petr Brandl, sochař Matyáš Bernard Braun nebo mědirytec Michael Rentz. Až v roce 1738 bylo rozhodnuto o platnosti listiny z roku 1711, avšak založení konventu bylo pozdrženo soudním sporem mezi Šporkem a vzdálenou příbuznou o údajný dlužní úpis, jenž se ukázal být padělkem.¹¹³ Rok 1743 se tedy stal rokem založení a prvním priorem byl Narzissus Schön z prostějovského konventu, který zde působil společně s dalšími jedenácti bratřími.¹¹⁴

¹⁰⁸ Poklidný chod konventu narušila první světová válka a následně i demonstrace v dubnu roku 1917. Dav, čítající muže i ženy, procházel městem a „...vytloukl v budově c. k. okresního hejtmanství všechna okna a pak táhl do města. Když se blížil konventu, byl dán povel: Kláštera šetřit!, sotva však zástup zašel za řádový kostel, opět vytloukal okna. Celkem bylo rozbito asi 1000 tabulí.“ Na druhý den však začali vojáci do demonstrantů střílet, celkem 24 lidí bylo zabito a o zhruba 70 raněných se starali bratři v nemocnici, jež měla v roce 1938 sedmdesát dva lůžek. In BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 262–264.

Nucený odchod bratří přišel v roce 1958 s komunistickým režimem. Lékárna a nemocniční pavilon se zachovaly, ale konvent začal sloužit jako domov důchodců. I po vrácení v roce 1990 svoji funkci nezměnil. In BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 389. Konvent je zasvěcen sv. Janu Nepomuckému.

¹⁰⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 357.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 390.

¹¹¹ Jde o omyl, původní zámek byl spíše zámeček o rozměrech 16 x 16m, tam by se sto mužů nevešlo. Jde o budovu hospitálu. Dodnes se však toto mylné označení používá.

¹¹² BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 265.

¹¹³ Tamtéž, s. 266

¹¹⁴ TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder: Ein Buch über Entstehen, Werden und Wirken des Ordens der Barmherzigen Brüder: Allen Menschenfreuden dargeboten*, c. d., s. 49.

V 18. století byl konvent¹¹⁵ celkem třikrát přeměněn na lazaret a čelil válečným škodám. Nejhorší situace však nastala v roce 1758 a v roce 1866, kdy se budova ocitla téměř uprostřed bojiště prusko – rakouské války. Bratři ošetřili nespočet raněných z obou zemí a Prusové za odměnu postavili nový most přes Labe.¹¹⁶

3.8 Brno

Jan Leopold hrabě Dietrichstein vydal roku 1747 nadační listinu pro založení kláštera a špitálu. Pro tento účel složil 4000 rýnských zlatých a zakoupil dvě budovy. Fundace byla schválena Marií Terezií a v roce 1749 stavba započala. Nejprve byla vystavěn konvent s lékárnou a poté nemocnice, kuchyň, a nakonec i kostel. První bratři přišli z Valtic.¹¹⁷

Během bitvy u Slavkova na počátku 19. století ošetřili Milosrdní bratři nespočet raněných. Brzy se informace o jejich dobrodiní a kvalitní péči roznesla a bylo nutné přistavit další patro nemocnice, aby se zvýšila kapacita.¹¹⁸ Bohužel se při vichřici zřítily kostelní věž, avšak díky schopnosti priora Narzisse Witsche byla nová věž dokončena již o rok později. Roku 1865 byla zahájena výstavba nové nemocnice sv. Anny,¹¹⁹ která se stala součástí Zemské nemocnice.¹²⁰

3.9 Letovice

Na nápad založit špitál pro šest nemocných, spravovaný Milosrdnými bratry, přišel majitel letovického panství, baron Jindřich Kajetán Blümegen a v roce 1750 bylo toto stvrzeno listem a podpisem císařovny Marie Terezie. Založení však mělo určité podmínky, například museli být pravidelně slouženy mše za živé i zemřelé členy rodiny zakladatele a hrobka jejich bude pod kostelem, u nemocnice bude lékárna, kostel bude zasvěcen sv. Václavu, a řeholních bratrů mohlo

¹¹⁵ Ani dvě světové války nepřerušily chod konventu. Stalo se tak až v roce 1950, kdy komunisté do objektu umístili domov důchodců. In BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 393–394.

Dnes je areál v Kuksu, nejen pro dokonalou harmonii architektury a přírody, národní kulturní památkou a hojně navštěvovaným cílem.

¹¹⁶ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 392.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 394.

¹¹⁸ FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, c. d., s. 218–219.

¹¹⁹ Během první světové války fungovala nemocnice jako lazaret a po jejím skončení se prováděly nutné opravy, byl zaveden vodovod a elektrina. Po znovunavrácení majetků po pádu komunistického režimu se bratři do Brna vrátili. Kvůli nedostatku členů však nejsou schopni nemocnici provozovat, a proto ji pronajímají městu. Dále zde funguje mateřská škola, koncertní sál a síť lékáren. Dnes je brněnský konvent sv. Leopolda jediným fungujícím domem a sídlem českomoravského provinciála. In BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 396.

¹²⁰ Tamtéž, s. 395.

být pouze šest a nesměli provádět žádné sbírky. Jelikož nic nestálo v cestě, výstavba mohla začít.¹²¹

Vyučený tesař Longinus Traub, odešel na přání provinciála pěšky z Vídně do Letovic. „Měl jsem velikou skříň s truhlářským náčiním, kterou mi jakýsi slezský vozka dovezl za 1 zlatý 8 kr. až do Valtic a kterou mi pak tamější převor P. Jeremiáš Ditsche klášterními koňmi dal dopravit do Brna.“¹²² Sám vypracoval plány pro stavbu a tu také řídil. Prvním vikářem se stal v roce 1751 Bernard Hötzel, který zde tentýž rok založil lékárnu, jež proslula zajímavou stropní malbou, biblickými výjevy a barokním zařízením. Jediný větší problém byl s vodou, a tak dali vykopat studnu přímo uprostřed dvora kláštera. Po několika metrech narazili na skalnaté podloží, ale tvrdá práce dělníků se vyplatila a studna hluboká 28 m byla uvedena do provozu. Jelikož se letovická rezidence rychle stavebně rozvíjela, byla v roce 1790 povýšena na konvent. Úrok z jistiny však nepokrýval ani potřeby a chod nemocnice a konventu, a tak musel být chudý letovický klášter podporován ostatními bohatšími konventy.¹²³

V roce 1809 měli bratři ve špitále napilno, protože kvůli probíhajícím bitvám v okolí museli ošetřit skoro tisíc vojáků. V témže roce byl do objektu zaveden vodovod. Za druhého

¹²¹ PODSEDNÍK, Hubert. *250 let Milosrdných bratří v Letovicích: almanach k 250. výročí položení základního kamene ke stavbě kláštera a 251. výročí příchodu Milosrdných bratří do Letovic*. c. d., s. 21–22, také BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 283–285.

¹²² BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 284.

¹²³ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 399.

zakladatele konventu je považován převor Paschalis Balyon Fiala († 1825), který věnoval jmění, jež zdědil po svém otci, na opravy kláštera¹²⁴ a zřízení nových lůžek.¹²⁵

3.10 Vizovice

Nejspíše díky spokojenosti s chodem špitálu v Letovicích, rozhodl se rod Blümegenů založit v roce 1781 další špitál a povolal do něj Milosrdné bratry. Podmínky založení byly podobné těm letovickým. Milosrdní bratři nesměli sbírat almužny a museli sloužit mše za své fundátory, ale vedle jiných ustanovení jim byly přislíbeny věčné dodávky piva za neměnnou cenu. Hlavním důvodem založení však byla snaha poskytnout kvalitní lékařskou péči pro značně lidnaté a rozsáhlé panství. Komunita bratří konventu Panny Marie, matky dobré rady, tehdy zahrnovala kněze, lékárníka a lékaře.¹²⁶

Finanční krize přišla v roce 1811 v době státního bankrotu, avšak podpora ostatních domů jej uchránila před zánikem. Jelikož nemocnice¹²⁷ o šesti lůžkách z roku 1835 stala se časem

¹²⁴ Finanční stav konventu se začal značně lepší od roku 1923, kdy začala nemocnice přijímat válečné invalidy a později i nemocné a postižené z chorobince a brala za ně úplatu. Nakonec bylo financí dostatek i pro zhotovení nástavby druhého patra. In BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 400–401, také FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, c. d., s. 409.

Těžké časy však přišly, stejně jako u většiny ostatních konventů, během druhé světové války, a především s nástupem komunistického režimu. V roce 1949 byla nemocnice, stejně jako všechna ostatní zdravotnická zařízení, zestátněna a jelikož byl celý objekt pod jedním parcelním číslem, postihl tento osud i budovu konventu, kapli nebo klášter, jež byl po několika letech vrácen. Byly však odstraněny nástěnné malby s křesťanskými motivy a v prvním a druhém patře zazděny chodby do kostela. Díky silné osobnosti převora Sancta Rotta, který statečně odolával nátlaku, mohli bratři zůstat v konventu i v této nelehké době. Po roce 1989 se tak mohli všichni radovat ze znovuoobnovení činnosti. In PODSEDNÍK, Hubert. *250 let Milosrdných bratří v Letovicích: almanach k 250. výročí položení základního kamene ke stavbě kláštera a 251. výročí příchodu Milosrdných bratří do Letovic*. c. d., s. 58–61.

Varhany byly na hlavní kůr zasazeny v roce 1917 a jsou dílem dvou letovických rodáků. Mají pneumatickou trakturu, rozsah horního a dolního manuálu činí od C čtyři oktávy a rozsah pedálu je od C dvě oktávy. Původně šedá varhanní skříň byla koncem dvacátého století zrestaurována a provedena mramoráz s pozlacením dřevořezby. In tamtéž, s. 65–66. V dnešní době již bratři v Letovicích nežijí, poslední odešli v roce 2017 do Brna a z celého objektu jim zůstal pouze kostel sv. Václava. Řád v dané lokalitě provozuje síť lékáren. Původní nemocnici, kde je zřízena léčebna pro dlouhodobě nemocné nyní vlastní a provozuje Jihomoravský kraj. In Letovice. *Milosrdní bratři* [online]. [cit. 2020-9-12] Dostupné z: <http://www.milosrdni.cz/mista/letovice/>

¹²⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, c. d., s. 399–400.

¹²⁶ Tamtéž, s. 402, také FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, c. d., s. 748–749.

¹²⁷ I po zabavení majetku v roce 1948 státem plnila nemocnice svůj účel a sloužila jako plicní oddělení Baťovy nemocnice. Od roku 1993 ji měli Milosrdní bratři nejprve v bezplatném pronájmu a po dalších třech letech byla vrácena zpět do vlastnictví řádu. Bylo nutné provést rekonstrukční práce za podpory různých grantů a sponzorů a bavorská provincie dokonce darovala několik důležitých přístrojů. Nyní je zřizovatelem nemocnice, s krásným udržovaným parkem s jezírkem, Českomoravská provincie Hospitálského řádu sv. Jana z Boha – řádu Milosrdných bratří se sídlem v Brně. In Historie nemocnice. *Nemocnice Vizovice*. [online]. [cit. 2020-9-13] Dostupné z: <http://www.nmbvizovice.cz/o-nas/historie-nemocnice/>

nevyhovující, započala na začátku dvacátého století výstavba nové a počet lůžek se tak v roce 1929 zvýšil až na 40.¹²⁸

¹²⁸ BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*, c. d., s. 294–295.

4 Jan Matěj Blasius Smrček

4.1 Rodina

4.1.1 Otec

Otec Jana Matěje, taktéž Matěj (Mattheus, Mateg, Matthias) se narodil 10. října 1717, jak dokládá matriční záznam: „*Pokrzten Syn gmenem Mateg Waczlaw z Rodičzuw Jana Giržiho Smrczka, Matky Doroty...*“ Důležitým údajem je „*L.P. Waczlaw Tomek, toho čzařsu P. Primas Nowomieczky...*“¹²⁹ To, že byl při křtu Matěje přítomen městský primátor dokazuje vážené postavení rodiny. Do roku 1743 nemáme o Matěji Smrčkovi žádné zprávy, šetření v náchodském archivu přineslo negativní výsledek.

Matěj působil jako učitel v Novém Městě nad Metují v letech 1743–1754, avšak nastoupil za neklidné doby válek,¹³⁰ které město přivedly do obtíží. Školní docházka tedy rozhodně nebyla tím, na čem by rodiče lpěli, a proto „...*tenkrát chodil, kam kdo chtěl, buďto do školy nebo k takovému sousedu, který něco víc uměl a s dětmi se obírat chtěl...*“¹³¹ Dříve to učitelé neměli lehké, často byli jejich nadřízenými církev i městská rada, nedostávali moc peněz a byli nuceni si tak přivydělávat. Nejoblíbenějším typem přivýdělku býval zpěv koled, pomoc v kostele při mších a podobně. Doba, kdy „*stačilo kandidátu učitelství trochu hudby, ke zpěvu snesitelný hlas, trochu číst, psát, počítat a odpovědět na několik otázek z katechismu, aby se stal učitelem...*“¹³² již dávno pominula a kantoři v 18. století byli relativně vzdělanými lidmi, kteří měli vést zbožný křesťanský život, jít příkladem dětem a být hlavně trpěliví.

V roce 1752 se společně s dalšími občany města rozhodl písemně požádat Karla Kajetána hraběte z Leslie o povolení odstranění trdlíce,¹³³ do které „*vsazováni byli obyčejně lidé zlolajní a utrhační.*“¹³⁴ Stála na novoměstském náměstí a bývala zdrojem posměšků a ústrků, zejména při veřejných jarmarcích, a to obyvatele rmoutilo. Hrabě žádosti vyhověl za podmínky, že „...*oni bohumilý život povedou, své děti a svou čeled' budoucně v bázni boží a kázni uchovají, aby v opačném pádu vrchnost k tomuto nebo podobnému trestání sáhnouti nemusela.*“¹³⁵

¹²⁹ SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje (dále jen SMVK), Farní úřad římskokatolické církve Nové Město nad Metují (dále jen farnost NMnM), okr. Náchod, NOZ 1695–1726, sign. 114–3 [online]. [cit. 2020-5-28]. Dostupné z: <http://88.146.158.154:8083/114-00003.zip>, obr. 00176, s. 340.

¹³⁰ V letech 1744–1745 probíhala druhá slezská válka, což byl konflikt mezi Pruským královstvím a Habsburskou monarchií. Slezské války byly celkem tři (1740-1742, 1744-1745 a 1756-1763, tzv. sedmiletá) a mohou být označovány i jako války o rakouské dědictví.

¹³¹ DVOŘÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*, c. d., s. 343.

¹³² RYBA, Jakub Jan. *Školní deníky Jakuba Jana Ryby*. Praha: SPN, 1957, s. 15.

¹³³ Starobylý mučící nástroj.

¹³⁴ KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*, c. d., s. 22.

¹³⁵ Tamtéž, s. 23.

V záznamu z pamětní knihy¹³⁶ děkanského úřadu Nového Města nad Metují lze vyčíst, že v roce 1765 byl přeřazen do školy v Krčíně¹³⁷. Spolu se Smrčkem je zmíněn například Tobiáš Beschorner, varhaník a kantor, jehož syn Samuel byl přítomen u křtu Jana Matěje, nebo Jakob Auler. V náhodském archivu jsou uloženy žádosti o místo obou zmíněných mužů. V takovýchto žádostech učitelé popisovali svoje kvality a s úctou nabízeli své služby a často se neváhali pro místo učitele i stěhovat.¹³⁸ Smrčkova žádost se bohužel nedochovala.

Nejspíše právě otec byl tím, kdo vedl malého Jana Matěje k hudbě. Jednak patřilo ke kvalitám učitelů umět zpívat a hrát na nějaký nástroj, a zároveň Kneer uvádí, že „...von Jugend auf zur Musiq[ue] angehalte[n] in Singen und Orgel Spielen auch Violin...“. Tedy „...byl od malička veden k hudbě, zejména ke zpěvu, hře na varhany a na housle...“¹³⁹

Na scestí mě svedl záznam ze křtu Karla Andrease Jirmana, který probíhal ve stejný den jako křest nejstaršího syna Matěje, Matěje Andrease, kde figuroval Matěj Smrček jako hlavní kmotr, a proto se udává jeho původ „...Smrczek ex pago Lippa...“¹⁴⁰ tedy z nedaleké vesnice Lipí. Jak jsem se již zmínila, matrika narozených však potvrzuje původ z Nového Města, takže Matěj Smrček z Lipího byl nejspíš pouze jmenovcem, a záznamy křtů ve stejný den pouze náhodou.

Matěj Václav Smrček zemřel relativně brzy, v 54 letech a sice 20. března 1779. Matriční kniha uvádí jeho povolání *ludi rector* i jeho původ *ex Krčin*.¹⁴¹

4.1.2 Matka

O matce Matěje Smrčka se dozvídáme informace z matriční knihy ze záznamu o oddání. Jmenovala se Justina Francová, byla polovičním sirotkem, jelikož se k datu 9. dubna 1742 uvádí, že byl „Porzadie odan Matieg Sin Jana Girziho Smrczka s Justinou dcerou Pozustalou po Nebo[štíkov]i Kassparowi Francowi z Niemeczky Cermi...“¹⁴² Zmíněnou Německou Čermnou dnes najdeme na mapě jako Czermnou, součást polského města Kudowa-Zdrój, nedaleko česko-

¹³⁶ SOKA Náchod, fond č. 658 Děkanský úřad Nové Město nad Metují, Pamětní kniha 1660–1768, s. 289.

¹³⁷ Ta byla v roce 1660 přestavěna ze staré chalupy, a v roce 1718 za pomoci farností, patřících ke krčínskému kostelu nově postavena.

¹³⁸ SOKA Náchod. Fond Archiv města Nové Město nad Metují, Duchovní správa, sign. 33, kart. č. 1, inv. č. 587, neuspořádáno.

¹³⁹ KNEER, Vincenz. *Nachrichten von Tonkünstlern aus dem Orden der Barmherzigen Brüder; von Vincenz Kneer aus selbem Orden geschrieben* in: *Manuscripta varii argumenti a variis conscripta. Collecta per me Godefridum Joann Dlabacz A. D. 1797.* Praha, knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, rkp. DD II 3, přívazek č. 11, nefoliováno.

¹⁴⁰ SOA Zámorsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4 [online]. [cit. 2020-5-26]. Dostupné z <http://88.146.158.154:8083/114-00004.zip>, obr. 00271, s. 529.

¹⁴¹ SOA Zámorsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1774–1784, sign. 114–6 [online]. [cit. 2020-5-28]. Dostupné z <http://88.146.158.154:8083/114-00006.zip>, obr. 00104, s. 27.

¹⁴² SOA Zámorsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4, c. d., obr. 00368, s. 120.

polských hranic u města Náchod. Jistou dobu byla Německá Černná součástí Království českého a Panství novoměstského poté, co ji Walter z Leslie dostal od císaře za spoluúčast při vraždě Albrechta z Valdštejna a Erdmana Trčky z Lípy. V roce 1742 bylo toto území postoupeno Prusku.¹⁴³

Za svědky jsou v záznamu uvedeni například Antonín Tomka jako družba¹⁴⁴, družičkou byla Dorota Tomková, dcera Samuela Tomky, který je s Matějem Smrčkem a dalšími měšťany uveden jako přispěvatel na chod novoměstského špitálu.¹⁴⁵ Nejbližší nevěstě jakožto starosvatka¹⁴⁶ byla Dorota Francová,¹⁴⁷ přičemž Ondřej (Andreas) Franc, manžel Doroty, byl prvním nájemcem lázní na Rezku.¹⁴⁸ Z těchto informací můžeme usuzovat, že se celá Smrčkova rodina pohybovala spíše ve vyšších městských kruzích.

4.1.3 Sourozenci

Nejstarším sourozencem Jana Matěje byla **Anna Marie**, narozená 1. května 1742.¹⁴⁹ Z data jasně vyplývá, že se matka Justina vdávala již těhotná, což bylo na danou dobu poměrně neobvyklé. Avšak ani matriční záznam o narození, ani o oddání toto nijak nekomentuje. Jako hlavní kmotra je zmíněna Joana Klaýmontová, hejtmanka, to ale spíše znamenalo manželka hejtmána Nového Města. Bohužel se mi k tomuto jménu nepodařilo vypátrat více informací.

Joana figuruje jako kmotra i u křtu druhého dítěte Smrčkových, **Rozárie Johany**, pokřtěné 3. dubna 1744. Jako svědek je u obou děvčat uveden Jan Didakt, bratr Františka a syn Samuela, který byl novoměstským primátorem a v roce 1714 zdědil dům č. 1217,¹⁵⁰ který na náměstí stojí dodnes. To, že byl přítomen při křtu může poukazovat na přátelský vztah, ale také podporuje teorii váženosti rodiny Smrčkových, neboť to rozhodně nebylo pravidlem.

¹⁴³ DVOŘÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*, c. d., s. 59.

¹⁴⁴ Družba pomáhal při domlouvání věna, nebo se staral o zábavu na svatbě, měl roli řečníka. Měl být vždy ženichovi po ruce. Je to obdoba dnešního svědka ženicha.

¹⁴⁵ KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*, c. d., s. 43.

¹⁴⁶ Starosvatka, jinak také stará svatby, byla nejbližší pomocnicí nevěsty, někdy zastupovala matku.

¹⁴⁷ „V Przitomnosti Swedku Antonina Tomki gakožto družbi staro=Swadbi Doroty Manzel: Andreja France. Doroti dceri Pana Samoele Tomka družiczki: copulavit P Jos. Carafek Capellan[us].” In SOA Zámorsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4, c. d., obr. 00368, s. 120.

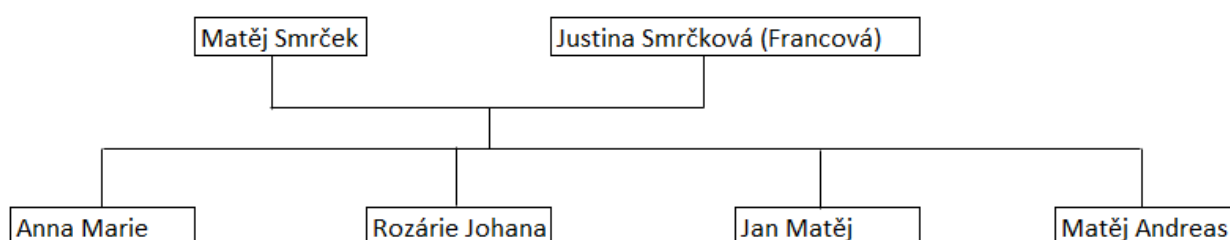
¹⁴⁸ KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*, c. d., s. 73.

¹⁴⁹ SOA Zámorsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4, c. d., obr. 00225, s. 440.

¹⁵⁰ DVOŘÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*, c. d., s. 186. Dnes má dům žlutooranžovou barvu a v přízemí sídlí prodejna JiTexu.

Třetím dítětem byl **Jan Matěj**, o kterém se zmíníme v další kapitole. Nejmladším sourozencem a jediným bratrem mu byl **Matěj Andreas**, pokřtěný 24. listopadu 1748.¹⁵¹ Hlavním kmotrem se stal již zmíněný Jan Didakt a za svědka šel Samuel Bešorner (Beschorner, Bešorner, Bešarner, Bešorna, Bešoner) syn Tobiáše, který působil jako učitel právě v obdobných letech jako otec Smrčka. Všechny děti Smrčkových křtil místní farář Josef Václav (Xaver) Spiroch, kaplan ze Zbirohu, který působil v Novém Městě nad Metují v letech 1741–1758 a zasloužil se o vybudování nové kostnice u Všech svatých.¹⁵²

K osudům Smrčkových sourozenců se nepodařilo dohledat další informace. Nicméně nálezy z matrik jsou cenné, jelikož potvrzují sociální statut rodičů, který dokazují vysoce postavení lidé, přítomní při křtech dětí.

4.2 Životopis

4.2.1 Mládí

Starší dokumenty mylně uvádějí mnohem pozdější datum narození, než bylo ve skutečnosti. Například Srb-Debrnov zaznamenává 28. prosince 1751 a ještě špatné křestní jméno Josef,¹⁵³ Dlabacz udává pouze rok a to 1752¹⁵⁴ a Wurzbach, čerpající právě z Dlabaczova *Künstlerlexikonu* se přiklání taktéž k roku 1752.¹⁵⁵ Avšak v matriční knize v Novém Městě nad Metují neexistuje žádný záznam o křtu Matěje nebo Josefa Smrčka z roku 1751 ani 1752.

¹⁵¹ „24. listopadu 1748, z obce. Pokřtěn je Matěj Andreas (Ondřej), syn Matěje Smrčka a (manželky) Justiny. (Hlavní) kmotr pan Jan Didakt, primátor; svědci pan Samuel Beschorner, paní Magdalena, manželka pana Františka Pecolta odtud. Pokřtil p. Josef Spiroch, kaplan.“ In SOA Zámorsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4 [online]. [cit. 2020-5-26]. Dostupné z <http://88.146.158.154:8083/114-00004.zip>, obr. 00271, s. 529.

¹⁵² DVOŘÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*, c. d., s. 109.

¹⁵³ SRB-DEBRNOV, Josef. *Slovník hudebních umělců slovanských*. 1898, sv. 4, s. 295.

¹⁵⁴ DLABACZ, Johan Gottfried a Franz von STERNBERG-MANDERSCHIED. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon (...)*, c. d., s. 732.

¹⁵⁵ WURZBACH, Constant. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* [online]. Vídeň: Verlag der Universitäts-Buchdruckerei von L. C. Zamarski, 1877 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://austria-forum.org/web-books/wurzbach35de1877kfu/000223>, s. 211.

Zato dne 31. července 1746 matrika narozených uvádí, že „z Mnesta, Pokrztieno gest dite Jan Mateg P[atris] ~~Jana~~ Matege Smrczka, M[atris] Justini. Lev[ator] P[an] Jan Didakt, Primas TS. P[an] Samuel [Beßorner], P[ani] ~~Anna~~ Magdalena Manzel[ka] P[ana] Jana Tlaskala, o[mn]es in de: Bab[tisavit] P[ate]r Josephus Spiroch Cappellanus.“¹⁵⁶ Tímto se nezpochybnitelně potvrzuje Smrčkovo datum narození, které koresponduje i s dalšími údaji v jeho životě, které budou zmíněny níže. O všech osobách přítomných při křtu jsou uvedené informace v předchozích kapitolách, není tedy nutné se k tomu vracet.

Ke školní docházce Jana Matěje se mi bohužel nepodařilo dohledat žádné informace, avšak existují dvě možnosti, kam mohl docházet. Mohl se účastnit výuky v krčínské škole, kde působil jeho otec, nebo mohl navštěvovat „školu na krámě“,¹⁵⁷ tedy nad budovou masných krámů, na dnešním náměstí. Důvodů, proč se záznamy nedochovaly může být hned několik, avšak hlavním z nich je, že v polovině 18. století neexistoval žádný dekret, který by nařizoval povinnou školní docházku¹⁵⁸ nebo stanovoval pravidla pro uchovávání školských dokumentů, jako jsou například soupisy učitelů nebo žáků, jejich vysvědčení a podobně. Dalším argumentem pro to, že se mi nepodařilo vypátrat v archivech další informace o rodině Smrčkových je, že pro Nové Město nad Metují bylo toto období velmi neklidné, probíhaly slezské války, a škola, jakožto i většina ostatních budov ve městě, byla dřevěná. Proto mohl pamětní knihy a další důležité dokumenty zachvátit požár, nebo je rozkradli a zničili vojáci.

4.2.2 První roky v Hospitálském řádu ve Valticích

V roce 1773 projevil Matěj Smrček v Praze touhu připojit se k řádu sv. Jana z Boha. I přesto, že jsem nenašla žádný dokument přímo od Milosrdných bratří, který by první kontakt s řádem potvrdil, udává shodný rok i Dlabacz v *Künstlerlexikonu*¹⁵⁹ a Freemanová¹⁶⁰ se na něho odkazuje později také. Zároveň rok koresponduje s datem složení slibů a faktem, že noviciát trval šest měsíců až jeden rok.

Fond Milosrdných bratří ve Státním archivu v Bratislavě obsahuje mimo jiné i nekrologium, které nese informaci, že Smrček, ve věku 27 let, absolvoval noviciát v letech 1773–1774 ve Valticích a působil zde i jako regenschori. Zápis uvádí světské povolání (*Scientia aut Ars in Saeculo*), což je ve Smrčkově případě *Organista et Scriba*, tedy varhaník a písař, a následnou

¹⁵⁶ SOA Zámorsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4, c. d., obr. 00259, s. 504.

¹⁵⁷ KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*, c. d., s. 25.

¹⁵⁸ K reformě školství a zavedení povinné školní docházky došlo za vlády Marie Terezie v roce 1774.

¹⁵⁹ DLABACZ, Johan Gottfried a Franz von STERNBERG-MANDERSCHIED. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon (...)*, c. d., s. 732.

¹⁶⁰ FREEMANOVÁ, Michaela. *Collectio fratrum misericordiae kukussiensis*, c. d., s. 31.

přirazenou funkci v řádu (*Dignitas aut Officium in Ordine*) a tou byla v jeho případě funkce protokolisty.¹⁶¹

V katalogu Hospitálského řádu Germánsko-uherské provincie sv. archanděla Michaela stojí, že dne 24. dubna 1774 složil Jan Matěj Smrček, s přijatým řeholním jménem Blasius, společně s dalšími 4 novici ve Valticích řádové sliby a slavnostně tak zpečetil svůj vstup do řádu.¹⁶² Kniha ke každému novici uvádí jméno a příjmení, město odkud pocházel, místo a datum složení slibu, povolání a zda je, či není vysvěceným knězem, popřípadě další důležité informace. Ke Smrčkovi se povolání a upřesňující informace žel neudávají.

Když jsem tuto skutečnost v archivu zjistila, zabývala jsem se otázkou, proč Smrček vstoupil do řádu ve Valticích, a ne ve svém rodném Novém Městě nad Metují, kde Milosrdní bratři v daném roce také působili. Důvodem je, že, jak se zmiňují v kapitole o Valticích, ne každý konvent měl to privilegium působit i jako noviciát, a v roce 1774 měl na území českých zemí toto povolení pouze dům valtický.¹⁶³

Velmi cennou archiválií z tohoto konventu je nejstarší dochovaný soupis skladeb z 18. století.¹⁶⁴ Jedná se o **incipitový inventář**, který navíc obsahuje seznam nástrojů, jež měli bratři k dispozici. Mohlo by se díky podpisu na předposlední straně zdát, že jeho autorem je právě Blasius Smrček. Tuto informaci však vyvrací Michaela Freemanová,¹⁶⁵ která přisuzuje autorství Concordiu Pirstingerovi (1745–1785), který zde působil jako regenschori a je podepsán na poslední straně katalogu. Nápadná změna písma v katalogu je dle Freemanové následkem vady na srdci, kterou Pirstinger trpěl.¹⁶⁶

Inventář je neobyčejně bohatý a je nám svědectvím, jakou hudbu valtičtí bratři preferovali a pěstovali. Obsahuje celkem 458¹⁶⁷ klasických a raně klasických skladeb, z toho 110 mší (*Missae*), osm pastorálních mší (*Missae Pastorales*), 58 loretánských litaní (*Litaniae Lauretanae*), 101 ofertorií a árií (*Offertoria et Ariae*), osm pastorálních ofertorií (*Offertoria Pastoralia*), třináct nešpor (*Vesperae*) a 66 antifon (*Antiphonae*), z nichž je zapsáno osmnáct *Salve Regina*, třináct

¹⁶¹ Státní archiv v Bratislavě. Dokumenty Milosrdných bratří. IV. B. 5. b./1/10a. Nezpracováno.

¹⁶² SOA Zámorsk. Fond Milosrdní bratří. *Catalogus Continens, Conventus & Hospitali Nomina Cognomina A:A:R:R: Patrum & R:R: Fratrum Ord: S: Joannis de Deo Provincia S: Michaelis Arch=Angeli per Germaniam & Hungariam ab Anno 1778*. Kniha 13, nefoliováno.

¹⁶³ PODSEDNÍK, Hubert. *Milosrdní bratři: Valtice – Feldsberg 1605-2005: almanach ke 400. výročí příchodu Milosrdných bratří do Valtic*, c. d., s. 23–35.

¹⁶⁴ Moravské zemské muzeum Brno (dále jen MZM). Dokumenty Milosrdných bratří. Sign. G 586.

¹⁶⁵ Michaela Freemanová, PhDr. byla česká muzikoložka, hudební publicistka a vědecká pracovnice Akademie věd ČR. Významně se věnovala hudbě Řádu Milosrdných bratří.

¹⁶⁶ Tuto informaci potvrdil i bratislavský grafolog Ing. Jozef Mistrík.

¹⁶⁷ KORDIOVSKÝ, Emil. *Město Valtice*. Břeclav: Moraviapress, 2001. ISBN 80-86181-48-0 uvádí mylně celkem 440 skladeb, dále 100 ofertorií a árií a 67 antifon.

Alma Redemptoris, devatenáct *Ave Regina*, šestnáct *Regina Coeli*. Dále je zmíněno sedm *Te Deum Laudamus*, dvě *Requiem*, dvě *Stabat Mater*; a na závěr 83 symfonií (*Sinphoniae*).

V inventáři se objevují jména autorů českých, německých, rakouských a italských. Jsou zmíněni skladatelé nejen z Hospitálského řádu, jako například Sanctus Czerny (1724–1775), Werner Hymbr, Abundus Mikš, Blažej Smrček nebo Stephano Sailer (1741–1814), nalézáme skladby i od františkána Engelberta Katzera (1719–1779), augustiniána Josepha Kainze (1738–1810), paulána Amanda Ivanschitze (1727–1758), nebo minorita Aegidia Schenka (1719–1780). Mezi nejvíce zmiňované skladatele patří Joseph a Michael Haydnové, kteří jsou svým blízkým vztahem k Milosrdným bratřím známí. Tvrdý ve své knize dokonce věnuje celou jednu kapitolu právě tomuto vztahu.¹⁶⁸ Mezi rakouské skladatele se řadí například Joseph Franz Seuche, Georg Strasser (1700–1770), Leopold Hofmann (1738–1793), Carl Ditters von Dittersdorf (1739–1799), Christoph Willibald Gluck (1714–1787), Christoph Sonnleithner (1734–1786) nebo Joseph Paul Ziegler (1722–1767). Německé skladatele zastupují Jan (Johann) Václav Stamic (1717–1757) nebo Carl Joseph Toeschi (1731–1788) a Itálii reprezentuje například Giovanni Battista Pergolesi (1710–1736). Co se českých skladatelů týče, tak početně zastoupené skladby má v katalogu i František Xaver Brixi (1732–1771), někdy zaznamenaný pod jmény Krumpschnabl nebo Schirringer/Schillinger. Identita skladatelů jako Krause, nebo Stanzl však stále zůstává záhadou.¹⁶⁹

Na posledních dvou stranách inventáře je zapsaný **seznam nástrojů**. Dokládá nám, že majetkem konventu bylo jedenáct houslí, dvě violy, violoncello a jedno violone. Z dechových nástrojů měli bratři k dispozici čtyři trumpety a shodně lesních rohů, dva trombony, a z bicích jedny tympány. V druhé polovině 70. let přibyly do konventu další troje housle a jedno violone a nátrubky k žesťovým nástrojům. Ani jeden z výčtu nástrojů se nedochoval. Freemanová udává i výrobce některých nástrojů; čtvery housle a jedno violoncello zhotovil Johann Joseph Stadlman, dvoje housle jsou od Johanna Georga Thiera a Anton Thier, Joseph Braunera a Andreas Hofman vyrobili každý jedny. První violu zhotovil Daniel Achatius Sadlman a druhou Johann Christoph Leidolff, který přispěl do majetku konventu ještě jedněmi houslemi. Trompety i lesní rohy společně s příslušenstvím pocházely od Mathiase Friedricha Pilze, dva trombony zhotovil Adam Ferber. Výrobce tympánů a violone není znám.¹⁷⁰

Smrček byl během pobytu na Moravě činný i v ostatních kostelích, neboť Kneer udává, že „... *alter in orden kom[m]ete verdoppelte Er seinen Eyfer, da er gelegenheit halte in verfchiedenen*

¹⁶⁸ TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder*, c. d., s. 243–252.

¹⁶⁹ FREEMANOVÁ, Michaela. *Collectio fratrum misericordiae kukussiensis*, c. d., s. 32.

¹⁷⁰ Tamtéž.

Klöftern sich im[m]er mehr auszubilden, um so viel mehr als Jhm aller ohrte[n] das Amt eines Regens Chori aufgetragen wurde... “ tedy „...později když vstoupil do řádu, znásobil svoji pili a příležitostně se zastavoval v kostelích, aby se přiučil a čím dál tím více mu bylo nabízeno místo Regenschoriho... “¹⁷¹ Konkrétní místa působení však nejsou dodnes známá.

4.2.3 Kariérní růst v Praze

Malý medailonek¹⁷², sepsaný nejspíše jedním z brněnských bratrů přináší informaci, že dne 19. listopadu roku 1788 Smrček obdržel k Novému roku dva florény (2Fl)¹⁷³ jako pomocník provinčního prokurátora.¹⁷⁴ Bohužel není udáno místo, avšak domnívám se, že v tomto roce již mohl být Smrčkovým působištěm pražský konvent sv. Šimona a Judy, neboť k roku 1790 je dle medailonku v inventáři veden jako prokurátor a o rok později toto potvrzuje *Kaiserlich Königlicher Schematismus für das Königreich Böhmeim auf das Jahr 1791*,¹⁷⁵ kde je zaznamenán v seznamu bratrů pražského konventu právě ve funkci prokurátora.

V letech 1791 a 1792 obdržel tzv. novoročné šest florénů a ke svému svátku čtyři florény, což se stalo pravidelnou finanční odměnou. V roce 1793 se poprvé objevuje jeho podpis na zápisu z kapituly pražského konventu, zatím ještě bez funkce. Jeho kariéra však stoupala strmě vzhůru, jak je patrné z tabulek níže, neboť již po necelém roce získal volbou funkci vikáře a podepsal se hned pod Paschalem Fialou, priorem.¹⁷⁶

Rok	Měsíc	Den	Funkce
1793	listopad	24.	bez funkce
1793	prosinec	29.	bez funkce
1794	leden	26.	bez funkce
1794	únor	23.	bez funkce
1794	duben	10.	bez funkce
1794	květen	25.	Vicarius

V záznamu z kapituly dne 25. května 1794 stojí, že „*Hierauf ist die Wahl eines zeitlichen Vicarii nach Vorschrift Gesäzmässig Vorgenommen worden, dieses Loß aber ist von 25*

¹⁷¹ KNEER, Vincenz. *Nachrichten von Tonkünstlern aus dem Orden der Barmherzigen Brüder, von Vincenz Kneer aus selbem Orden geschrieben* in: Manuscripta varii argumenti a variis conscripta. Collecta per me Godefridum Joann Dlabacz A. D. 1797. Praha, knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, rkp. DD II 3, přívazek č. 11, nefoliováno.

¹⁷² Medailonek uvádí konkrétnější informace než Dlabaczův *Künstlerlexikon*. Možno komparovat viz příloha.

¹⁷³ Rakouský zlatý, také zlatka, florén nebo gulden byla měna používaná v letech 1754–1892 na území habsburské monarchie.

¹⁷⁴ Řádový archiv Milosrdných bratrů v Brně. Neuspořádáno. Medailonek.

¹⁷⁵ *Kaiserlich Königlicher Schematismus für das Königreich Böhmeim auf das Jahr 1791* [online]. Praha: Schönfeldsche Buchdruckerey, 1791, [cit. 2020-11-6]. Dostupné z: https://images.manuscriptorium.com/loris/NKCR_-_NKCR_56B000001R174B1ZNK7-cs/IMG00000249/full/full/0/default.jpg, s. 17.

¹⁷⁶ NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

*Capitularen mit 14 Stim[m]en auf R.P. Blasium Smer[czek] als dermahligen Vicarium gefallen.*¹⁷⁷ Smrček byl tedy zvolen 14 hlasy z celkových 25 na pozici dočasného vikáře a stal se tímto na dobu nepřítomnosti priora nejvýše postaveným mužem v konventu. Paschalis Fiala totiž v zápisu děkuje a loučí se při příležitosti ukončení svého priorátu. Děkuje také za podporu, zejména funkcionářům. Zároveň žádá bratry, aby po jeho odjezdu podepsali inventáře a určili výši cestovného na chystanou cestu.¹⁷⁸ O cíli jeho cesty můžeme pouze spekulovat, avšak nejpravděpodobnější je, že odjel na vizitace do jiného domu, nebo na provinční kapitulu.

1794	červen	28.	bez funkce
1794	červenec	15.	Subprior
1794	srpen	24.	bez funkce
1794	září	14.	bez funkce
1794	říjen	26.	bez funkce
1794	listopad	23.	Subprior
1794	prosinec	28	Subprior
1795	leden	25.	Subprior
1795	únor	12.	bez funkce
1795	březen	15.	Subprior
1795	duben	6.	Subprior
1795	květen	10.	Subprior
1795	červen	7.	Subprior
1795	červenec	5.	Subprior
1795	srpen	23.	Subprior
1795	září	13.	Subprior
1795	říjen	25.	Subprior
1795	listopad	29.	Subprior
1795	prosinec	27.	Subprior
1796	leden	31.	Subprior
1796	únor	21.	Subprior
1796	březen	6.	Subprior

K datu 28. června je sice uveden Smrček bez funkce, avšak kapitulní kniha uvádí, že „... zu einem Subprior wurde R. P. Blasium...“¹⁷⁹ Při příští kapitule o měsíc později se již Blasius podepsal i s titulem. I přesto, že při kapitulách v srpnu, září a říjnu, a později i v únoru roku 1795 nepřipojil k podpisu žádnou funkci, neznamená to, že by mu v daném období byla funkce odebrána, nýbrž byl již natolik známým, že nebylo nutné titulaturu uvádět. Další indicií je, že se vždy jeho podpis nacházel na počátku seznamu, kde se podepisovali právě bratři s vysokými funkcemi. U některých zápisů z kapitul se například vyskytuje pouze jméno a poznámka, že se ví,

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ „... wurde zu erst in möglichster kurze meine die Danksagung und Abschieds Anrede bey endigung der Priorats Würde für den mir geleisteten schuldigen gehorsam und Unterstützung allen besonderes aber denen Herrn Officianten abgehalten; ... zugleich habe ich Sie ersuchet nach meinen Austreit die schon verfertigte Inventaria zu unterschreiben, mir aber nebst dem Subsidio zu bestreitung der Capitel Unfäkosten, auf ein Viaticum zu der Vorhabenden Reiß zu bestim[m]en...“ In NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

¹⁷⁹ Tamtéž.

o koho jde, a další upřesňující informace nejsou nutné. Změna pozice nebyla ničím výjimečným, bratři v Hospitálském řádu často cestovali po celém území provincie a působili v různých konventech na rozličných pozicích.

Zápisy potvrzují měsíční pravidelnost konání konventních kapitul, a zároveň je patrné, že se každý rok, zpravidla v letních měsících v květnu, červnu nebo červenci, konala kanonická vizitace.

Dle medailonku trpěl Blasius od roku 1796 *arthritis vaga*,¹⁸⁰ což je označení pro revmatoidní artritidu právě z dob 18. století.¹⁸¹ Důkazem nemoci by mohly být drobné změny v podpisu, avšak nutné by bylo potvrzení grafologem a specializovaným lékařem. Toto postižení pro něho jako hudebníka, který nejspíše denně hrával na varhany nebo housle nebo psal noty, muselo být velmi těžké. Hlavními příznaky této choroby, která postihuje ze dvou třetin spíše ženy, je bolest, otok a ztuhlost kloubů, obvykle prstů a zápěstí. Právě ztuhlost je nejhorší zrána, postupně může mizet, avšak zpravidla se navrácí v noci. Vznik revmatoidní artritidy bývá náhlý i postupný a stejně tak může ze dne na den vymizet, nebo se naopak vrátit. Jedinou úlevou v kritických dnech mohli být léky proti bolesti.¹⁸²

1796	duben	3.	nepřítomen
1796	květen	16.	Subprior
1796	červen	2.	Subprior
1796	červenec	31.	Subprior
1796	srpen	21.	Subprior
1796	září	11.	Subprior
1796	říjen	23.	Subprior
1796	listopad	20.	Subprior
1796	prosinec	26.	Subprior
1797	leden	5.	Subprior
1797	březen	5.	Subprior
1797	duben	17.	Subprior
1797	červen	20.	Vicarius

Ke Smrčkově nepřítomnosti dne 3. dubna 1796 se kapitulní kniha nijak nevyjadřuje. Druhá jeho volba na funkci vikáře k datu 20. června 1797 však přinesla přesvědčivější výsledek než předchozí. Tentokrát byl zvolen v poměru devatenáct souhlasných ku osmi nesouhlasným a opět na krátkou dobu spravoval konvent.¹⁸³

¹⁸⁰ Řádový archiv Milosrdných bratří v Brně. Neuspořádáno. Medailonek.

¹⁸¹ BJARNASON, Orn. *Dissemination of medical knowledge to the public in Iceland by a country doctor 1782-1834*. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21586803/>

¹⁸² YOUNG, Pat a FAJSTAVROVÁ, Helena. *Artritida & revmatismus*. Frýdek-Místek: Alpress, 1997. ISBN 80-7218-150-5, s. 13.

¹⁸³ „... hierauf die Wahl eines zeitlichen Vicarii nach Vorschrift Gesäzmässig Vorgenos einen dieses Loß aber ist von 27 Capitularibus mit 19 Stim[m]en auf R.P. Blasium als dermahligen Vicarium gefallen...“ In NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

Hned při následujícím zasedání po zvolení vikářem byl dne 31. července opět od převora konventu, jako projev úcty, zvolen Subpriorem. Nejspíše byl považován za úctyhodného a oblíbeného člověka, kterého si ostatní bratři vážili, neboť kniha udává, že „*Ferners ist R.P. Blasius Schmerczek als Subprior neüerding von mir gewählt, dem alle Ehre und Schätzung zu erweisen sammentlich ersuchet habe...*“¹⁸⁴

1797	červenec	31.	Subprior
1797	září	17.	Subprior
1797	říjen	22.	Subprior
1797	listopad	28.	Subprior
1797	prosinec	26.	Subprior
1798	leden	25.	Subprior
1798	únor	15.	Subprior
1798	březen	27.	Subprior
1798	duben	22.	Subprior
1798	květen	5.	Subprior
1798	červen	4.	Subprior
1798	srpen	19.	Subprior
1798	září	16.	Subprior
1798	říjen	21.	Subprior
1798	listopad	25.	Subprior
1798	prosinec	26.	Subprior
1799	leden	30.	Subprior
1799	březen	3.	Subprior
1799	duben	21.	Subprior
1799	květen	19.	Subprior
1799	červen	16.	Subprior
1799	červenec	28.	Subprior
1799	srpen	18.	Subprior
1799	září	3.	nepřítomen
1799	říjen	1.	Subprior
1799	prosinec	26.	Subprior
1800	leden	26.	Subprior
1800	únor	20.	Subprior
1800	březen	23.	Subprior
1800	duben	27.	Subprior
1800	květen	25.	Subprior
1800	Červenec	8.	Vicarius

Během let 1797 až 1800 zastával přesně tři roky funkci subpriora. K nepřítomnosti v září 1799 se kniha opět nevyjadřuje. Jeho zvolení vikářem v červenci roku 1800 bylo nejpřesvědčivější vítězství za celou dobu, neboť z 22 přítomných hlasovalo pro 20, což opět značí důvěru ostatních bratrů v něj vloženou.¹⁸⁵

1800	Srpen	3.	Subprior
------	-------	----	----------

¹⁸⁴ NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

¹⁸⁵ Tamtéž.

Zápis ze dne 3. srpna 1800 je posledním, kdy je o Smrčkovi zmínka. Byl vybrán společně s Adolphem Paylem, aby pomáhali novicmistrovovi a kněžímu Alexiu Tillovi s vedením nově přijatých bratrů, ošetřováním nemocných a léčením jejich duší.¹⁸⁶

Blasius Smrček působil v pražském konventu sv. Šimona a Judy od 24. listopadu 1793 do 3. srpna 1800. Většinu času zastával funkci prokurátora a subpriora, a dokonce byl třikrát, při poslední volbě i s velkou převahou, zvolen za vikáře. Po dobu necelých sedmi let nikdo jiný do této funkce navržen nebo povolán nebyl. Ze zápisů z kapitul je patrné, že ho ostatní bratři považovali za muže čestného a schopného. Proto zůstává dodnes záhadou jeho zkratovité jednání právě v srpnu roku 1800.¹⁸⁷

4.2.4 Strmý pád a proces

*„Unterzeichneter Prior des Convents der Barmherzigen Bruder findet sich anmit verpflichtet, dem Fall anzuzeigen: daß der H. Blasius Smrzek Mitglied des hierortigen Convents und zugl[leich]: su[b]prior und Procurator des befagten prager Klosters am 10 August 1800 sich ohne Vorwissen der Unterfertigten Obern entfernt habe, und bis zur Stunde noch nichts zurückgekehrt sey...“*¹⁸⁸ Tímto v dopise ohlásil dne 28. srpna roku 1800 pražský prior Paschalis Fiala státnímu hejtmanství, že Blasius Smrček, jakožto člen řádu Milosrdných bratří, subprior a prokurátor pražského konventu, odešel 10. srpna 1800 z kláštera a stále se nevrátil. Jak jsme již uváděli v kapitole Denní rozvrh, bratr, který chtěl opustit konvent, musel požádat priora o svolení. Smrček toto očividně neudělal, jelikož Fiala píše, že odešel *„bez vědomí nadřízených“*.¹⁸⁹

Pouhým odchodem z konventu by se Smrček nejspíše zas až tolik neprovinil, avšak *„...der Flüchtling einiges baares Geld mit sich genommen und dadurch so wohl den Convent, und d[af]ß Hofpital defraudirt habe, ..., daß der Flüchtling 1649 f. die dem Orden eigenthümlich waren dann 2000 ihm von dem Gradlitzer Braumeister zur Anlegung anvertraut[en] Gulden mit sich genommen hat...“*¹⁹⁰ Smrček se tedy nestal pouze uprchlíkem, ale také defraudantem, jelikož si přivlastnil 1649 florénů, které byly majetkem řádu a ještě dostal 2000 florénů, které mu svěřil sládek pivovaru v Hradišti.

¹⁸⁶ *„...zugleich aber auch V.P. Alexium Till nach übergebenen Denkrete als Nowizenmeister abermahl vorgestellt, dem Selben die Junge Geistliche zum Dienst der Armen Krankken und ihren eigenen Seelen heil zu leiten anempfohlen; zu denen zwey deputirten R.P. Blasium und R.P. Adolphum ernennet...“* In NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

¹⁸⁷ NA. Fond Městské hejtmanství a policejní ředitelství Praha 1769–1823, sign. 1800 (4253–6600), kart. 16, inv. č. 760, nefoliováno, transliterace Soňa Topičová, překlad Anna Holečková.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž.

Důležitým důkazem nám je příloha k dopisu Paschala Fialy s popisem Smrčkovy osoby, který je velmi cenný z důvodu, že právě prior konventu Blasia znal minimálně tři roky a věděl o něm spoustu informací. V popisu stojí následující: „...*Ordens Superior und Convents Procurators nach dem Kloster Nahmens Blasius nach dem weltlichen Tauf=nahmen Johann Smrczek, welche von Neufstad an der Mettau Königgratzer Kreifes in Böhmen gebürtig 54 Jahre alt, ist von langer magerer Statur schwarzbraunen Haaren, rückwertz etwas kahlkopfig magern Gefichte, spricht deutsch und Böhmisch, trägt einen schwarzen Ordenshabit dann runden Hut und Stiefeln.*“¹⁹¹ Zpráva potvrzuje křestní jméno Johann (Jan), původ z Nového Města nad Metují a zároveň i rok narození 1746, jelikož se k roku 1800 udává, že byl starý přesně 54 let. Dále ho Fiala popisuje jako vysokého, hubeného člověka s černohnědými vlasy, zezadu trochu plešatého, s hubeným obličejem. Upozorňuje také na schopnost mluvit německy a česky. V den útěku měl Smrček na sobě černý řádový hábit, kulatý klobouk a vysoké boty. V dopise o dva dny později ještě připojuje Fiala poznámku o Smrčkově virtuozitě na varhany a fortepiano: „*Übrigens muß noch H: Deponent bemerken, daß dieser fürgeweste Subprior ein Virtuose so wohl im Orgel – als im Fortepianospiele sey.*“¹⁹² To, že byl Smrček v kruhu milosrdných bratří spíše interpretem, než skladatelem značí jednak Fialova poznámka, ale i ostatní dokumenty z řádu, kde figuruje převážně jako organista.

Mohlo by se zdát, že popis je určený ke zveřejnění do novin, aby veřejnost mohla defraudanta poznat a případně ohlásit. Fiala si byl však moc dobře vědom, co by tato informace způsobila klášteru, pokud by pronikla na veřejnost. Jelikož jsou milosrdní bratři řádem žebravým, největším příjmem jsou almužny. A kdo by chtěl dávat almužny řádu, kterému jeden z nejvýše postavených bratrů zpronevěřil peníze a utekl? Proto v dopise důsledně hejtmanství žádal, aby byla tato informace udržena v tajnosti.¹⁹³

V době psaní dopisu byl už celý pražský konvent o odchodu Smrčka spraven, neboť dne 24. srpna proběhla kapitula, kde byl na pozici subpriora zvolen Adolphus Pail, který dříve se Smrčkem úzce spolupracoval.¹⁹⁴ Konventní kniha Smrčkovu zpronevěru vůbec nezmiňuje, udává

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ „...aus dem Grunde in die öffentliche Zeitungen nicht eingeschaltet würde, weil sonst diese öffentliche Einschaltung dem hierortigen Kloster in den gestatteten Allmoßen[sam]lung ein großes Hinderniß legen, so mit dem Kloster zu einem beträchtlichen Nachtheile da durch gereichen wurde, daß die zur Samlung bestimmten Mitglieder hie und da angehalten, folgleich in der Ausübung dieser zu gastendenen Begünstigung zum Nachtheil des Klosters gestört werden dürften.“ In: tamtéž.

¹⁹⁴ „Da nach abgehen Fr. Blasii das löbliche Conwent einem Subprioren Ordens Sazungen, sonderm auch vormög den von allerhöchsten Orthe herabgelassenen Dekret, blos dem Local Oberen zustehet; so wählte zu solchen R.P. Adolphum Pail, deme alle geziemende Ehre und gehorsam zu erweisen bittlich ersuchte.“ In: tamtéž.

pouze, že Smrček konvent opustil. Vypadá to tedy, že i mezi bratry byla aféra spíše utajována. Ostuda to musela být veliká.

Dne 4. září přišel policejnímu ředitelství v Praze dopis od Carla Moritze Taßela, tajného rady a policejního ředitele Saska, s pozitivní zprávou, že jakmile dostala policie v Drážďanech zprávu o útěku Smrčka se značným peněžním obnosem, začala podnikat příslušné kroky za účelem vypátrání a zastavení. Opatření byla úspěšná, policie subpriora našla v Drážďanech ve čtvrti Neustadt a 2. září ho zavřeli do vězení.¹⁹⁵

V dalších dnech probíhala výměna dopisů mezi drážďanskou a pražskou policií. Dne 4. září se drážďanský komisař domáhal informací o dalším postupu.¹⁹⁶ O pět dní později, děkuje pražské oddělení za příkladné nasazení a rychlou práci drážďanských policistů a zároveň uvádí, že vyšlou obvodního komisaře Franze Winklera i s asistentem, aby co nejrychleji dopravili Smrčka zpět do Prahy.¹⁹⁷ K tomuto účelu mu poskytl guberniální rada a pražský policejní ředitel hrabě Chorinský peněžní obnos v hodnotě více než sto guldenů, což potvrzuje jednak stvrzenka¹⁹⁸ od hraběte adresovaná policejnímu komisaři a jednak potvrzení¹⁹⁹ od Winklera na adresu Chorinského, že peníze obdržel. Dne 9. září se tedy Winkler vydal na cestu do Drážďan.

Vydání Smrčka rozhodně neprobíhalo hladce, neboť v dopise ze 12. září popisuje Winkler Chorinskému okolnosti, které mu nedovolují okamžitě plnit rozkaz: „*Jetzt den augenblick erhalte ich von den Neustädter Stadtgerichte beiliegende Abschrift von der Kursächsischen Regierung über die Nichtauslieferung des Blasius Smrtscheck, bevor nicht Eine Hohe LandesStelle die Reversalien anher beigebracht hat.*“²⁰⁰ tedy, že dostal zprávu od soudu v Neustadtu, že vláda saského kurfiřtství prý odmítá Smrčka vydat bez písemného povolení Nejvyššího zemského úřadu.

¹⁹⁵ „Sogleich, wie die von E. Hochlöb: K. K. Stadthauptmannschaft und Polizey-Directorn zu Prag, in Betref des von dort mit einigen beträchtlichen Geldposten entwichenen Subprior des dasigen barmherzigen Brüder-Convents Blasius Smrtscheck erlaßene Zufchrift alhier einlangte, ist zu deßen Entdeckung und Verhaltung an die hiesigen Gerichtsobrigkeiten und Polizey-Officianten sofort das nöthige verfüger worden. Es ist auch diese Veranstaltung nicht ohne Erfolg geblieben, inmaafen obgedachter Subprior am 2ten huj: zu Neustadt alhier betroffen, und zum Arrest gebracht worden.“ In: tamtéž.

¹⁹⁶ „Dem Hochverordneten Stadthauptmannschaft und Policey Direction zu Prag hat man dahero hierüber die verlangte Nachricht sofort ertheilen, und Antwort, der fernern Verfügung halber, erwarten sollen.“ In: tamtéž.

¹⁹⁷ „Vor die besondere Aufmerksamkeit, und schnelle Zustanbringung des von aus dem Barmherzigen Brüderkonvents entwichenen Subprior Blasius Smrtscheck gibt dem Churfürft.Sächfischen Geheimen Rath und Polizeydirectorium den dank zu erftatten, ... so weird von hieraus gegenwärtiger k. Polizeybezirkskom[m]iffär h. Franz Winkler mit den erforderlichen afsistenz zur Tranzportirung desfelben nach Prag.“ In: tamtéž.

¹⁹⁸ „Uier Ein Hundert Gulden, als ein Vorschuß auf die Reife nach Dreßden für den Bezirkskommiffär Winkler. Prag am 9ten 7ber 800. Chorinský.“ In: NA. Fond Městské hejtmanství a policejní ředitelství Praha 1769–1823, c. d., nefoliováno.

¹⁹⁹ „Uber Ein Hundert Gulden, welche ich auf die Reife nach Dreßden zur abhollung des dort zu Stand gebrachten Subprior Blasius Smrtscheck bis auf weiter Verrechnung von Tit. Herrn Gubernialrath Grafe Chorinsky heut dato erhalten habe. Prag den 9. 7br 800. Winkler.“ In: tamtéž.

²⁰⁰ Tamtéž.

Po důkladném promyšlení navrhuje, že by vyslal poslíčka do Petrovic,²⁰¹ které byly součástí důležité poštovní cesty Teplice – Drážďany a on sám počkal v Drážďanech. Další dopis od Winklera nese důležité informace, mimo jiné o tom, že je vydání Smrčka obtížné, protože kvůli uvedenému reskriptu²⁰² nemůže být nikdo vydán cizím panovníkům bez výslovného příkazu kurfiřta, který se v té době nacházel v Pillnitzu.²⁰³ Winkler také zmiňuje, že navzdory vydanému úsilí u policejního ředitele a vládního rady bude moci převzít Smrčka nejprve téhož nebo následujícího dne, a v pondělí večer s ním přijet do Prahy.²⁰⁴

Dále popisuje byrokratické jednání soudních úředníků v Neustadtu, kteří hlášení o Smrčkově případu museli oznámit nejprve policejnímu komisaři, poté vládě a následně kurfiřtovi.²⁰⁵ Winkler se navíc domnívá, že se městský soudce snaží vydání Smrčka zmařit, neboť „...weil gemäs gericht[en] Verhörs des Smrtschek kein Kaffe Eingrif, sondern blos ein Rechnungs Verstoß geschehen wäre: so wie mir der Stadtrichter gefagt hat, find blos 25. fr baar geld, nebst etwas weniger Wäfche und deffen Habit vorgefunden worden.“²⁰⁶ Podle soudního výsledku tedy nedošlo k žádnému uloupení kasy, ale pouze k účetnímu omylu. Městský soudce také řekl, že se u Smrčka našlo pouze 25 franků v hotovosti, nějaké oblečení a jeho řádový hábit, což samozřejmě zásadně mění celou situaci.

Jelikož od obdržení peněz na cestu uplynuly už tři dny, ospravedlňuje se Winkler, že ještě nedorazil do Prahy, právě kvůli uvedeným nepříjemnostem. Stěžuje si také, že jelikož jsou Drážďany plné cizinců, jsou všechny hotely drahé a on by si moc přál, co nejrychleji se do Prahy vrátit. Zároveň popisuje prozření, že pražský policejní ředitel nemá v Drážďanech takovou moc jako v Praze. I přesto však slibuje co nejdříve se i se Smrčkem vrátit do Prahy.²⁰⁷

²⁰¹ Městečko na česko-německých hranicích. Nyní jsou Petrovice jediným hraničním přechodem v okrese Ústí nad Labem.

²⁰² Písemné rozhodnutí vysokého úřadu nebo panovníka.

²⁰³ Původní rezidenční sídlo saských kurfiřtů a králů, nyní součást Drážďan.

²⁰⁴ „...die auslieferung des Blasius Smrtscheck von darum erfchwert wird, weil vermög hiefigen Rescript Niemand an auswärtige Potentaten ohne ausdrücklichen Befehl des Churfürstens, der dermal in Pilnitz ist, ausgeliefert werden darf (...) daß ich ohngeachtet meiner angewandten Mühe sowohl bei Herrn Polizeydirektor von Bosen, als auch bei den Herrn Regierungs Rath selbst, den Smrtschek zwischen heut oder morgen erst übernehmen, und Montag abends mit ihm in Prag einzutreffen gedenke.“ In: NA. Fond Městské hejtmánství a policejní ředitelství Praha 1769–1823, c. d., nefoliováno.

²⁰⁵ „Der gerichts Rath zu Neustadt musste erst wegen der Ausfolglassung seiner Bericht an die Polizeikommission erstatten, jene an die Regierung, und diese an Churfürsten selbst sich verwenden. In: tamtéž.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ „...Ich habe daher mir es zur Pflicht gemacht, Euer Hochgräff. gnaden hievon gehorfamft zubenachtigten, weil es beforgens erregen könnte, warum ich folang in Prag nicht eintreffe: Und da gegenwärtig die hiefigen gasthäußer voll fremden Passanten find, und alles gleichfalls sehr Theuer ist, so hätte ich gewünschen, daß ich gleich hätte mit ihm abreißen können: dem Versprechen nach des H. Polizeydirektors soll sich ihn heute gewis übernehmen, jedoch wie ich bemerke, hat er keinen solchen Wirkungskreis, wie in Prag. ich werde daher gleich wieder zu ihn gehn, und nichts

O pár dní později dorazil do Drážďan dopis od pražského úředníka, který slibuje co nejrychleji vydat potřebná prohlášení k zadržení Smrčka a dodat je německým úřadům.²⁰⁸ Stalo se tak 16. září, kdy přišel dopis městské správě v Drážďanech, že v příloze posílá dokumenty pro vydání Smrčka.²⁰⁹ V příloze, která je však označená datem až 3. října mimo jiné stojí: „...*Blasius Smrczek ehe: hiesiger Supprior der Barmherzigen Brüder zu Folge derer sich derfelbe des Verrechens des Truger in Verfälschung eines Paßes – dann des diebstahles in eigenmächtiger Verordnung der ihm anvertrauten Conventsgelder schuldig gemacht – dem Löb: Magistrat zur weiteren Amtshandlung mit der Erinnerung dem Prager zu übergeben...*“²¹⁰ Dle zprávy se Blasius Smrček provinil ještě zfalšováním pasu a krádeží peněz, které mu byly svěřené vlastním řádem a proto žádají o jeho vydání do Prahy.

Dalším dokumentem, který se dochoval je až zpráva ex offo²¹¹ ze dne 22. listopadu, kde stojí, že měl Smrček při zatčení u sebe pouze hotovost tři florény a osm dukátů v zelené hedvábné peněžence a dále, sedm grošů a sedm dukátů v kapse. Jelikož se tedy žádné jiné peníze, které původně udával ve zprávě Paschalis Fiala, nenašly, požaduje obhájce zjistit a okamžitě zaslat původ těchto peněz.²¹²

S jakým verdiktem Smrček od soudu odešel bohužel není jasné, jelikož dalšími dochovanými dokumenty jsou pouze účty²¹³.

Na cestě zpět do Prahy se Winkler se Smrček několikrát zastavovali na občerstvení, konkrétně v městech Berggibhübl, v Knínicích přes noc, v Prackovicích nad Labem, v Budyni nad Ohří přespali a poslední oběd měli v Klíčanech. Celkem za stravu a ubytování utratili třináct

auffer acht lassen, was deffen auslieferung beschleunigen könnte, daß ich mit Smrtschek in Prag morgen werden konnte.“ In: tamtéž.

²⁰⁸ „...*diese Reversalles auf das schleunigste ausfertigen zu lassen und solche diesen Amte zur weiter[e]n Beförderung mittheilen zu wollen...*“ In: tamtéž.

²⁰⁹ *In der Nebenlage werden der k: Stadthauptmannschafft die mit Note von 14te Septemb. d. J. verlangten Reverfalien de abervando reciproco für die fürfürflich sachfische Regierung zur Bewirkung der Auslieferung des entwichenen Barmherzigen Supprior Blasius Smrtschek zur weiterer Beforderung zugestellt.* In: tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Zpráva od přiděleného obhájce.

²¹² „...*daß dem gedachten Inquisiten beifeiner Anhaltung 36f gr: 8d: in einem grünfeidenen Geldbeutel dann die in feiner Tafche gehabte Baarfchaft von 3f 7 gr: 7d. abgenohmen worden. Da nun diese Baarfchaft bei der Übergabe des Inquisiten anhero nicht übergeben, auch bishero nachträglich nicht eingesendet worden ift; So wird erfuchet: die gefällige Auskunft zu ertheilen, wohin diese Baarfchaft gekommen, und falls sie vorhanden wäre, solche baldmöglichft anhero gelangen lassen zu wollen.*“ In: NA. Fond Městské hejtmanství a policejní ředitelství Praha 1769–1823, c. d., nefoliováno.

²¹³ Díky nim se dozvídáme například, že výdaje soudu byly 32 florénů a 37 krejcarů, z toho jeden florén dostal soudní zapisovatel za rychlé vyřízení dokumentů, nutných pro Smrčkovo vydání. Z výdajů můžeme vyčíst, že když Winkler cestoval do Drážďan jel po vyhlášené nové poštovní stezce Drážďany – Teplice a míjel například města Petrovice nebo Zehistu, nyní součást města Pirna. Na tomto místě byl dříve první hostinec od Drážďan ve směru do Prahy, tedy první možné místo výměny koní a odpočinku pro cestující.

florénů a tři krejcarů a polovinu z této sumy naučtovali Smrčkovi. Za prevoz přes řeku ve Veltrusech zaplatili šest krejcarů. Celková suma za proces se Smrčkem, včetně nákladů v Německu se vyšplhal na 159 florénů a 33 krejcarů. Důležitým důkazem je také datace, neboť Winkler uvádí, že devět dní strávil v Německu a poté tři dny trvala zpáteční cesta se Smrčkem. Tato informace koresponduje i s údajem z vypsaných účtů, kde posledním z nich je sobotní oběd 20. září 1800. V ten den byl tedy Smrček dopraven zpět do Prahy.

Jaký byl další postup se mi nepodařilo zjistit, jelikož se nedochovaly žádné dokumenty. Jak je uvedeno výše, jedním z důvodů je ten, že zasvěcení členové řádu nechtěli, aby celá záležitost pronikla jednak mezi ostatní bratry a už vůbec ne na veřejnost, a proto dokumenty schovali nebo zničili. Druhá možnost je, že se opravdu ke zpronevěře peněz nedošlo, a dále již nebylo co vyšetřovat.

4.2.5 Poslední léta ve Vídni

Medailonek z Brna uvádí, že byl Smrček dne 31. ledna 1801 přeložen z Prahy do Vídně. Dokonce se udává, že dostal *Viaticum* sedm florénů a po jednom páru bot a punčoch.²¹⁴ Nejspíše se Vídni již zůstal, jelikož Kneer udává, že „*Nebſt feinen Neue angetrettenen amt als Convent Procurator in Wienn, ſo denn Provinz Procurator von Böhmen und Supprior in Prag ertheilete er auch der Jugend unterricht an Forte Piano und anderen Musicaliſchen Kentniſſe[n] mit größten Nutzen, und bildete ſelbe treflich aus.*“²¹⁵ To, že byl tedy ve Vídni prokurátorem jen potvrzuje, že proces s ním spojený skončil Smrčkovou nevinou. O jeho kariéře učitele se však nepodařilo dohledat další potvrzující dokumenty. Kromě informací z tohoto zápisu zůstává jeho život počátkem 19. století i nadále záhadou. I přesto, že se podařilo zkontaktovat zahraniční instituce, například státní archiv v Drážďanech, městský archiv v Drážďanech, městský archiv ve Vídni a státní a městský archiv v Bratislavě, kde jsem očekávala možné záznamy, nenašlo se nic. To, že se zpět do vlasti již nevrátil potvrzují i zápisy o jeho úmrtí, které udávají i místo, a sice Vídeň. O smrti Smrčka informuje například *Verzeichniß über dem Personal-Stand der Säkular und Regulargeistlichkeit der erzbischöflichen Wiener Diözes auf das Jahr 1815*, kde je dokonce

²¹⁴ Řádový archiv Milosrdných bratří v Brně. Neuspořádáno, medailonek.

²¹⁵ KNEER, Vincenz. *Nachrichten von Tonkünstlern aus dem Orden der Barmherzigen Brüder; von Vincenz Kneer aus selbem Orden geschrieben* in: *Manuscripta varii argumenti a variis conscripta. Collecta per me Godefridum Joann Dlabacž A. D. 1797.* Praha, knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, rkp. DD II 3, přívazek č. 11, nefoliováno.

uveden jako prokurátor ve výslužbě,²¹⁶ nebo katalog Milosrdných bratří,²¹⁷ který ale nenese další doplňující informace. Do třetice potvrzuje datum úmrtí i medailonek z brněnského archivu řádu, kde je Smrček i s titulaturou Regenschori a Procurator.²¹⁸

Ostatně k Smrčkově pobytu ve Vídni se váže další domněnka, kterou poprvé zmínil Dlabacz na počátku 19. století ve svém *Künstlerlexikonu*, slovníku, který pro nás v mnoha případech zůstává základním pramenem. Dle něho byl Blasius žákem Josepha Haydna, což se žet nepodařilo potvrdit ani vyvrátit, což může být námětem k dalšímu bádání. Všechny publikace,²¹⁹ které tuto skutečnost zmiňují se odkazují právě na Dlabacze.

4.3 Dílo

Děl s prokázáním a hypotetickým autorstvím Blasia Smrčka se bohužel do dnešní doby dochovalo pouze malé množství. Proč tomu tak je, mohlo zapříčinit například rozhořčení bratří po jeho domnělém útěku a následné zničení not, nebo prostě fakt, že byl ve své době spíše interpretem než skladatelem, což naznačuje Fiala v dopise drážďanské policii. Domněnkou může být i to, že komponoval pod pseudonymem, což nebylo tak neobvyklé, tuto skutečnost se žet zatím nepodařilo prokázat ani vyvrátit. Skutečnost, že se jeho skladby dochovaly roztroušené nejen po českých archivech a knihovnách, ale zároveň i v Německu a na Slovensku dokládá nejen již zmíněnou migraci hudebníku v řádu, ale také oblíbenost jeho skladeb. Všechna doposud nalezená díla se dochovala v rukopisné podobě, a právě to společně s minimálním výskytem autografů komplikuje dokládání autorství. Případný nález dalších Smrčkových kompozic by měl značnou hudebně-historickou hodnotu.

4.3.1 Heslo Smrček v Mezinárodním lexikonu hudebních pramenů – RISMu

RISM²²⁰ k heslu „Smrček“ zobrazuje patnáct záznamů, zatímco pod heslem „Smrczek“ jich je skryto celkem sedmnáct, přičemž dva z nich jsou malým medailonkem. Jeden

²¹⁶ „Fr. Smerczek Blasius, Barmherziger, emeritierter Prokurator, den 19. August.“ In: *Verzeichniß über den Personal=Stand der Säkular= und Regulargeistlichkeit der erzbischöflichen Wiener Diözes. Auf das Jahr 1815* [online]. Vídeň: Georg Überreuter, 1815, [cit. 2020-10-27]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=FD1OPsAyKccC&pg=PA50&lpg=PA50&dq=paschalis+fiala&source=bl&ots=5RLpuOuq36&sig=ACfU3U2yYIUucKnSJyXuekJ9RSVVggZ3Hw&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwisnJbT_YLTAhUG1xoKHTCFAqkQ6AEwEHoECAoQA#v=onepage&q=blasius&f=false, str. 183.

²¹⁷ SOA Zámorsk. Fond Milosrdní bratří. *Catalogus Continens, Conventus & Hospitali*, c. d., nefoliováno.

²¹⁸ Řádový archiv Milosrdných bratří v Brně. Neuspořádáno, medailonek.

²¹⁹ RAAB, Armin a Christine SIEGERT a Wolfram STEINBECK. *Das Haydn-Lexikon*. Laaber: Laaber Verlag, 2010. ISBN 978-3-89007-557-0, str. 682. Smrček ještě chybně uveden jako „Smerček“. Dále: FREEMANOVÁ, Michaela. *Collectio fratrum misericordiae kukussiensis*. Praha: Editio Praga, 1998. ISBN 80-7058-463-7. Dále: SRB DEBRNOV, Josef. *Slovník hudebních umělců slovanských*. 1898. sv. 4.

²²⁰ Répertoire International des Sources Musicales, český Mezinárodní lexikon hudebních pramenů, dostupné z: <http://www.rism.info/home.html>

udává rok narození a úmrtí, národnost, profesi a možné variantní zápisy jména²²¹, druhý uvádí pouze jméno. Zbylých patnáct záznamů zobrazí skladby. Některá díla jsou v RISMu uvedena vícekrát, protože bylo v minulosti zhotoveno více opisů dané kompozice, a každá nese svoje vlastní identifikační číslo, signaturu a umístění. Proto je nutné je od sebe odlišit a evidovat zvláště, jak uvádíme v příloženém incipitovém katalogu.

Celkový počet kompozic s **potvrzeným Smrčkovým autorstvím** je tedy nižší, konkrétně se jedná o osm různých hudebnin, a sice *Gebenedeite allein befreite, Improperium exspectavit, O Maria Brunnenquelle, Quae est ista quae progreditur, Regina Caeli* a *Rorate Caeli G-dur* a *B-dur* a jedny *Vespers* [nešpory]. U skladeb *Tantum Ergo, Vespers* a *Requiem f-moll* je Smrčkovo autorství dle RISMu zatím **neprokázané (Conjectural)** a nepodařilo se získat partitury, aby se domněnky potvrdily nebo vyvrátily. Zbylé záznamy tvoří různé opisy již zmíněných skladeb.

U následujících kompozic se **nově podařilo Smrčkovo autorství dokázat**. První skladbou je *Improperium exspectavit* s identifikačním číslem 550071499 u níž je stále uveden autor anonymní a Smrček pouze jako ten, komu byla skladba věnována. Dle incipitu je však shodná se Smrčkovým *Improperium exspectavit* a mně se podařilo hudebninu fyzicky vypátrat. Původní rukopis viděl nejspíše naposledy Emilián Trola, který se na něj v článku *Milosrdní bratři a hudba*²²² odkazuje. Rukopis nejprve putoval z Loretánského hudebního archivu v zámku v Roudnici do sbírky rodiny Lobkowicz na zámek do Nelahozevsí. Bohužel byl archiv konfiskován nacisty během 2. světové války, poté krátce navrácen, avšak po roce 1948 konfiskován komunistickým režimem podruhé. Následně byl předán nejprve Zemědělsko-lesnickému archivu v Pátku nad Ohří, později SOA Litoměřice.²²³ I RISM uvádí, že by se archiválie měla nacházet právě v Litoměřicích, což již dnes neplatí. V roce 1973 vytvořil Oldřich Pulkert katalog Loretánské sbírky, „v němž převažují hudebniny z třetí třetiny 18. století. Obsahovým zaměřením představuje výlučně chrámový archív, vzniklý z umělecké hudební činnosti několika pražských ředitelů kůrů, charakterem sbírku opisů a úprav nejrůznějších skladeb pro chrámové účely s poměrně nepatrným procentem tištěných hudebnin. První část přináší úvodní stať, pojednání o historii pražské Lorety, studii o pražské Loretě jako hudební instituci, přetisk původního dokumentačního materiálu, a to soupis prvních hudebnin, pořízený pro loretánský kůr v r. 1727, výčet povinností loretánských hudebníků, pozůstalostní seznam sbírky F. Strobacha, jež

²²¹ Mraczek Blažej, Mrczek Blažej, Smirczeck Blažej, Smrček Josef Blažej, Smrczek Blažej, Smrschek B., Smrtzek B., Smrtzek B., Smrček B., Smrček Jan Matěj. In: *Heslo Smrczek v databázi RISM* [online]. Dostupné z: https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=15&identifier=251_SOLR_SERVER_2094104633 [cit. 2020-10-13]

²²² TROLA, Emilián. *Milosrdní bratři a hudba*. Cyril, c. d.

²²³ ČERNOCKÁ, Soňa. *Loretánská hudební sbírka – skladatel Smrček* [elektronická pošta]. Message to: anusa.h@seznam.cz [cit. 2020-8-20].

tvorí základ fondu, seznam citovaných knih, a vlastní katalog celé hudební sbírky.“²²⁴ Některé svazky, uvedené v katalogu byly ztraceny a vypadalo to, že mezi ně patří i *Improperium Exspectavit*. V brněnském Moravském zemském muzeu se ale podařilo nalézt noty, které přesně odpovídají incipitu, a zároveň obsahují na titulní straně poznámku „*Věrná kopie titulního listu této skladby, pocházející z pražské Lorety, dnes v zámku v Roudnici. Organo na vnitřních stranách obálky. Výčet hlasů v názvu nekryje se s hlasy složenými. Pozn. Opis Emiliána Troldey.*“²²⁵ Toto potvrzuje, že se jedná právě o Troldeou zmíněné noty a je možné tyto dva záznamy propojit a požádat RISM o korekturu evidence.

Další skladbou, kde je možné opravit informace v RISMu je *Requiem e-moll* s číslem 570001686 od anonymního autora. Dle not, získaných z Moravského zemského muzea se podle incipitu podařilo spárovat Smrčkovu skladbu právě s Requiem v RISMu, i přesto, že partitura uvádí tóninu G dur. Nejen, že se shodují všechny incipitové části, ale zároveň je argumentem, že jako místo nálezu je uvedeno Spišské Podhradie, kde Milosrdní bratři také působili. Po získání not z bratislavského archivu bylo zjištěno, že je to opis téhož *Requiem*.

Skladbu *Veni Sancte Spiritus* uvedenou ve valtickém katalogu pouze s incipitem se opět podařilo v RISMu dohledat a přiřadit k anonymní skladbě s číslem 550071430 a s totožným názvem. Kompletní partitura skladby z Národního muzea skutečnost potvrdila.

Poslední nově potvrzenou skladbou se Smrčkovým autorstvím je *Salve Regina a-moll*, která není ani v databázi RISM. Podařilo se ji identifikovat na základě záznamu incipitového katalogu a poté po získání kompletní partitury.

Nově tedy přibudou k heslu „Smrček“ tři skladby *Requiem e-moll*, *Veni Sancte Spiritus* a *Salve Regina a-moll* a skladba *Improperium exspectavit* má další potvrzenou variantu opisu.

4.3.2 Stručná charakteristika díla a vybraných skladeb

Z podstaty příslušnosti k řádu vyplývá, že převážná většina Smrčkových děl jsou skladby liturgické a duchovní, což je patrné i z incipitového katalogu v příloze. Jelikož žádná z partitur neuvádí rok vzniku, jsou díla seřazena abecedně. Hudba Blasia Smrčka patří do klasicistního slohu, a i vzhledem ke kontaktu s Vídní může nést znaky vídeňské školy. Co se provozovacích prostředků týče, jedná se o díla vokálně instrumentální, nejčastějším obsazením je vokální part a smyčce, popřípadě ještě varhany.

²²⁴ PULKERT, Oldřich. *Domus Lauretana Pragensis: Catalogus collectionis operum artis musicae, Pars 1: Catalogus*. Praha: Supraphon, 1973.

²²⁵ Moravské zemské muzeum. Hudební oddělení. Sign. XXVIII E 142.

Čas adventu je dobou ztišení, zpomalení a příležitosti k meditaci a zamyšlení se nad sebou sama. Proto i skladby pro toto období nemají žádnou výraznou dynamiku a jsou spíše v mírném až pomalém tempu a v komorním obsazení. Roráty (z lat. rorate = rosu dejte) jsou liturgicko-hudební formou mariánské mše, které se slouží po celou dobu adventu ve velmi brzkých ranních hodinách. To vytváří jedinečnou atmosféru, kde se snoubí symbolika ranní zimní tmy a světla v kostele, symbolizující příchod Ježíše Krista. Typickým znakem je střídání chorálního zpěvu a komentáře k němu v podobě menzurálních písní. Smrčkova skladba *Rorate caeli* je v obsazení pro soprán, alt, tenor, bas, dvoje housle, varhany a violone. Blasius ji, dle zápisu na titulní straně, věnoval kukskému Regenschorimu Cecilio Wagnerovi (1749–1784), z čehož vyplývá, že všechny jemu věnované skladby napsal v poměrně mladém věku. Má klasický latinský text a je psaná ve 2/4 taktu.

Adventní árie v němčině byly fenoménem právě ve 18. století. Jednalo se většinou o strofické písně v komorním obsazení pro sólový hlas za doprovodu smyčců nebo varhan v mírném tempu. Texty oslavovaly Pannu Marii, připomínaly očekávání spásy a blízkost Boží. První adventní árií ze Smrčkova pera je *Gebenedeite allein befreite* pro alt, dvoje housle, altovou violu, varhany a violon a je opět věnována Cecilio Wagnerovi. Druhou árií pro adventní dobu je *O Maria Brunenquelle*. Jelikož je také dedikována Cecilio Wagnerovi, vyslovil k ní Stanislav Bohadlo teorii, že by mohla mít souvislost s dávným dávným pramenem Fons Vivus, rozhodujícím faktorem pro založení Lázní Kuks F. A. Šporkem roku 1692, a s kostelíkem Nanebevzetí P. Marie nad pramenem, což by mohlo být námětem k dalšímu bádání.

Improperium expectavit je ofertorium na Květnou neděli, která je šestou a poslední postní nedělí. Název je odvozen od květů, které mají připomínat palmové větve, kterými lid vítal Ježíše při vjezdu do Jeruzaléma. Tato Smrčkova skladba se doposud našla ve čtyřech různých opisech, což dokládá její značnou oblibu. Dokonce byla reprízována dvakrát i po jeho smrti, jak uvádíme v další kapitole.

Ke Smrčkově tvorbě se vyjadřuje i Vincenc Kneer a sice následovně: “...*befleißete sich in der Composition nicht allein nach der Regel zu seyen, sondern auch sehr angenehm, sein Modenster angenehmer Kirchen Stylus wurde besonders geschätzt, nebst bey das er auf d[as] Forte Piano die Herrlichsten Stücken zeigte, die Jhm Ehre und angenehm machte[n] und von Cäpellmeister Joseph Haydn selbst belobet wurde[n], deme er seine Symphonien, und andere wercke in Spart auf d[as] Forte Piano zusam gezogen, auch wegen dieser geschicklichkeit von*

*Jhm besonders gefchäzet wurde.*²²⁶ Popisuje tedy, že i když jeho hudba nebyla komponovaná úplně podle pravidel, byl zvláště ceněn jeho příjemný a módní kostelní styl, a kromě toho předváděl na klavíru nejkrásnější skladby, které mu prokazovaly čest a oblibu a chválil ho i samotný kapelník Haydn. Transkripcemi Haydnových symfonií a dalších skladeb pro klavír si získal jeho ocenění především za zručnost.

4.3.3 Smrčkova hudba v 18. a 19. století

Medailonek z brněnského archivu zmiňuje: „*P. Gross píše, že 1798 9. 4. bylo dáváno jeho (Smrčkovo) Te Deum v Těšíně při slavnostních bohoslužbách na poděkování za uzdravení arcivévodkyně Kristiny a jejího manžela Albrechta von Sachsen. Maďarští husaři, kteří tehdy byli v Těšíně – hráli na 9 trumpet.*“²²⁷ Bohužel doposud nebylo žádné Smrčkovo Te Deum nalezeno.

Druhým důležitým dokumentem je archiválie *Data der Kirchenmusik in Strahof IIter Band*²²⁸, sepsaná ředitelem kůru Gerlacim Strnischtiem. Ten si vedl záznamy o skladbách prováděných při mších. Na každé noty, které měl k dispozici, zapisoval na přední stranu číslo, podle kterého se pak dalo dané dílo lehce dohledat ve zmíněném katalogu. Smrčkovo *Improperium exspectavit* se hrálo celkem třikrát, 27. března 1831, 24. února 1839 a třetí datum není známo, jelikož se další svazky katalogu nedochovaly.

4.3.4 Smrčkova hudba dnes

I v době 21. století se občas objeví možnost zaslechnout Smrčkovu hudbu. První taková příležitost se udála 6. října 2012, kdy v kostele Nejsvětější Trojice v Kuksu proběhl slavnostní křest CD s názvem *Musica Kukusiensis – Music from the Kuks archives*. Jak již název napovídá, jedná se o skladby z kukské hudební sbírky, která „...patří k nejpozoruhodnějším a nejcenějším hudebním fondům české provenience – ve středoevropském kontextu je jedinečným dokladem kdysi bohatého hudebního života řádu, pro jehož potřeby vznikla.“²²⁹ Autory jsou buď přímo členové Hospitálského řádu, anebo skladatelé úzce s řádem spjatí.²³⁰ Na CD tak můžeme

²²⁶ KNEER, Vincenz. *Nachrichten von Tonkünstlern aus dem Orden der Barmherzigen Brüder; von Vincenz Kneer aus selbem Orden geschrieben* in: Manuscripta varii argumenti a variis conscripta. Collecta per me Godefridum Joann Dlabacž A. D. 1797. Praha, knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, rkp. DD II 3, přívazek č. 11, nefoliováno.

²²⁷ Řádový archiv Milosrdných bratří v Brně. Neuspořádáno, medailonek.

²²⁸ Národní muzeum. České muzeum hudby. *Data der Kirchenmusik in Strahof IIter Band von Gerlaci Strnischtie*.

²²⁹ *Musica Kukusiensis Music from the Kuks Archives*. [online]. [cit. 2020-11-23] Dostupné z: <https://cdmusic.cz/cs/stara-ceska-hudba/musica-kukusiensis-music-from-the-kuks-archives-m.matlova-soprano-v.havlicek-organ-%5Bid%3D%3DVH00012231%5D>

²³⁰ Seznam skladeb s autory a stopáží:

1. Joseph Faltis (1776–1842): Regina coeli in G 2:13
2. Michael Haydn (1737–1806): Ave Regina in G 3:30

vyslechnout například díla Wenera Hymbra, Abundia Micksche, Maxima Jantschara nebo bratří Haydnů, kteří jsou svým úzkým kontaktem s řádem proslulí. Blasius Smrček je zastoupen dvěma skladbami, konkrétně adventní árií *O Maria Brunnenquelle* a částí *Benedictus* z jeho *Rekviem*. Projekt je spojen především s MgA. Vítem Havlíčkem, PhD.²³¹, který zaštiťoval produkci, hudební režii a hru na varhany, při doprovodu sopranistky Mgr. Markéty Mátlové.²³² Recenze Jaromíra Havlíka byla příznivá: „*Nahrané skladby jsou poslechem příjemné, kompozičně velmi dobře zvládnuté drobnosti (rozsah kolísá v průměru mezi dvěma až šesti minutami). Markéta Mátlová má velmi příjemný, pohyblivý ... a ve všech výrazových i dynamických odstínech vyrovnaný, intonačně zcela jistý soprán. Zvuk varhan je možná místy až příliš v pozadí, jinak se ovšem se sopránem barevně velmi dobře pojí. Po technické stránce je varhaníkův výkon zcela v pořádku. Kompaktní disk je i po výtvarné stránce vkusně vybavený a obsahuje všechny potřebné technické údaje.*“²³³ Hudebně-historickou hodnotu přidává CD fakt, že všechny skladby nebyly dosud publikovány.

Další produkce Smrčkovy hudby se konala 6. srpna 2016 opět na stejném místě jako předchozí, v rámci festivalu Hudební léto Kuks.²³⁴ Na programu byly například skladby Jana Dismase Zelenky, Antonia Vivaldi, Johana Sebastiana Bacha nebo Josepha Haydna a také díla anonymního autora z kroměřížského archivu 17. století. Hlavním bodem se stala právě novodobá premiéra skladby *Regina Caeli* od Blažeje Smrčka, kterou interpretoval soubor Musica Florea²³⁵

3. Maximus Jantschar (1741? - 1792): Rorate coeli 3:50

4. Wernerus Hymbr (1733–1805): Ave Regina in B 5:08

5. Maximus Jantschar (1741? - 1792): Aria pro Adventu "O Königin der ganzen Welt" 3:19

6. Blasius Smrček (1746? - 1813): Requiem – Benedictus 3:23

7. Abundius Micksch (1734–1782): Litanie – Rosa mystica 3:21

8. Blasius Smrček (1746? - 1813): Aria pro Adventu "O Maria Brunnenquelle" 3:58

9. Wernerus Hymbr (1733–1805): Litanie – Rosa mystica 4:42

10. Wernerus Hymbr (1733–1805): Pastorella in D 2:02

11. Joseph Haydn (1732–1809): Aria pro Adventu "Maria Jungfrau rein" 6:28

12. Stephanus Sailer (1741–1814): Litanie – Salus infirmorum 5:21

13. Wernerus Hymbr (1733–1805): Salve Regina in G 3:42

²³¹ Vít Havlíček je český varhaník, hudební teoretik a pedagog, aktuálně působící na Katedře teorie a dějin hudby HAMU v Praze. Od roku 2010 je dramaturgem a ředitelem festivalu Hudební léto Kuks.

²³² Nyní Markéta Fassati, je česká multižánrová zpěvačka.

²³³ HAVLÍK, Jaromír. *Raritní nahrávka z Kuksu. Musica Kukusiensis* [online]. [cit. 2020-12-2] Dostupné z: <https://operaplus.cz/raritni-nahravka-z-kuksu-musica-kukusiensis/?pa=2>

²³⁴ Mezinárodní hudební festival klasické hudby, konaný od roku 2010 v kostele Nejsvětější Trojice v Kuksu. Mezi účinkujícími se objevují přední čeští i zahraniční interpreti a zpravidla bývá vždy uvedena jedna světová či novodobá premiéra, především z hudebnin z kukské sbírky.

²³⁵ Soubor Musica Florea s neuvěřitelným záběrem repertoáru založil v roce 1992 violoncellista a dirigent Marek Štryncl. Dbají na hru na dobové nástroje, podloženou studiem dobových pramenů, bádají a oživují zapomenuté hudebniny a skladatele.

a basbarytonista z Německa Markus Flaig. Autorka recenze se k samotné premiéře nevyjadřuje, vyzdvihuje však pěvecký výkon zpěváka.²³⁶

Nejnovější událostí byl koncert 21. srpna 2020 opět v kostele Nejsvětější Trojice v Kuksu, tentokrát však v rámci festivalu Theatrum Kuks.²³⁷ Akce byla koncipovaná jako dvojkonzert, jakýsi souboj mezi hudbou Jezuitů a Milosrdných bratří. První koncert se konal v Žirči²³⁸ a představil díla spojená s jezuitským řádem, například skladatele Giacoma Carissimi (1605–1674) nebo Adama Michny z Otradovic (1600–1676). Druhý blok programu proběhl v kostele v Kuksu a uvedl repertoár sporckovsko-milosrdných. Večer zahájila skladba *Sonáta G dur pro housle a cembalo (BWV 1021)* od Johanna Sebastiana Bacha. Poté následovala novodobá světová premiéra árií *O daß ich hätt tausend Zungen, Gleich wie der Hirsch* a *Mildte Jungfrau volle Gnaden* anonymního autora ze sbírky mariánských duchovních skladeb z Kláštera milosrdných bratří v Novém Městě nad Metují. Další skladbou byla *Sonata d moll (op. 2, No. 3, RV 14)* od Antonia Vivaldiho a jako předposlední zazněla adventní árie *Gebenedeyte, allein befreite* autora Blasia Smrčka v úpravě Roberta Huga²³⁹ pro soprán a smyčce. Video záznam je součástí přílohy práce. Vhled do hudby milosrdných bratrů z 18. století uzavřel Abundus Miksch se skladbou *Kyrie (Missa in Es)*. Díla interpretoval Komorní soubor Akademie staré hudby Brno, působící při Ústavu hudební vědy filozofické fakulty Masarykovy univerzity, jehož členy jsou sopranistky Veronika Vojířová a Zuzana Badárová a zakladatel, instrumentalista a zároveň kapelník, Hugo Robert. Jakub Borovanský ve své recenzi nešetřil chválou: „...*V podání Akademie kontrapunktost a přesnost jejích koncertů ukázala dokonalou vyváženost, ve které nechyboval ani jeden z jejích členů. ... Těžko hledat v koncertech chyb. Přesná intonace, lehkost a nadšení z hudby přímo sršely. Když se od jednoho z diváků ozvalo při mohutném potlesku BRAVO, nemohl jsem nesouhlasit.*“²⁴⁰

²³⁶ KRÁTKÁ, Natálie. *Musica Florea a basbarytonista Markus Flaig na Kuksu* [online]. [cit. 2020-11-28] <https://operaplus.cz/musica-florea-a-basbarytonista-markus-flaig-na-kuksu/>

²³⁷ Festival, založený v roce 2002 prof. Stanislavem Bohadlem navazuje na tradici Kuksu jako hudebního, divadelního a uměleckého centra evropského významu a přináší barokní, či touto dobou inspirované umění.

²³⁸ Malá vesnice vzdálená asi 3,5 km od města Dvůr Králové nad Labem. Nachází se zde poměrně zachovalý jezuitský areál.

²³⁹ MgA. Robert Hugo, PhD. je interpret, hudební teoretik především v oblasti barokní hudby a pedagog Akademie staré hudby na Masarykově univerzitě. Stál u zrodu několika souborů, zabývajících se starou hudbou.

²⁴⁰ BOROVANSKÝ, Jakub. *Jezuité, Milosrdní a skvělí*. [online]. [cit. 2020-11-25] Dostupné z: <https://www.pasquil.cz/l/jezuite-milosrdni-a-skveli>

Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo rozšířit nemnohé biografické údaje o skladateli z řádu Milosrdných bratří, Janu Matěji Blasiu Smrčkovi (1746–1813), kterému byla přisuzována zpronevěra řádových peněz a útěk za hranice.

Úvodní kapitola popisuje hudební situaci ve vybraných řádech v 17. a 18. století. Druhá kapitola je zaměřena na Hospitálský řád sv. Jana z Boha, jehož členové nejsou pouze významní lékaři, ale také výteční hudebníci a skladatelé. Uvádí informace obecné, od vzniku a historie řádu, přes organizační strukturu a správní záležitosti až po každodenní aktivity a hudební činnosti. Třetí kapitola je zaměřená na působení řádu v českých zemích, popisuje příchod bratří na naše území v roce 1605 a historii jednotlivých konventů u nás, kterými byly Valtice, Praha, Nové Město nad Metují, Prostějov, Kuks, Brno, Letovice a Vizovice, seřazených dle data vzniku.

Čtvrtá kapitola o Blasiu Smrčkovi přináší nové informace k jeho životu a rodině. Jednak se podařilo vypátrat v matrikách přesné datum narození (10. října 1717) a úmrtí (20. března 1779) jeho otce a také data narození Smrčkových sourozenců. Nyní víme, že měl sestru Annu Marii, narozenou 1. května 1742, sestru Rozálii Johanu, narozenou 3. dubna 1744 a bratra Matěje Andrease, který se narodil 24. listopadu 1748. Zajímavou informaci přinesla matrika oddaných, zaznamenávající dne 9. dubna 1742 sňatek rodičů, při kterém již byla matka těhotná s nejmladší dcerou. Záznamy ze křtů, při kterých byl přítomen například někdejší primátor Nového Města nad Metují Jan Didakt a další významní lidé dokazují vysoké postavení rodiny Smrčkových.

Po negativním šetření v náchodském archivu se bohužel nepodařilo nalézt další informace o Matějově školní docházce. Dostalo se mi však odpovědi na otázku, proč nevstoupil do řádu v Novém Městě nad Metují, ale ve Valticích, a sice proto, že v té době jediný valtický dům měl právo přijímat novice. Co se působení v řádu týče, bylo nově zjištěno, že v Praze působil již od roku 1790, doposud bylo uváděno od roku 1796, a na základě kapitulních knih byly potvrzeny jeho funkce Subpriora, Vicaria a Prokuratora. Největším zjištěním však bylo, že Smrček nejspíš nebyl defraudantem, žádné peníze nezpronevěřil, ale došlo pouze k účetnímu omylu. Toto jednak potvrzují dochované dopisy mezi pražskou a drážďanskou policií, ale také nekrologia a katalogy z počátku 19. století, kdy je Smrček stále veden jako člen řádu anebo dokonce Prokurator ve výslužbě. Smrčkovo studium u Haydna se mi bohužel nepodařilo potvrdit ani vyvrátit.

Důležitou součástí práce je incipitový katalog Smrčkových skladeb a s ním spojená podkapitola Dílo. Podařilo se mi identifikovat nový opis skladby *Improperium exspectavit* a na základě komparace přiřadit ke Smrčkovi tři díla, v RISMu vedená jako anonymní, a sice *Rekvie e-moll*, *Veni Sancte Spiritus* a *Salve Regina a-moll*. U pěti *Ave Regina*, přiřknutých v incipitovém katalogu z Valtic Smrčkovi se mi podařilo jeho autorství po nalezení kompletní partitury vyvrátit a jako autora potvrdit Johanna Georga Albrechtsbergera. Celkový počet prokázaných Smrčkových kompozic je tedy deset,

příčemž skladby *Gebenedeite allein brefreite*, *O Maria Brunnenquelle*, *Requiem e-moll*, *Veni Sancte Spiritus a Vespers in C* mají po dvou opisech a u skladby *Improperium exspectavit* byl objeven jeden nový opis, nyní jsou tedy čtyři varianty. Ostatní prokázané kompozice *Quae est ista quae progreditur*, *Regina caeli a Salve Regina a-moll a Rorate caeli* mají pouze jednu variantu. Pro kompozice *Requiem f-moll*, *Tantum Ergo* a tři *Salve Regina* uvedené pouze incipity v katalogu se mi nepodařilo dohledat kompletní partitury a Smrčkovu autorství tak potvrdit nebo vyvrátit.

Na základě pramenných materiálů se také nově objevuje Smrček spíše jako interpret, dokonce virtuos ve hře na varhany a fortepiano(!), než jako skladatel, jelikož ho takto popisuje Prior řádu Paschalis Fiala v dopise drážďanské policii. Nově bylo také prokázáno, trojí provedení skladby *Improperium exspectavit* ve dnech 27. března 1831 a 24. února 1839, třetí datum bohužel není známo přesně. Medailonek dochovaný v řádovém archivu v Brně ještě dokazuje, že bylo 9. dubna 1798 hráno Smrčkovu *Te deum*, avšak doposud nebyly nalezeny noty. Fakt, že byly Smrčkovy kompozice, nebo jejich opisy nalezeny na Kuksu, ve Valticích a v Brně, v Praze, Spišském Podhradí nebo dokonce v Rakousku v Kremsmünsteru, naznačuje popularitu jeho děl.

I přes ztíženou situaci a s tím související zavření knihoven a archivů se mi podařilo navštívit osobně nebo alespoň e-mailem kontaktovat pracovníky Moravského zemského archivu v Brně, Moravského zemského muzea v Brně, Národního archivu, Národního muzea, Muzea české hudby, řádového archivu Milosrdných bratří, SOA v Zámrsku, SOA v Hradci Králové a SOkA v Náchodě. Důležité informace přineslo i bádání v Státním archivu v Bratislavě. V těchto institucích byly nalezeny matriční záznamy, kapitulní, pamětní a účetní knihy konventů a složka se záznamy o procesu vedeném se Smrčkem kvůli údajné zpronevěře řádových peněz. Muzea byla hlavním zdrojem rukopisů not. Bohužel negativní šetření bylo výsledkem kontaktování Státního archivu v Drážďanech, Městského archivu v Drážďanech, Haydnova institutu a Milosrdných bratří ve Vídni. Vídeňský státní i městský archiv by jistě stály za další bádání, odtamtud se mi bohužel nedostalo odpovědi.

Na základě dostupných archiválií se mi podařilo přinést nové nebo upravit stávající informace o životě Jana Matěje Blasia Smrčka. Stále však nebylo probádáno vše, především období jeho mládí před vstupem do řádu a poté jeho život v 19. století ve Vídni obsahují bílá místa. Otázka, proč odjížděl do Drážďan a nikomu to neřekl také nebyla zodpovězena a jistě někde leží noty, čekající na objevení a připojení k seznamu Smrčkových děl. Nyní se může na Blasia Smrčka pohlížet tedy nejen jako na skladatele, ale také na virtuosa ve hře na varhany a fortepiano a pedagoga. Tyto jeho nově objevené tváře by jistě stály za další bádání.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní zdroje:

BOGAR, František Benedikt. *Milosrdní bratři*. Praha: Řád Milosrdných bratří, 1934.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, II. svazek, Žebravé řády*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-084-5.

DLABACŽ, Johan Gottfried a Franz von STERNBERG-MANDERSCHIED. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien: drei Bände in einem Band*. Hildesheim: Olms, 1998, 1 sv. ISBN 3-487-05014-5.

DVOŘÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*. 3., opravené a doplněné vydání. Nové Město nad Metují: Městská knihovna, 2015. ISBN 978-80-87743-10-2.

FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8.

FREEMANOVÁ, Michaela. *Collectio fratrum misericordiae kukussiensis*. Praha: Editio Praga, 1998. ISBN 80-7058-463-7.

KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*. Nové Město nad Metují: J. Klos, 1922.

KNEER, Vincenz. *Erstes Jahrhundert der Krankenstiftung des Ordens der Barmherzigen Brüder in der Stadt Teschen kaiserlichen königlichen Antheils Schlesien am 30ten November 1800: in deren Klosterkirche gefeyert*. Wien: gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, 1800.

KNEER, Vincenz. *Nachrichten von Tonkünstlern aus dem Orden der Barmherzigen Brüder, von Vincenz Kneer aus selbem Orden geschrieben* in: *Manuscripta varii argumenti a variis conscripta. Collecta per me Godefridum Joann Dlabacž A. D. 1797*. Praha, knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, rkp. DD II 3, přívazek č. 11.

KORDIOVSKÝ, Emil. *Město Valtice*. Břeclav: Moraviapress, 2001. ISBN 80-86181-48-0.

MAGENSCHAB, Hans: *Josef II., Cesta Rakouska do moderní doby*. Praha, 2008.

NIGG, Walter. *Jan z Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-970-0.

PODSEDNÍK, Hubert. *250 let Milosrdných bratří v Letovicích: almanach k 250. výročí položení základního kamene ke stavbě kláštera a 251. výročí příchodu Milosrdných bratří do Letovic*. Letovice: Konvent Milosrdných bratří v Letovicích, 2001. ISBN 80-238-8951-6.

PODSEDNÍK, Hubert. *Milosrdní bratři: Valtice – Feldsberg 1605-2005: almanach ke 400. výročí příchodu Milosrdných bratří do Valtic*. Brno: Českomoravská provincie Hospitálského řádu sv. Jana z Boha – Milosrdných bratří, 2005. ISBN 80-239-6441-0.

POZO, Luciano del. *Život sv. Jana z Boha*. Brno: Řád Milosrdných bratří, 1925.

PULKERT, Oldřich. *Domus Lauretana Pragensis: Catalogus collectionis operum artis musicae, Pars I: Catalogus*. Praha: Supraphon, 1973.

RAAB, Armin a Christine SIEGERT a Wolfram STEINBECK. *Das Haydn-Lexikon*. Laaber: Laaber Verlag, 2010. ISBN 978-3-89007-557-0.

RYBA, Jakub Jan. *Školní deníky Jakuba Jana Ryby*. Praha: SPN, 1957.

SEHNAL, Jiří a Jiří VYSLOUŽIL. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001. Vlastivěda moravská. ISBN 80-7275-021-6.

SRB DEBRNOV, Josef. *Slovník hudebních umělců slovanských*. 1898. sv. 4.

TARABA, Luboš. *Josef II*. Praha: Epoque, 1999. ISBN 80-902129-7-2.

TVRDÝ, A. R. P. Veremundus, LÄUFER, Friedrich, ed. *Die Barmherzigen Brüder: Ein Buch über Entstehen, Werden und Wirken des Ordens der Barmherzigen Brüder: Allen Menschenfreuden dargeboten*. Praha: Provincialát Milosrdných bratří, 1932.

VAŠEK, Bedřich. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Velehrad, nakladatelství dobré knihy, 1941.

VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6.

VOBORNÍK, Jan. Od Jana Černického z Kácova k Josefu Bartoňovi z Dobenína. In MORAVEC, Jaroslav, Jan VOBORNÍK a Jaroslav TLÁSKAL. *Nové Město nad Metují a jeho kraj: samostatná příloha městečka Nového Hrádku, městyse Krčína a 57 obcí politického okresu novoměstského*. Praha: Václav Horký, 1940.

VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století: papír, písmo a písmolijectví, knihtisk a jiné grafické techniky, tiskaři, nakladatelé, knihkupci, ilustrátoři a kartografové, literární typologie, textové a výtvarné prvky knihy, knižní vazba, knižní obchod*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-312-7.

YOUNG, Pat a FAJSTAVROVÁ, Helena. *Artritida & revmatismus*. Frýdek-Místek: Alpress, 1997. ISBN 80-7218-150-5.

Internetové zdroje:

Badatelna [online]. Oficiální veřejný portál pro vyhledávání v archivních fondech a sbírkách České republiky. [cit. 2020-5-2]. Dostupné z: www.badatelna.cz

BOROVANSKÝ, Jakub. *Jezuité, Milosrdní a skvělí*. [online]. [cit. 2020-11-25] Dostupné z: <https://www.pasquil.cz/1/jezuite-milosrdni-a-skveli>

Český hudební slovník osob a institucí Musiklexikon [online]. [cit. 2020-9-25] Dostupné z: https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictinary&task=record.record_print&tmpl=component&id=5485

HAVLÍK, Jaromír. *Raritní nahrávka z Kuksu. Musica Kukusiensis* [online]. [cit. 2020-12-2] Dostupné z: <https://operaplus.cz/raritni-nahravka-z-kuksu-musica-kukusiensis/?pa=2>

HELD, Jan Theobald. *Kurze Geschichte der Heilanstalt der Barmherzigen Brüder in Prag: Nebst Rueckblicken auf Entstehung, Verbreitung und Schicksale dieses Ordens ueberhaupt* [online]. Praha: Haase, 1823. sv. VIII [cit. 2020-10-9]. Dostupné z: <https://digitalniknihovna.mlp.cz/uuid:3c8582b0-e9d9-11dc-be20-000d606f5dc6>

Heslo Smrczek v databázi RISM [online]. [cit. 2020-9-28] Dostupné z: https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=15&identifier=251_SOLR_SERVER_2094104633

Historie nemocnice. *Nemocnice Vizovice*. [online]. [cit. 2020-9-13] Dostupné z: <http://www.nmbvizovice.cz/o-nas/historie-nemocnice/>

Kaiserlich Königlicher Schematismus für das Königreich Böhmeim auf das Jahr 1791 [online]. Praha: Schönfeldsche Buchdruckerey, 1791, [cit. 2020-11-6]. Dostupné z: http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=NKCR_NKCR_56B000001R174B1ZNK7-cs#search

KRÁTKÁ, Natálie. *Musica Florea a basbarytonista Markus Flaig na Kuksu* [online]. [cit. 2020-11-28] <https://operaplus.cz/musica-florea-a-basbarytonista-markus-flaig-na-kuksu/>

Letovice. *Milosrdní bratři* [online]. [cit. 2020-9-12] Dostupné z: <http://www.milosrdni.cz/mista/letovice/>

Musica Kukusiensis Music from the Kuks Archives. [online]. [cit. 2020-11-23] Dostupné z: <https://cdmusic.cz/cs/stara-ceska-hudba/musica-kukusiensis-music-from-the-kuks-archives-m.matlova-soprano-v.havlicek-organ-%5Bid%3DVH00012231%5D>

Nové Město nad Metují. *Milosrdní bratři* [online]. [cit. 2020-9-10] Dostupné z: <http://www.milosrdni.cz/mista/nmmn/>

O Konventu Milosrdných bratří zejména. V Praze: s.n., 1937, [cit. 2020-8-27]. Dostupné z: <https://digitalniknihovna.mlp.cz/view/uuid:3b55eb00-9d29-11de-a41a-0030487be43a?page=uuid:b7b02c50-9d34-11de-8366-0030487be43a>

O nás. *Milosrdní bratři* [online]. [cit. 2020-8-10] Dostupné z: <http://www.milosrdni.cz/o-nas/>

O nás. *Nemocnice Valtice* [online]. [cit. 2020-8-21] Dostupné z: <https://www.nemvalt.cz/o-nas/>

SOBEL, Johannes de Deo. *Dějiny a slavnostní spis rak.-české řádové provincie Milosrdných Bratří ke slavnosti ve dnech 28., 29. a 30. srpna konaného vysvěcení nemocnice mateřského domu ve Valčicích v Dol. Rakousích, Munificenci Jeho Jasnosti knížete Jana I. z Liechtenšteina a na Liechtenšteině nově vystavěné* [online]. Vídeň: Řád Milosrdných Bratří, 1892 [cit. 2020-10-2]. Dostupné z: <http://kramerius.medvik.cz/search/handle/uuid:MED00163518>

SVÁTEK, Josef. *Organisace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy* [online]. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra ČSR, 1966 [cit. 2020-11-29]. Dostupné z: <http://kramerius4.nkp.cz/search/handle/uuid:6d65b200-96bf-11e6-9325-005056827e52>

TROLDA, Emilián. *Milosrdní bratři a hudba. Cyril* [online]. Praha: Obecná jednota cyrilská, 1938 [cit. 2020-8-18]. Dostupné z: <http://cyril.sdh.cz/nahled.php?t=&id=8521>

Verzeichniß über den Personal=Stand der Säkular= und Regulargeistlichkeit der erzbischöflichen Wiener Diözes. Auf das Jahr 1815 [online]. Vídeň: Georg Überreuter, 1815, [cit. 2020-10-27]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=FD1OPsAyKccC&pg=PA50&lpg=PA50&dq=paschalis+fiala&source=bl&ots=5RLpuOuq36&sig=ACfU3U2yYIUucKnSJyXuekJ9RSVVggZ3Hw&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwIsnJbT_YLTAhUG1xoKHTCFAqkQ6AEwEHoECAoQAQ#v=onepage&q&f=false

WURZBACH, Constant. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* [online]. Vídeň: Verlag der Universitäts-Buchdruckerei von L. C. Zamarski, 1877 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://austria-forum.org/web-books/wurzbach35de1877kfu>

Archivní prameny:

Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA). E 48 Milosrdní bratři Vizovice 1781–1957.

MZA. E 45 Milosrdní bratři Brno 1717–1943.

MZA. E 79 Milosrdní bratři Valtice 1607–1960.

Moravské zemské muzeum Brno (dále jen MZM). Dokumenty Milosrdných bratří.

Moravské zemské muzeum. Hudební oddělení.

Národní archiv (dále jen NA). Fond č. 41 Milosrdní bratři Praha – Staré Město 1620–1953.

NA. Fond Městské hejtmanství a policejní ředitelství Praha 1769–1823.

Národní muzeum. České muzeum hudby.

Řádový archiv Milosrdných bratří v Brně.

SOA Zámorsk. Fond Milosrdní bratři Nové Město nad Metují, Pamětní kniha 1907–1945.

SOA Zámorsk. Fond Milosrdní bratři.

SOKA Náchod. Fond Archiv města Nové Město nad Metují, Duchovní správa.

SOKA Náchod. Fond č. 658 Děkaný úřad Nové Město nad Metují.

Státní archiv v Bratislavě. Dokumenty Milosrdných bratří.

Digitalizované matriky:

SOA Zámorsk. Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Nové Město nad Metují, okr. Náchod, NOZ 1695–1726, sign. 114–3 [online]. [cit. 2020-5-28]. Dostupné z: <http://88.146.158.154:8083/114-00003.zip>

SOA Zámorsk. Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Nové Město nad Metují, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4 [online]. [cit. 2020-5-26]. Dostupné z <http://88.146.158.154:8083/114-00004.zip>

SOA Zámorsk. Sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Nové Město nad Metují, okr. Náchod, NOZ 1774–1784, sign. 114–6 [online]. [cit. 2020-5-28]. Dostupné z <http://88.146.158.154:8083/114-00006.zip>

Elektronická pošta:

ČERNOCKÁ, Soňa. *Loretánská hudební sbírka – skladatel Smrček* [elektronická pošta]. Message to: anusa.h@seznam.cz [cit. 2020-8-20].

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Obrázky k obecným informacím řádu MB a životě Matěje Smrčka

Obrázek 1 - Portrét sv. Jana z Boha	68
Obrázek 2 - Moderní znak Milosrdných bratří	68
Obrázek 3 - Kapitula – hierarchie podpisů s titulaturou	69
Obrázek 4 - Záznam z kapituly – hierarchie podpisů s titulaturou	69
Obrázek 5 – Datace založení jednotlivých konventů.....	70
Obrázek 6 - Tobiáš Beschorner žádá o místo učitele	71
Obrázek 7 - Matrika – záznam ze křtu Jana Matěje Smrčka	72
Obrázek 8 - Zápis o vstupu Blasia Smrčka do řádu.....	72
Obrázek 9 - Údajný Smrčkův podpis na předposlední straně valtického katalogu	72
Obrázek 10 - Podpis Concordia Pristingera na poslední straně valtického katalogu.....	73
Obrázek 11 - Smrček prokurátorem v Praze	73
Obrázek 12 - Popis B. Smrčka od P. Fialy při procesu	74
Obrázek 13 - Záznam o Smrčkově úmrtí	74
Obrázek 14 - Heslo Smrček v Dlabaczově <i>Künstlerlexikonu</i>	75
Obrázek 15 - Medailonek, dochovaný z řádového archivu v Brně. Autor neznámý.	75
Obrázek 16 - Heslo Smrček v Kneerově slovníku.....	76

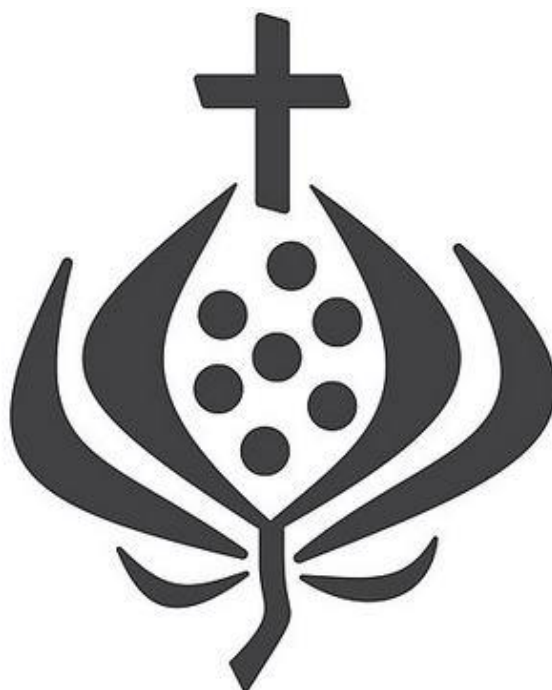
Příloha č. 2: Incipitový katalog Smrčkových skladeb

1 Ave Regina, C-dur.....	78
2 Ave Regina, F-dur	78
3 Ave Regina, F-dur	79
4 Ave Regina, B-dur.....	79
5 Ave Regina, D-dur	80
6 Gebenedeite allein befreite, F-dur.....	80
6.1 Opis č. 1.....	80
6.2 Opis č. 2.....	81

7	O Maria Brunnenquelle, F-dur.....	81
7.1	Opis č. 1.....	82
7.2	Opis č. 2.....	82
8	Improperium expectavit, d-moll	82
8.1	Opis č. 1.....	83
8.2	Opis č. 2.....	83
8.3	Opis č. 3.....	83
8.4	Opis č. 4.....	84
9	Quae est ista quae progreditur, Es-Dur	84
10	Regina caeli, A-Dur.....	86
11	Requiem, f-moll	87
12	Requiem e-moll.....	89
12.1	Opis č. 1.....	90
12.2	Opis č. 2.....	90
13	2 Rorate caeli	90
a.	Rorate caeli, G-dur	90
b.	Rorate caeli, B-dur	91
14	Salve Regina, a-moll	91
15	Salve Regina, A-dur	92
16	Salve Regina, B-dur	92
17	Salve Regina, F-dur.....	92
18	Tantum ergo, b-moll.....	93
19	Veni Sancte Spiritus, C-dur.....	93
19.1	Opis č. 1.....	94
19.2	Opis č. 2.....	94
20	Vesper, C-Dur.....	95
20.1	Opis č. 1.....	96
20.2	Opis č. 2.....	96

Obrázek 1 - Portrét sv. Jana z Boha²⁴¹

Obrázek 2 - Moderní znak Milosrdných bratří²⁴²

²⁴¹ NIGG, Walter. *Jan z Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-970-0, s 13.

²⁴² O nás. *Milosrdní bratři* [online]. [cit. 2020-8-10] Dostupné z: <http://www.milosrdni.cz/o-nas/>

capitulum Actum ut supra.
Fr. Paschalis Fiala p. t. Vicarius
Fr. Benvenutus Lincz Sacro p. t. Mag. Novit.
Fr. Sancius Luchanek Sacerdos
Fr. Josephus Kurdik p. t. Subdiaconus.
Blasius Amrežek Supplic.
Fr. Amatus Nethravý
Fr. Fidelis Genstik

Obrázek 3 - Kapitula – hierarchie podpisů s titulaturou²⁴³

capitulum Actum ut supra.
Fr. Paschalis Fiala p. t. Vicarius
Fr. Benvenutus Lincz Sacro p. t. Mag. Novit.
Fr. Sancius Luchanek Sacerdos
Fr. Josephus Kurdik p. t. Subdiaconus.
Blasius Amrežek Supplic.
Fr. Amatus Nethravý
Fr. Fidelis Genstik

Obrázek 4 - Záznam z kapituly – hierarchie podpisů s titulaturou²⁴⁴

²⁴³ NA. MB41, kn. 24, nefoliováno.

²⁴⁴ Tamtéž.

Conventus & Hospitalia		
Anno		
1605	Feldsperga	ad S. Augustinum
1617	Vienna	ad S. Joannem Baptistam
1615	Gracy	ad S. V. M. Annuntiatam
1620	Praga	ad S. et post Simonem & Judam
1622	Heoburgij	ad S. Wolfgangum
1625	Tergestiny	ad S. Hustum
1660	Sconij	ad S. V. M. Visitantem
1695	Nestad ad Mettas	ad S. V. M. Nascentem
1696	Teschiny	ad S. V. M. Assumptam
1711	Wzatislavia	ad S. Trinitatem
1727	etquia	ad S. Josephum
1730	Varalla	ad S. J. Joannem de Deo
1737	Festiny	ad S. Georgium
1738	Frostanne	ad S. Joan. Nepomucenum
	Monasterij	ad S. Clementem
	Goritie	ad S. Vitum
1739	Temesvariny	ad S. Joan. Nepomucenum
1744	Kukusij	ad S. J. Joan. de Deo
1747	Prunna	ad S. Leopoldum
1752	Monachij	ad S. Maximilianum

Obrázek 5 – Datace založení jednotlivých konventů²⁴⁵

²⁴⁵ SOA Zámorsk. Fond Milosrdní bratři. *Catalogus Continens, Conventus & Hospitali*, c. d., nefoliováno.

1701.

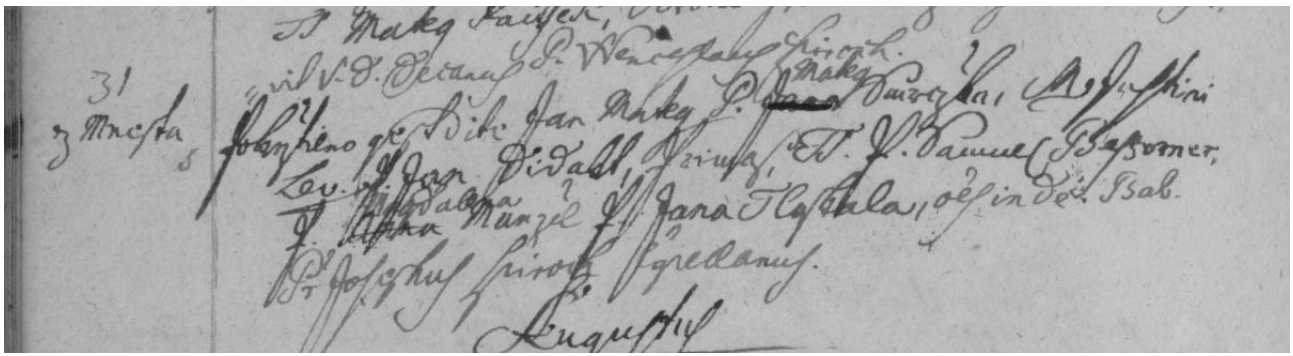
Tobias Beschorners, Organist.

žáda o místo učitelství.

Ernsta Joh. Tobias Beschorners gebürtig von
 der Stadt Stillschledt auß der Graffschafft Glatz, auß dem
 Jesuitten Collegio anwesend von dem Herrlichen Magistrath
 der Stadt Auerstadt ob der Neffaw des hiesigen Official
 und Organisten, außgenommen, als der Herrschafft ist mit diesem
 Meinen Bittschreiben, daß ich alle hiesige Jugend, beysonder auß dem
 Collegio, Catholisch wie auß diesen Disziplin, so weß in der
 Schrifft als auch in dem Sprach, nicht weniger auch in Vocal
 und Instrumental Music geschicklich instruiren und erlernen
 diene, und von solcher Instruirung numder. diesen Disziplin
 und Kunst, von hiesigen iedem Ende und zu jeder 18 Thlr. und
 von der Vocal Music 20 Thlr. das aber Instrumental
 Music belanget, wie ich mit einem und dem andern hieselbst
 Schickten Bittschreiben bezeugen. Von Beyübungen nach der
 Gewöhnung und Weise, der Arbeit was billig und recht ist nehmen
 auch von hiesigen jeden Jahr, dieser Gewöhnung 12 Thlr. abzugeben will.
 Und also in der Kunst alle dergleichen Dinge und Professionen
 nach aller weiser Möglichkeit mit allem Fleiß vorzunehmen, nicht
 im Jema alles und jedes in sich haben, damit dieselbe zu größerem
 der Volk und Kunst dieser Stadt Auerstadt sein möge,
 so fern ich aber mit dem Fleiß in diesem allhieyigen Organist
 Dienste nicht Langer fortwähren werde, so werde ich schuldig sein
 dem Herrlichen Magistrath zu Weidol Jesu Vorsetzer davon
 von dem Kunstschafft sein, und sonderer dem Gebrauch nach den
 Jahren den Gehalt mit sich führen demselben zu Weidol.

Obrázek 6 - Tobiáš Beschorners žádá o místo učitele²⁴⁶

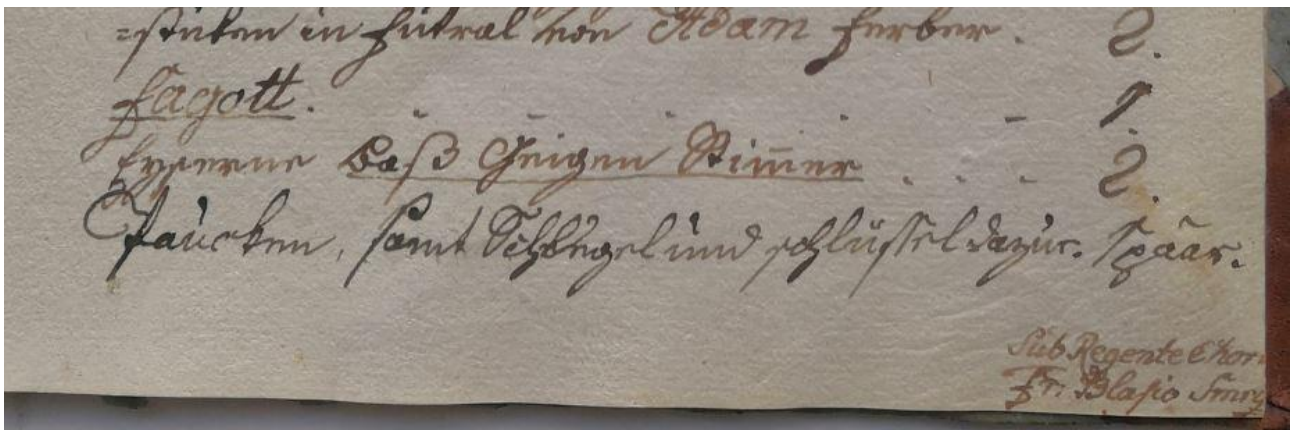
²⁴⁶ SOKA Náchod. Fond Archiv města Nové Město nad Metují, Duchovní správa, sign. 33, kart. č. 1, inv. č. 587, neuspořádáno.

Obrázek 7 - Matrika – záznam ze křtu Jana Matěje Smrčka²⁴⁷

+ Fr. Ferdinandus Wolf	Paroniensis	ibidem = eodem
+ Fr. Wenzlaus Wrana	Poemus Fankoviensis	Feldsp. eodem 7. 11. April
+ Fr. Felix Klöcker de Chrenstrahl	Viennensis	ibidem eodem
Fr. Pacificus Lieb	Viennensis	ibidem - eodem
Fr. Ptilasius Smrčka	Poemus Neg. Adier: ad Metaviam	ibidem: eodem

Obrázek 8 - Zápis o vstupu Blasia Smrčka do řádu²⁴⁸

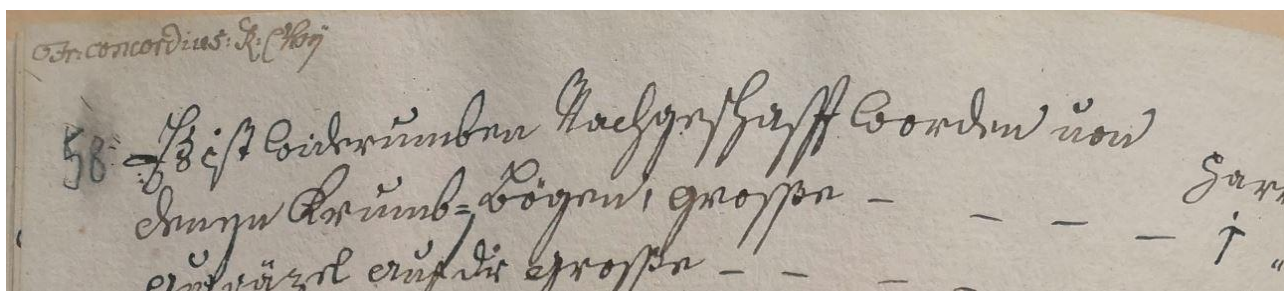

Obrázek 9 - Údajný Smrčkův podpis na předposlední straně valtického katalogu²⁴⁹

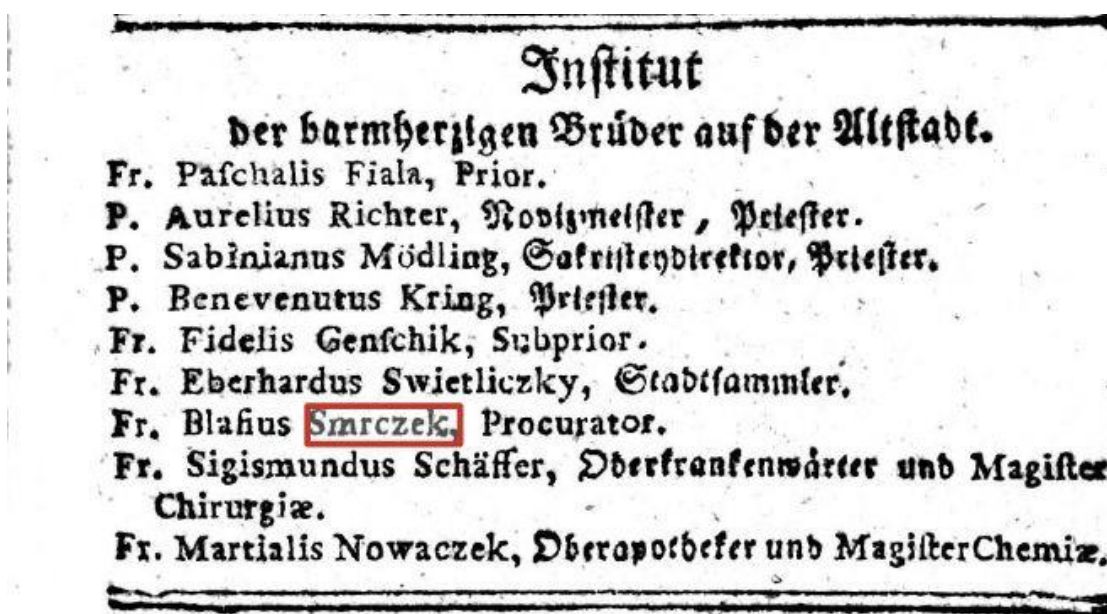
²⁴⁷ SOA Zámrsk, SMVK, farnost NMnM, okr. Náchod, NOZ 1727–1753, sign. 114–4 [online]. [cit. 2020-5-26]. Dostupné z <http://88.146.158.154:8083/114-00004.zip>, obr. 00271, s. 529.

²⁴⁸ SOA Zámrsk. Fond Milosrdní bratří. *Catalogus Continens, Conventus & Hospitali*, c. d., nefoliováno.

²⁴⁹ Moravské zemské muzeum Brno (dále jen MZM). Dokumenty Milosrdných bratří. Sign. G 586.

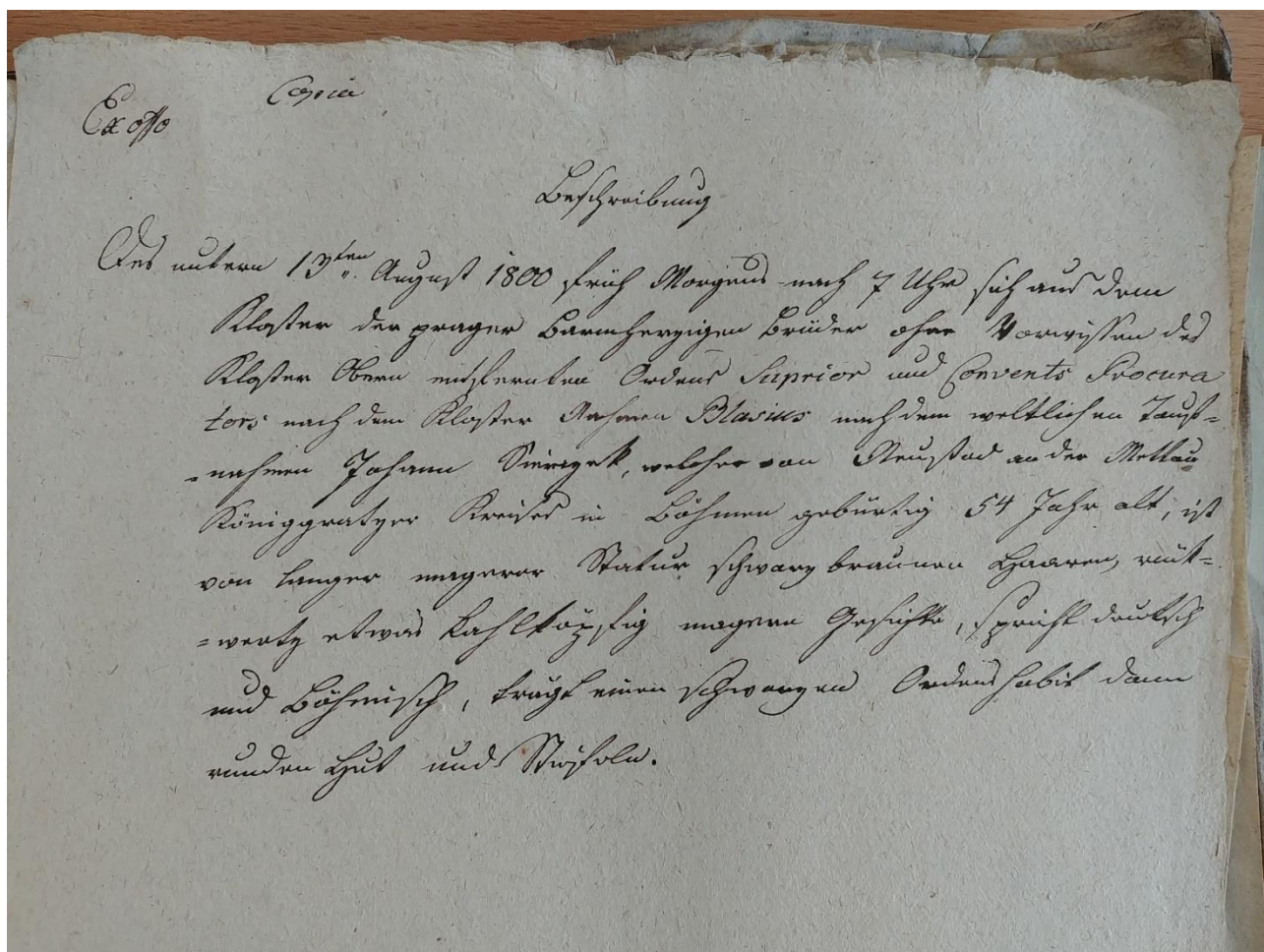
Obrázek 10 - Podpis Concordia Pristingera na poslední straně valtického katalogu²⁵⁰

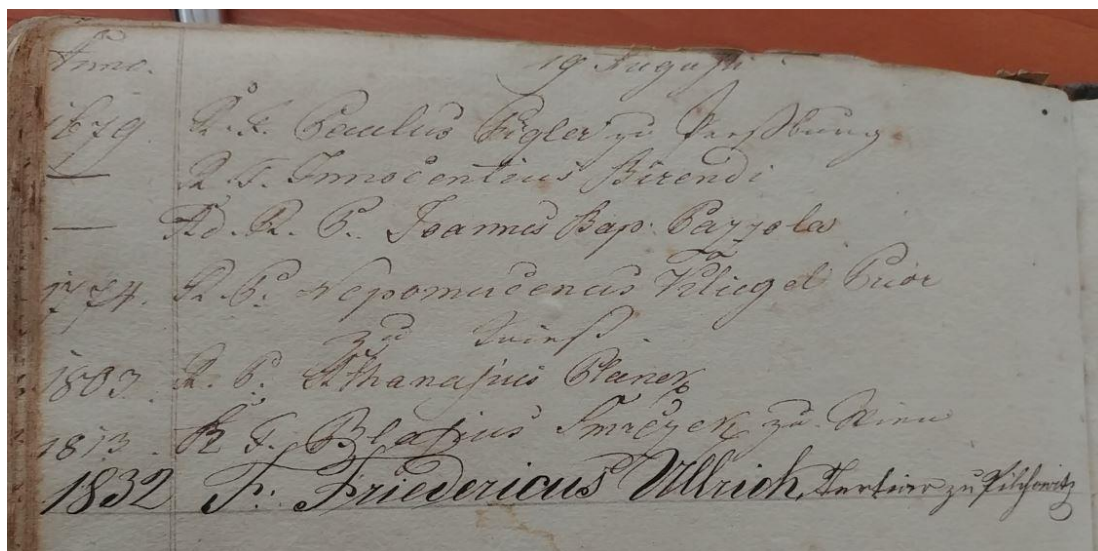
Obrázek 11 - Smrček prokurátorem v Praze²⁵¹

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Kaiserlich Königlicher Schematismus für das Königreich Böhme auf das Jahr 1791 [online]. Praha: Schönfeldsche Buchdruckerey, 1791, [cit. 2020-11-6]. Dostupné z: https://images.manuscriptorium.com/loris/NKCR_NKCR_56B00001R174B1ZNK7-cs/IMG00000249/full/full/0/default.jpg, s. 17.

Obrázek 12 - Popis B. Smrčka od P. Fialy při procesu²⁵²

Obrázek 13 - Záznam o Smrčkové úmrtí²⁵³

²⁵² NA. Fond Městské hejtmanství a policejní ředitelství Praha 1769–1823, sign. 1800 (4253–6600), kart. 16, inv. č. 760, nefoliováno, transliterace Soňa Topičová, překlad Anna Holečková.

²⁵³ SOA Zámorsk. Fond Milosrdní bratři. *Catalogus Continens, Conventus & Hospitali*, c. d., nefoliováno.

Smrczek, Blasius, ein vortrefflicher Organist und Violinist aus dem Orden der Barmherzigen Brüder, zu Neustadt an der Metau in Böhmen 1752 geboren. Er trat in den Orden 1773, in dessen mehrern Kirchen er die Chorregensstelle mit Ruhm bekleidet hat. Als er zu Wien lebte, nahm er den Unterricht in der Komposition von Joseph Hayden, und bald darauf machte er einige Symphonien und Konzerte für das Pianoforte, so wie auch einige Kirchensachen bekannt. Im J. 1796 lebte er zu Prag als Subprior und Prokurator seines Ordens. Annales F. F. Misericordiae, Ord. S. Joannis de Deo.

Obrázek 14 - Heslo Smrczek v Dlabaczově *Künstlerlexikonu*²⁵⁴

R.P. Blasius Smrczek / Joannes /
 Bohemus, Nové Město nad Metují. Neostadii ad Mettavam. Narozen 1747.
 Scriba-písař a Organista. CAR 1503.-1774 24.4. složil sliby ve Feldspergu
 1788 19.11 jako pomocník provinciálního prokuratora dostává k Novému roku 2 Fl.
 1790 30.10. v invent. jako prokurator konventu.
 1791 v únoru dostává novoročné 6 Fl. a ke svému svátku 4 Fl. i 1792.
 1794 28.6. je Subpriorem do 1801 31.1. - 1795 k svátku 4 Fl.
 1796 2.4.- do neudáno Artritis vaga. - 1800 k svátku 4 Fl. A I 70.
 1800 6.7. zvolen vikářem konventu 20 hlasy z 22. hlasů.
 1801 31.1. přeložen z Prahy do Vídně. Viat, 7 Fl. vest. 10 Fl., na 1 pár bot
 1.30 Fl. a na 1 pár punčoch 1.6 Fl. " Smrczek ". A I 70.
 / P.Gross píše : 1798 9.4. bylo dáváno jeho Te Deum v Těšíně při slavných
 bohoslužbách na poděkování za uzdravení arcivevodkyně Kristiny a
 jejího manžela Albrechta von Sachsen / Maďarští huššři, kteří tehdy byli
 v Těšíně - hráli na 9 trumpet /.
 Zemřel 1813 19.8. ve Vídni jako Regens Chori a Procurator.

Obrázek 15 - Medailonek, dochovaný z řádového archivu v Brně. Autor neznámý.²⁵⁵

²⁵⁴ DLABACŤ, Johan Gottfried a Franz von STERNBERG-MANDERSCHIED. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon (...)*, c. d., s. 732.

²⁵⁵ Řádový archiv Milosrdných bratří v Brně. Neuspořádáno. Medailonek.

L. P. Blasius Smrček Boemus Neostadiensis ad Metavam seu Jurgum
aufgesehene Musik, ausgeführt in Pinguin und Orgel, Violon auf Violin und Violon
altes in einem Concerto von Joseph Haydn, die er selbst aufgeführt
in der Pfalz von Altdorf, auf einer neuen Orgel gebildet, um so viel mehr als
allerorts, das dem Herrn Regens Chori aufgetragen wurde, besonders
in der Composition nicht allein auf der Orgel zu spielen, sondern auch
auszuführen, sein Modus der Ausführung dieses Styls wurde besonders
großartig, wobei er auf der Forte Piano die herrlichsten Stücke
spielte, die ihm schon und auszuführen versteht, und besonders die von Joseph
Haydn selbst beilobend wurde, denn er spielt Symphonien, und andere Werke
in Part auf der Forte Piano zu spielen, auch was er die Orgel spielen
kann, besonders großartig wurde. Nach seiner Heimkehr nach
als Convent Procurator in Ulm, und dann Provinz Procurator wurde
und Superior in Prag aufgeführt, er spielte die Orgel und spielte auf der Forte Piano
und anderen Musicalischen Instrumenten mit großer Kunst, und bildete
selber trefflich aus.

Obrázek 16 - Heslo Smrček v Kneerově slovníku²⁵⁶

²⁵⁶ KNEER, Vincenz. Nachrichten von Tonkünstlern aus dem Orden der Barmherzigen Brüder, von Vincenz Kneer, c. d.

Incipitový katalog Smrčkových skladeb

Struktura katalogizačního záznamu

Číslo v katalogu, název, tónina

Hudební druh

Instituce, signatura

RISM ID

Obsazení

Poznámky z originálu

Seznam zkratek

S	soprán
A	alt
T	tenor
B	bas
bc	basso continuo
cl	klarinet
clno	klarion
cor	lesní roh
fag	fagot
ob	hoboj
org	varhany
rip	ripieno
solo	sólový hlas
tr	trubka
tro	trombon
vl	housle
vla	viola
vln	violon
Bmzm	Brno, Moravské zemské muzeum
Pnm	Praha, Národní muzeum – České muzeum hudby

1 Ave Regina, C-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog)

není v RISMu

obsazení neznámé

N.^{ro} 15. Author Fr. Blasio Smirzek.

Freemanová uvádí jako pravděpodobnějšího autora Johanna Georga Albrechtsbergera (1736–1809).²⁵⁷ Tuto domněnku potvrzuje i kompletní partitura.²⁵⁸

2 Ave Regina, F-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog)

není v RISMu

Obsazení neznámé

N.^{ro} 16. Author Fr. Blasio — ÷ —

Freemanová uvádí jako pravděpodobnějšího autora Josefa Krottendrofera (1741–1798).²⁵⁹ Kompletní partitura se však odkazuje na Johanna Georga Albrechtsbergera (1736–1809).²⁶⁰

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ CZ-Bmzm, A 42.150 (6 Antifon od J. G. Albrechtsbergera).

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ CZ-Bmzm, A 42.150 (6 Antifon od J. G. Albrechtsbergera).

3 Ave Regina, F-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog)

není v RISMu

Obsazení neznámé

N.º 17. — ÷ —

Freemanová uvádí jako pravděpodobnějšího autora Josefa Krottendrofera (1741–1798).²⁶¹ Kompletní partitura se však odkazuje na Johanna Georga Albrechtsbergera (1736–1809).²⁶²

4 Ave Regina, B-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog)

není v RISMu

Obsazení neznámé

N.º 18. — ÷ —

Freemanová uvádí jako pravděpodobnějšího autora J. Krottendrofera.²⁶³ Kompletní partitura se však odkazuje na J. G. Albrechtsbergera.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² CZ-Bmzm, A 42.150 (6 Antifon od J. G. Albrechtsbergera).

²⁶³ Tamtéž.

5 Ave Regina, D-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog)

není v RISMu

Obsazení neznámé

N.º 19. — ÷ —

Freemanová uvádí jako pravděpodobnějšího autora J. Krottendrofera.²⁶⁴ Kompletní partitura se však odkazuje na J. G. Albrechtsbergera.

6 Gebenedeite allein befreite, F-dur

Adventní árie

1.1.1 vl 1, 2/4 Andante moderato; F

1.1.2 A solo, 2/4 ; F

– Gebenedeite allein befreite

6.1 Opis č. 1

CZ-Bmzm, A 42 378

²⁶⁴ Tamtéž.

tento opis není v RISMu

A solo, vl 1, 2, a-vla, vlne, org

[nemá titulní stranu]

6.2 Opis č. 2

CZ-Pnm, XLIX D 511

550270919

A solo, vl 1, 2, a-vla, vlne, org

*Aria pro Adventu in F. a. Alto Solo, Due Violini, Alto Viola nec Organo e
Violone.*

Authore Fr: Blasi

Sub Regente Chori Caecilio Wagner

poznámka psaná jinou rukou: *gestorben 21. Jänner 1784 in Graz.*

Pro Choro Frum Misericordiae Kukuši

7 O Maria Brunnenquelle, F-dur

Adventní árie

1.1.1 vl 1, 3/8 Adagio; F

1.1.2 A solo, 3/8 ; F

– O Maria Brunnenquelle

7.1 Opis č. 1

CZ-Bmzm, A 42 378

tento opis není v RISMu

A solo, vl 1, 2, a-vla, vlne, org

[bez poznámky]

7.2 Opis č. 2

CZ-Pnm, XLIX D 396

550270918

A solo, vl 1, 2, a-vla, vlne, org

Aria pro Adventu a Alto Solo, Due Violini, Alto Viola nec Organo e Violone.

Authore Fr: Blasio.

Sub Regente Chori Caecilio Wagner. Pro Choro Frum Misericordiae Kukulsi.

8 Improperium expectavit, d-moll

Offertorium

1.1.1 vl 1, c Andante

1.1.2 S, c Andante

– Improperium exspectavit, cor meum et miseriam

8.1 Opis č. 1

CZ-Pnm, XLVI B 351

550041179

S, A, T, B, vl 1 (2x), vl 2 (2x), org

*Improperium expectavit cor meum. Offertorium in D minore pro Dominica
Palmarum: a 4 Vocibus, 2 Violinis et Organo.*

*Authore Fratris Blasii Smrzek Ordinis Sancti Joannis de Deco quondam
Pragae*

Fr: Blasius Smrzek: Improperium Stimmen.

8.2 Opis č. 2

CZ-Pnm, XLIX D 412

550270925

S, A, T, B, vl 1, 2, vlne, a-tro, t-tro, b-tro, org

*Offertorium in D¹ pro Dominica Palmarum. a Canto, Alto, Tenore, Basso,
Violino 1mo, Violino 2°, Basso - Alto - Tenore Trombone, Organo e Violone.*

Sig: Fr: Blasii Smrtzek.

8.3 Opis č. 3

CZ-Pnm, XLVI A 338

není v RISMu

S, A, T, B, vl 1, 2, a-tro, t-tro, b-tro, org

*Offertorium pro Dnica Palmarum, autore Fr. Blasii Smrzek, Ordin. S. Joan.
de Deco.*

8.4 Opis č. 4

CZ-Bmzm, XXVIII E 142

není v RISMu – možno přiřadit k 550071499 (anonymní)

S, A, T, B, tro 1, 2, org, vlne

Offertorium Chodale pro Dominica Palmarum. Improperium expectavit cor meum.

Canto Alto. Tenore Basso. Tromboni Due. Organo e Violone.

A: Reverendo Anc Fratre Blasio Smrzek. Ord. J. Joannis de Dec. h: t:

Conventus Pragensis Procuratore

pro me Anno 1799 Compositum Fr: Strobach.

[Věrná kopie titulního listu této skladby, pocházející z pražské Lorety, dnes v zámku v Roudnici. Organo na vnitřních stranách obálky. Výčet hlasů v názvu nekryje se s hlasy složenými.]

Pozn. Opis Emiliána Troldy.

9 Quae est ista quae progreditur, Es-Dur

Moteto

1.1.1 B, c Recitativo.

(Taktart ermittelt)

Quae est ista quae progreditur, quasi aurora consurgens

1.2.1 vl 1, c/ Aria. Andante; E|b

1.2.2 B, c/ ; E|b

Musical notation for 1.2.2 B, c/ ; E|b. The score is in bass clef, 2/4 time, and B-flat major. It begins with a fermata over a whole note B-flat, followed by a whole note E-flat. The piece is numbered 31.

– Salve virgo

1.3.1 vl 1, 2/4 Allegro moderato; B|b

Musical notation for 1.3.1 vl 1, 2/4 Allegro moderato; B|b. The score is in treble clef, 2/4 time, and B-flat major. It features a series of eighth-note runs and a sixteenth-note flourish.

1.3.2 S, 2/4 ; B|b

Musical notation for 1.3.2 S, 2/4 ; B|b. The score is in bass clef, 2/4 time, and B-flat major. It starts with a fermata over a whole note B-flat, followed by a series of eighth notes and a final quarter rest.

– Ut dum instat hora mortis

CZ-Pnm, XLIX D 397

550270924

B solo, S rip, A rip, T rip, vl 1, 2, vla, vlne, ob 1, 2, cor in Dis 1, 2, org

Mottetto in dis. De B. V.M.: a Canto. Alto. Tenore. Basso Conato, Due Violini, Due Oboe, Due Corni, Viola, Violone e Organo.

Del Fr: Blasi Smrzek ord: Fr: Misericordiae

Sub Regente Chori Fr. Maximo Jantschar

pro Choro Frtrum Misericordiae Kuckusii

10 Regina caeli, A-Dur

Antifona

1.1.1 vl 1, c Moderato; A

1.1.2 B, c ; A

– Regina caeli, laetare alleluia

CZ-Pnm, XLIX E 142

550270920

B, vl 1, 2, a-vla, vlne, org

Regina Caeli a Basso Solo, Violinis 2us, Viola con Organo. e Violone

Fr. Blasi

1.5.1 vl 1, 2/4 Andante non molto; f

1.5.2 A, 2/4 ; f

– Benedictus, qui venit in nomine Domini hosanna in excelsis

1.6.1 vl 1, 2/4 Adagio; f

1.6.2 T, 2/4 ; f

– Agnus Dei qui tollis peccata mundi dona eis requiem

CZ-Pnm, XLIX E 5

550270926

S, A, T, B, vl 1, 2, vlne, cor in F 1, 2, org

*Requiem in F a 4ta Voci, Violinie Duobus, Violone e Due Corni. E on
Organo*

Authore Fr: Blasio Smirzeck

Sub Regente Chori. Fr: Caecilio Wagner.

Pro Choro Frum: Misericordiae Kuchusij

12 Requiem e-moll

Rekviem

1.1.1 T, c Tutti. Adagio; e

– Requiem, aeternam dona eis Domine

1.2.1 T, 3/4 [Graduale]. Andante; e

(?)

Dies irae, dies illa solvet saeculum in favilla

1.3.1 T, 3/4 [Offertorium] / Solo. Adagio; e

– Domine Jesu Christe, rex gloriae

1.4.1 T, c/ [Hymnus] / Tutti. Moderato; e

– Libera me, Domine de morte aeterna

1.5.1 T, c [Hymnus].; e

– Libera me, Domine de morte aeterna

12.1 Opis č. 1

CZ-Bmzm, A 35 625 (neúplné)

tento opis není v RISMu – možno nově přiřadit k 570001686, viz níže

T solo, T rip, org

[bez poznámky]

12.2 Opis č. 2

SK-Snm, MUS XI 114

570001686 – uvedeno jako anonymní, nově spárováno

T solo, T rip, org

[bez poznámky]

13 2 Rorate caeli

Antifona

CZ-Pnm, XLIX D 504

550270921 (skládá se z 550270922 a 550270923)

S, A, T, B, vl 1, 2, vlne, org

Rorate due a 4to Vocibus. Due Violini con Organo e Violone

Authore Fr: Blasi. Sub Regente Chori Caecilio Wagner.

Pro Choro Trum: Misericordiae Kukulij.

a. Rorate caeli, G-dur

Antifona

1.1.1 S, 2/4 ; G

– Rorate caeli, desuper et nubes pluant

CZ-Pnm, XLIX D 504 [1]

15 Salve Regina, A-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog, kompletní partitura není k dispozici)

není v RISMu

obsazení neznámé

N:ro 1. Canto Solo, del Fr: Blasio Smrzek ord: Seti Jois de D'E O

16 Salve Regina, B-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog, kompletní partitura není k dispozici)

není v RISMu

obsazení neznámé

N:ro 2. Tenore Solo, del Fr: Blasio Smrzek.

17 Salve Regina, F-dur

Antifona

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog, kompletní partitura není k dispozici)

není v RISMu

obsazení neznámé

N:ro 3. Duetto, del Fr: Blasio Smrzek: Organo Con^{to}

18 Tantum ergo, b-moll

Hymnus

1.1.1 T, 3/4 Andante; b

– Tantum ergo, sacramentum

A-KR, F 18/38

600172398

S, A, T, B, vl 1, vl 2, cl (2x), clno (2), cor (2), tr (2), org

3 Tantum Ergo DD für 4 Singstimmen, 2 Violinen, 2 Clarinetten, 2 Clarinnen, Tromba Solo, Organo.

Auth. Mraczek

19 Veni Sancte Spiritus, C-dur

Offertorium

1.1.1 vl 1, c Allegro spiritoso; C

1.1.2 S, c Allegro spiritoso

– Veni sancte spiritus, et emitte caelitus lucis tuae radium

19.1 Opis č. 1

CZ-Bmzm, G 8 038 (incipitový katalog, kompletní partitura není k dispozici)

není v RISMu – možno nově přiřadit k 550071430, viz níže

obsazení neznámé

N:ro 73. Veni Sancte Spiritus Tutti et Aria Del Tri Blassico Smrzek.

19.2 Opis č. 2

CZ-Pnm, XLIX F 208

550071430–v RISMu je chybně uveden incipit, viz níže

1.1.1 vl 1, c Allegro spiritoso; C

S, A, T, B, vl 1, 2, a-vla 1, 2, vlne, org, fl 1, 2, clno in C 1, 2, timp

Veni Sancte Spiritus a Canto, Alto, Tenore, Basso. Violinis duobus. Violis duobus.

Clarinis duobus. Tympano. Violone von Organo.

Pro Choro Kukusii.

20 Vesper, C-Dur

Nešpory

1.1.1 S, c Tutti. Moderato; C

– Dixit Dominus, Domino meo sede a dextris meis

1.2.1 S, c

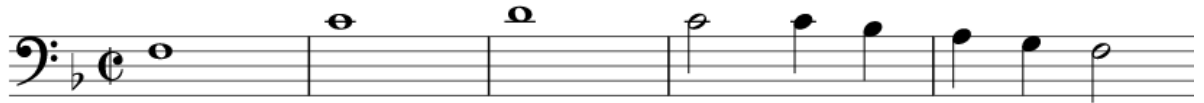
– Confitebor, tibi Domine in toto corde meo in consilio justorum et congregatione

1.3.1 S, 3/4 ; D

– Beatus vir, qui timet Dominum

1.4.1 B, c/ Allegro moderato; F

– Laudate pueri, Dominum laudate nomen Domini

1.5.1 S, c Allegro moderato

– In exitu Israel, de Aegypto domus Jacob

1.6.1 S, 2/4 Tutti. Allegro moderato; G

– Laudate Dominum, omnes gentes laudate eum omnes populi

1.7.1 S, c Tutti. Adagio; C

– Magnificat, anima mea Dominum

20.1 Opis č. 1

CZ-Pnm, XLIX E 47

550270927

S, A, T, B, vl 1, 2, vlne, clno in C 1, 2, org

*Vesper in C. a Canto, Alto, Tenore, Basso, Violino Primo, Violino Secondo,
Clarino Primo, Clarino Secondo, Violone e Organo.*

Sig: Fr: Blasio Smrzek.

Eigenthum des Kukußer Musikchors. Geschrieben am 22. Dezember 830.

20.2 Opis č. 2

CZ-Pak, 545

550267488

S, A, T, B, vl 1, 2, vlc, clno in C 1, 2, org

Vesperae in pleno de Dominica et de Confessore